

รายงานผลการดำเนินงาน

โครงการจัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2
(พ.ศ. 2559 - 2564) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

เสนอ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

โดย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

9 ตุลาคม 2563

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 แนวทางการศึกษา.....	2
1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน.....	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.6 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน.....	7
ส่วนที่ 2 รายงานผลการศึกษาและการวิเคราะห์.....	9
2.1 การศึกษาทิศทางและนโยบายการพัฒนางานสถิติ.....	9
2.1.1 บริบทการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล	9
ก. แนวทางการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติ.....	9
ข. การบริหารจัดการเทคโนโลยี Big data	10
ค. ประเด็นพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับ Data Governance.....	22
2.1.2 สถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับระบบสถิติ.....	23
ก. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	23
ข. การคุ้มครองทางสังคมและการพัฒนาสู่รัฐสวัสดิการ.....	23
ค. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.....	24
ง. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	24
จ. การกระจายอำนาจและการเติบโตของท้องถิ่น	25
ฉ. ประเทศไทยจากมุมมองดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญ	25
ช. สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (พ.ศ.2563).....	26
2.1.3 พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ แผนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ	27
ก. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562.....	27
ข. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	27
ค. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562.....	28
ง. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)	29
จ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ.....	31
ฉ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12.....	31
ช. แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน.....	33
2.2 การทบทวนรายละเอียดภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ฉบับปัจจุบัน)	38

2.2.1 การทบทวนกรอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ฯ ในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2	38
2.2.2 การทบทวนผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2	39
2.2.3 การทบทวนกลไกในการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย	49
2.3 ข้อค้นพบและข้อเสนอที่สำคัญในการจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง).....	51
2.3.1 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพรวมของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2.....	51
2.3.2 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถิติรายสาขา	53
2.3.3 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์และตัวชี้วัด	53
2.3.4 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับกลไกการขับเคลื่อนและการสร้างความร่วมมือ.....	55
2.4 การรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	58
ส่วนที่ 3 (ร่าง) แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563 - 2565).....	61
บทสรุปผู้บริหาร (EXECUTIVE SUMMARY)	61
1. วิสัยทัศน์	62
2. พันธกิจ.....	62
3. ยุทธศาสตร์.....	63
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทยเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา ระดับประเทศและระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด	63
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการ เชื่อมโยงสถิติ.....	63
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล	63
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์	64
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	64
ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของ ของไวรัสโควิด-19	64
ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี big data ในการดำเนินงาน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ.....	65
บทที่ 1 บทนำ	65
บทที่ 2 บริบทการพัฒนาที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาระบบสถิติประเทศไทย	66
2.1 บริบทการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล	67
ก. แนวทางการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติ.....	67
ข. การบริหารจัดการเทคโนโลยี Big data	68
ค. ประเด็นพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับ Data Governance.....	69
2.2 สถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับระบบสถิติ	70
ก. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	70

ข. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ.....	71
ค. การคุ้มครองทางสังคมและการพัฒนาสู่รัฐสวัสดิการ.....	72
ง. การกระจายอำนาจและการเติบโตของท้องถิ่น.....	73
จ. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.....	74
ฉ. ประเทศไทยจากมุมมองดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญ	75
ช. สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (พ.ศ.2563).....	80
2.3 พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ แผนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ.....	81
ก. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562.....	81
ข. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	82
ค. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562.....	82
ง. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)	83
จ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	83
ฉ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12.....	84
ช. แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน.....	85
บทที่ 3 ผลการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย.....	87
3.1 สรุปแนวทางและผลการดำเนินงานจากการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554 - 2558).....	87
ก. สถิติทางการ (Official Statistics: OS)	87
ข. ระบบสถิติ.....	88
ค. กลไกการบริหารจัดการระบบสถิติ	88
ง. การพัฒนาสถิติทางการ.....	90
จ. การพัฒนาหน่วยสถิติ	91
ฉ. การพัฒนาการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงสถิติและการใช้ประโยชน์.....	91
3.2 สรุปปัญหาและข้อจำกัดสำคัญในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 1	91
3.3 สรุปปัญหาและข้อจำกัดสำคัญในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ระยะแรก).....	92
3.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข.....	93
บทที่ 4 ทิศทางการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย.....	97
บทที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถิติ (ฉบับปรับปรุง).....	99
5.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทยเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา ระดับประเทศ และระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด.....	99
5.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการ เชื่อมโยงสถิติ.....	101
5.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล	102
5.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์	104

5.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ	105
5.6 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19	107
5.7 ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี BIG DATA ในการดำเนินงานของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.....	108
บทที่ 6 แผนปฏิบัติการ.....	108
รายการอ้างอิง.....	110

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2-1 ประเด็นการปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสำนักงานสถิติแห่งชาติ	35
ตารางที่ 2-2 ประเด็นการปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ	37
ตารางที่ 2-3 ผลการดำเนินงานจำแนกตามสถานะของตัวชี้วัดที่ระบุตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2	40
ตารางที่ 2-4 สถานะการดำเนินงานจำแนกตามตัวชี้วัดที่ระบุตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2	41
ตารางที่ 2-5 ผลการดำเนินงานในแต่ละตัวชี้วัดและโครงการ	45
ตารางที่ 2-6 ผลการวิเคราะห์ผลดี - ผลเสียของรูปแบบกลไกการดำเนินงาน	50
ตารางที่ 6-1 แผนปฏิบัติการ โครงการและงบประมาณในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2565	109

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดการใช้งานข้อมูล BIG DATA เพื่อจัดทำสถิติทางการ.....	16
ภาพที่ 1-2 การนำข้อมูล BIG DATA มาใช้เป็นข้อมูลทางเลือก.....	17
ภาพที่ 1-3 การบูรณาการ BIG DATA และข้อมูลแบบดั้งเดิม.....	17
ภาพที่ 1-4 การใช้ข้อมูล BIG DATA เพื่อทดแทนข้อมูลแบบดั้งเดิม	18
ภาพที่ 2-5 กลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2562).....	49
ภาพที่ 3-1 วิสัยทัศน์การผลิตข้อมูลสถิติของประเทศไทย	98

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากภาระหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการเป็นหน่วยงานกลางของรัฐเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับสถิติตามหลักวิชาการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2550 ในมาตราที่ 5 พร้อมทั้งการกำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่จัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับการดำเนินการทางสถิติของรัฐ ตามบทบัญญัติที่ปรากฏในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว

จากหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทยมาแล้ว 2 ฉบับ ได้แก่ แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554 – 2558) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2553 และแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2564) โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559 ซึ่งเป็นแผนแม่บทฉบับปัจจุบันที่อยู่ระหว่างการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 จึงได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เห็นชอบการจำแนกแผนออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย

แผนระดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ

แผนระดับที่ 2 ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนความมั่นคง

แผนระดับที่ 3 ได้แก่ แผนงานที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแผนระดับที่ 1 และแผนระดับที่ 2 ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือจัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด หรือจัดทำขึ้นตามพันธกรณีหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น แผนของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐต่างๆ แผนบูรณาการ รวมถึงแผนปฏิบัติการทุกระดับ

ด้วยเหตุดังกล่าว แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 – 2564) จึงถูกจัดให้เป็นแผนระดับที่ 3 และสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562 ที่มอบหมายให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการปรับปรุงแผนระดับ 3 ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ดังนั้นแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 – 2564) จึงต้องมีการทบทวนและปรับปรุงให้สอดคล้องกับแผนระดับที่ 1 และ 2 ตามเจตนารมณ์ข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อปรับปรุงแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2564) ให้มีความเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งสอดคล้องกับแผนระดับที่ 1 (ยุทธศาสตร์ชาติ) แผนระดับที่ 2 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนความมั่นคง) และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ สู่การปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 แนวทางการศึกษา

แนวทางการศึกษาภายใต้โครงการฯ จะให้ความสำคัญกับการทบทวนสถานการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการใช้งานสถิติ ทั้งในรูปแบบของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งทิศทางการพัฒนาในระดับสากลของประเทศที่เป็นต้นแบบระบบสถิติ นอกจากนี้แผนในระดับที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นกรอบการศึกษาในโครงการนี้ โดยแนวทางการศึกษาข้างต้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 ทิศทางการพัฒนาระบบสถิติประเทศไทยที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคต

แนวคิดการพัฒนาระบบสถิติที่เหมาะสมกับประเทศไทยสามารถอ้างอิงตามกรอบการดำเนินงานทางด้านสถิติในระดับสากล เช่น กรอบการดำเนินงาน Statistical Standard-based Modernization ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการผลิตสถิติ โดยเฉพาะสถิติทางการ (official statistic organizations) ให้มีการดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรฐานสถิติระดับประเทศหรือระดับสากล ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการผลิตสถิติเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถใช้ในการเปรียบเทียบทั้งในขอบเขตการดำเนินงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศรวมทั้งช่วงระยะเวลาการสำรวจที่แตกต่างกัน

ดังนั้นการผลิตสถิติในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงวิธีการ (method) ให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานในระดับสากล และมีความทันสมัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเริ่มต้นที่การผลิตสถิติต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งาน มีระดับในการจัดทำข้อมูลที่หลากหลายและแบ่งแยกชัดเจน เช่น ระดับสาขา (function-based) ระดับพื้นที่ (area-based) เป็นต้น นอกจากนี้การเชื่อมโยงระหว่างฐานข้อมูล ยังเป็นอีกประเด็นที่สำคัญของการพัฒนาระบบสถิติในปัจจุบัน เช่น การเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากการบริหารงาน (admin data) ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) และข้อมูลภูมิสารสนเทศ (geospatial data) ที่ในปัจจุบันมีการนำมาใช้งานในระบบการบริหารราชการแผ่นดินมากยิ่งขึ้น

การตอบสนองต่อเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาระบบสถิติข้างต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสถิติจึงมีความจำเป็นในการกำหนดกระบวนการงานผลิตสถิติ หรือที่เรียกว่า The Generic Statistical Business Process Model (GSBPM) ซึ่งเป็นแนวทางสากลในการผลิตสถิติ (define business architecture) อาทิ การระบุความต้องการ การออกแบบ การเก็บข้อมูล การประมวลผล การเผยแพร่ เป็นต้น

ตัวอย่างการปรับใช้การกำหนดกระบวนการงานผลิตสถิติ (GSBPM) ที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานสถิติแคนาดา ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นแบบของการพัฒนาระบบการผลิตสถิติทางการของประเทศ มาสู่รูปแบบของ standard-based statistical modernization โดยอาศัยการดำเนินงานตามกรอบ GSBPM ที่ได้กล่าวใน

ข้างต้น ทั้งนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติแคนาดาจะมีการกำหนด metadata เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนหลักในการผลิตสถิติ โดยตัวกลางดังกล่าวจะมีกระบวนการกำหนดส่วนกลาง (centralized metadata registry) ที่เรียกว่า Integrated Metadata base (IMDB) ซึ่งภายในกระบวนการดังกล่าวจะมีการกำหนดแนวคิดของการพัฒนา (concept) รูปแบบการจัดจำแนกข้อมูล (classification) แนวทางการกำกับดูแลข้อมูล (governance) และรูปแบบการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน (exchange)

กระบวนการ IMDB จะทำหน้าที่เป็นกรอบหรือแบบแผนอ้างอิง (reference model) ให้ข้อมูลสถิติ และ Meta-databases ที่จัดเก็บระหว่างหน่วยงานต่างๆ มีคำนิยาม (semantic) และโครงสร้าง (structure) ที่มีมาตรฐานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวสามารถที่จะบูรณาการ ลดความซ้ำซ้อนและเกิดประโยชน์สูงสุดจากการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีการจัดเก็บ

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาและรูปแบบที่เป็นสากลของการพัฒนาระบบสถิติในปัจจุบันพร้อมทั้งประเด็นการพัฒนาสมัยใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นการศึกษาทิศทางของการพัฒนาระบบสถิติประเทศไทยที่เหมาะสมจึงต้องมีความครอบคลุมและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบสถิติซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในระยะยาวต่อไป

1.3.2 แนวคิดการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติฯ

การปรับปรุงแผนแม่บทฯ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับแผนในระดับที่หนึ่งและระดับที่ 2 ตามที่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตราที่ 65 โดยการพิจารณาจะประกอบด้วย 2 แผนที่สำคัญได้แก่

1. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน โดยอาศัยความคิดเห็นจากหลายภาคส่วนในประเทศไทย และ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ทั้งนี้การจัดตั้งแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เกิดขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2558 เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน โดยจัดทำพร้อมกับแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ (Roadmap) โดยได้มีการนำเอาความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากหลายภาคส่วน ทั้งจากภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการเมืองและวิชาการ รวมถึงข้อคิดเห็นของประชาชนในการออกความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประเทศในอีกสองทศวรรษ

อย่างไรก็ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จะเป็นกรอบสำคัญในการศึกษาและปรับปรุงแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจสาระสำคัญและกรอบการพัฒนาที่ถูกระบุไว้เพื่อให้การปรับปรุงแผนมีความสอดคล้องและเป็นไปตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญ

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่สภาพสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อันเป็นผลจากการเชื่อมโยงที่ไร้พรมแดน โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับปัจจุบันได้น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับก่อน โดยการจัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) พร้อมทั้งเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นที่มีการหยิบยกขึ้นมาในการปฏิรูปประเทศ เพื่อสร้างความเท่าเทียมภายในสังคมและมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน”

ดังนั้นการพัฒนาปรับปรุงแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนระดับที่สอง เพื่อให้มีการจัดเก็บสถิติและข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลที่ใช้สำหรับการประเมินผลการพัฒนาตลอดระยะเวลาของแผนการดำเนินงานและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ในอนาคตต่อไป

อย่างไรก็ตามแนวคิดในการศึกษาจะไม่จำกัดอยู่เพียงสองแผนการดำเนินงานข้างต้น แต่จะมีการศึกษาแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนความมั่นคงรวมทั้งแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติเพิ่มเติม เพื่อให้แผนแม่บทมีความครบถ้วนและสร้างประโยชน์สูงสุดในระยะยาว

1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน

โครงการนี้เป็นการปรับปรุงแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2564) ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาจะประกอบด้วยขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.4.1 การศึกษาทิศทางและนโยบายการพัฒนางานสถิติในระดับนานาชาติ

การศึกษาทิศทางและแนวนโยบายการพัฒนากิจการงานสถิติจะเป็นการศึกษาทบทวนในส่วนแรกของโครงการโดยในขั้นตอนนี้จะประกอบไปด้วย (1) การศึกษาทิศทางและนโยบายการพัฒนาของสำนักงานสถิติในแต่ละประเทศและองค์กรสถิติระหว่างประเทศ นอกจากนั้นขั้นตอนนี้ยังให้ความสำคัญกับ (2) การศึกษา การจัดทำสถิติทางการ (Official Statistics) ทั้งในส่วนของการนิยาม การพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนของต่างประเทศ เพื่อเป็นตัวแทนในการทบทวนการจัดทำสถิติทางการตามแผนแม่บทฯ

การศึกษาในขั้นตอนนี้จะให้ผลลัพธ์ที่สำคัญคือแนวโน้มการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถิติและการพัฒนาระบบมาตรฐานสถิติของประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อาทิ การจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) การพัฒนาการวิเคราะห์ข้อมูล (data analytics) รวมทั้งการพัฒนาเกี่ยวกับศักยภาพและคุณภาพของบุคลากรของหน่วยงาน เป็นต้น

นอกจากนั้นการศึกษาในขั้นตอนนี้จะทำให้ทราบถึงแนวปฏิบัติที่ดีและสามารถเป็นต้นแบบการพัฒนา (best practice) เพื่อให้การพัฒนาสถิติทางการสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

1.4.2 ศึกษาสถานการณ์ บริบทและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ

จากการที่สภาพเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่เคยปรากฏมาก่อน ทั้งประเด็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเกิดโรคระบาด การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผนวกรวมเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและกระบวนการสารสนเทศภาครัฐ อาทิ นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (data governance) และข้อมูลเปิดภาครัฐ (open government data) เป็นต้น จึงเป็นเหตุให้การศึกษาที่มีความจำเป็นต้องเข้าใจบริบทสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน เพื่อให้การจัดทำ (ร่าง) แผนฯ ระยะที่ 2 (ฉบับปรับปรุง) มีความสอดคล้องและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง

บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป มิได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องของสภาพเศรษฐกิจ สังคมหรือสิ่งแวดล้อม แต่รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อกฎหมาย โดยเฉพาะการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 เป็นต้น

ผลลัพธ์ที่ชัดเจนของกระบวนการศึกษาในขั้นตอนนี้คือองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทการพัฒนาที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาระบบสถิติ ในระยะ 2 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2563 – 2565)

1.4.3 การศึกษาแผนระดับที่ 1 และ 2 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ

ขั้นตอนการศึกษาแผนในระดับที่ 1 และ 2 ตามบทบัญญัติ มาตราที่ 65 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีแนวทางการดำเนินการศึกษาที่สำคัญคือการศึกษาแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (แผนระดับที่ 1) และ แผนระดับที่ 2 ซึ่งประกอบด้วย แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในขั้นตอนนี้จะทำให้แนวทางการกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบสถิติประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2565 มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับภาพรวมการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ตามที่ระบุไว้ในแผนระดับที่ 1 และ 2 รวมทั้งแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.4.4 การทบทวนรายละเอียดภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ฉบับปัจจุบัน)

ขั้นตอนการทบทวนรายละเอียดภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ประกอบด้วยประเด็นการศึกษาที่สำคัญ 3 ส่วนได้แก่ f

1. การทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด แผนงานที่เกี่ยวข้อง
2. การทบทวนผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมา
3. การทบทวนกลไกในการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย เพื่อนำเสนอกลไกที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานของแผนในระยะต่อไป ซึ่งในปัจจุบันกลไกการขับเคลื่อนประกอบด้วยคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการอย่างน้อย 7 คณะ ได้แก่
 - ก. คณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน
 - ข. คณะอนุกรรมการสถิติรายสาขา 21 สาขา
 - ค. คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถิติ
 - ง. คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ

- จ. คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ
- ฉ. คณะอนุกรรมการด้านการเตรียมสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ
- ช. คณะกรรมการสถิติระดับจังหวัด

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้างต้นจะทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงภาพรวมและวัตถุประสงค์ที่ครบถ้วนของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริงในการดำเนินงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นอกจากนี้การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญในการออกแบบและสร้างข้อเสนอแนะที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

1.4.5 จัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง) และแผนปฏิบัติการ

การศึกษาและจัดทำรายละเอียดในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอ ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากขั้นตอนการศึกษาข้างต้น เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยมีประเด็นในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อเสนอเพื่อการจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง) พ.ศ. 2563 – 2565
2. การวิเคราะห์และนำเสนอโครงการสำคัญเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การวิเคราะห์แผนงานโครงการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทฯ
4. การวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบ/วิธีการในการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์การขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย

ผลลัพธ์ที่สำคัญที่เกิดจากการดำเนินการในขั้นตอนนี้ได้แก่ (1) ฉบับร่างของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง) (2) ฉบับร่างของแผนปฏิบัติการ (3) แนวทางการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ (4) รูปแบบและวิธีการติดตามและประเมินผลและ (5) ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากแผนแม่บทฯ

1.4.6 การรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถแบ่งเป็น 2 กรณี ตามแต่สถานการณ์เอื้ออำนวยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีที่สามารจัดประชุมได้ การจัดประชุมจะดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและที่ปรึกษาเป็นวิทยากรในการนำเสนอผลการศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน

- นำเสนอผลการศึกษา (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563 – 2565 และแผนปฏิบัติการต่อคณะกรรมการตรวจรับงาน
- นำเสนอผลการศึกษา (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563 – 2565 และแผนปฏิบัติการต่อสำนักงานสถิติแห่งชาติ ครั้งที่ 1 (ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน)
- รับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ต่อ (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563– 2565 และแผนปฏิบัติการฯ (ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 150 คน)
- นำเสนอผลการศึกษาและ (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563 – 2565 และแผนปฏิบัติการต่อสำนักงานสถิติแห่งชาติ ครั้งที่ 2 (ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน)

กรณีที่ไม่สามารถจัดประชุมได้ สำนักงานสถิติแห่งชาติจะใช้วิธีแจ้งเวียนเอกสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาแทน

ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน 4 เดือน มีการส่งมอบงานจำนวน 2 ครั้ง ประกอบด้วยเอกสาร 2 ชุด ได้แก่ (1) รายงานผลการศึกษา และวิเคราะห์ในขั้นตอนต่าง ๆ และ (2) (ร่าง) แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง) พ.ศ. 2563 – 2565 และแผนปฏิบัติการ นอกจากนี้ที่ปรึกษาจะเข้าร่วมชี้แจงในการประชุมคณะกรรมการวิชาการ และคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน หรือการประชุมอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

(ร่าง) แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง) พ.ศ. 2563 – 2565 และแผนปฏิบัติการที่ผ่านการรับฟังความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนงานด้านสถิติของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1.6 ระยะเวลาและแผนการดำเนินงาน

ระยะเวลาการดำเนินโครงการ 120 วัน (4 เดือน) โดยมีแผนการดำเนินงาน ดังนี้

กิจกรรม	เดือนที่ 1				เดือนที่ 2				เดือนที่ 3				เดือนที่ 4			
	สัปดาห์ที่				สัปดาห์ที่				สัปดาห์ที่				สัปดาห์ที่			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. ศึกษาทิศทางและนโยบายการพัฒนางานสถิติในระดับนานาชาติ	←			→												
2. ศึกษาสถานการณ์ บริบทและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ	←			→												
3. ศึกษาแผนระดับที่ 1 และ 2 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ	←			→												
4. ทบทวนรายละเอียดภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ฉบับปัจจุบัน)		←				←				→						
5. จัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง) และแผนปฏิบัติการ		←				←				→						
6. รับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย								☆		←				→		
7. ส่งมอบผลการศึกษา																☆

ส่วนที่ 2

รายงานผลการศึกษาและการวิเคราะห์

2.1 การศึกษาทิศทางและนโยบายการพัฒนางานสถิติ

การศึกษาทิศทางและนโยบายการพัฒนางานสถิติเป็นการดำเนินงานปรับปรุงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ในส่วนแรก เนื่องจากเป็นการทบทวนทั้งในส่วนของบริษัทที่สำคัญในสังคมปัจจุบันทั้งในระดับนานาชาติและในระดับประเทศ รวมทั้งการพิจารณาข้อกฎหมายและแผนการดำเนินงานที่สำคัญของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามทิศทางการพัฒนาของประเทศในระยะต่อไป ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวจะสอดคล้องกับขั้นตอนการศึกษาที่ 1.4.1 – 1.4.3 ตามที่ได้ระบุไว้ข้างต้น

2.1.1 บริบทการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล

บริบทการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและบทบาทของสำนักงานสถิติทั่วโลกได้ส่งผลกระทบทั้งในทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย ดังนั้นในฐานะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นผู้ที่ได้รับอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสถิติและข้อมูลของประเทศ จึงต้องมีความพร้อมและการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถแบ่งประเด็นการพิจารณาได้เป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ก. แนวทางการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติ

ความเปลี่ยนแปลงในมิติสำคัญของการดำเนินงานเกี่ยวกับสถิติในระดับนานาชาติ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่การเริ่มต้นแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 คือการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเทคโนโลยีการจัดทำข้อมูลสถิติรวมทั้งเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล เพื่อให้มีความโปร่งใสและสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น

การดำเนินการของสำนักงานสถิติแห่งชาติในแต่ละประเทศมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การปฏิรูปการจัดเก็บข้อมูล จากการใช้ข้อมูลดิจิทัล (digital data) ที่มีขนาดใหญ่ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า big data เพื่อให้ข้อมูลมีมิติการใช้งานและปริมาณที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น (2) มีแนวโน้มในการบูรณาการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากการจัดทำสำมะโน การสำรวจ หรือข้อมูลการบริหารผนวกเข้ากับแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่อื่น ๆ (3) มีการผนวกข้อมูลเข้ากับพิกัดเชิงพื้นที่ (geospatial data) เพื่อใช้ในการระบุกลุ่มคนที่อาจถูกละเลยจากการสำรวจหรือการจัดทำนโยบายของรัฐ และประการสุดท้าย (4) มีการสร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยี รวมทั้งกระบวนการผลิตสถิติในรูปแบบใหม่ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ผ่านการสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชน สื่อต่างๆ และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของข้อมูล รวมทั้งบุคลากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นข้างต้นเป็นผลให้สำนักงานสถิติในหลายประเทศมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือกลุ่มงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ big data โดยตรง เช่น การตั้งหน่วยงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศอังกฤษ ซึ่งทำหน้าที่ในการศึกษาประโยชน์และความท้าทายในการใช้แหล่งข้อมูลใหม่ ๆ และเทคนิคด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูลในสถิติทางการ หรือการจัดตั้งคณะทำงานการวิจัยเพื่อค้นคว้าด้านการใช้ big data ในสถิติทางการ และได้จัดตั้งสำนักงานการวิจัย big data รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถิติขนาดใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างแตกต่างจากในอดีต เนื่องจากในอดีตทิศทางการดำเนินงานด้านสถิติส่วนมากจะให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรฐานทางสถิติ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างประเทศได้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณาจากทุกภาคส่วนรวมทั้งสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่มีการจัดเก็บมีมาตรฐานที่ชัดเจนและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานทางสถิติที่สอดคล้องกับการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย คือ กรอบการดำเนินงาน Statistical Standard-based Modernization ซึ่งนำมาสู่การจัดทำสถิติทางการของประเทศ (official statistic organizations) นอกจากนี้ ในกระบวนการจัดทำสถิติยังคงต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานการผลิตสถิติหรือที่เรียกว่า The Generic Statistical Business Process Model (GSBPM) ซึ่งเป็นแนวทางสากลในการผลิตสถิติ (define business architecture) อาทิ การระบุความต้องการ การออกแบบ การเก็บข้อมูล การประมวลผล การเผยแพร่ เป็นต้น

ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติในปัจจุบันจึงมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพิ่มเติม ได้แก่ การสร้างความร่วมมือ การวิจัยและพัฒนา และการใช้ข้อมูล big data โดยไม่ละเลยประเด็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างกระบวนการจัดทำและจัดเก็บที่มีคุณภาพ ความสำคัญข้างต้นจึงนับเป็นความท้าทายของสำนักงานสถิติในแต่ละประเทศที่จะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ข. การบริหารจัดการเทคโนโลยี Big data

การบริหารจัดการเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ปัจจุบันกำลังเป็นแนวโน้มการพัฒนาที่สำคัญของการดำเนินงานเกี่ยวกับข้อมูลสถิติทั่วโลก ไม่เพียงแต่การดำเนินงานของสำนักงานสถิติในแต่ละประเทศเท่านั้น การใช้ข้อมูล big data โดยการนิยามของ UN Global Working Group หมายถึง ข้อมูลขนาดใหญ่ซึ่งไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์โดยโปรแกรมทางสถิติ (software) ที่ใช้กันทั่วไปได้ ซึ่งอาจมีขนาดตั้งแต่ petabytes (1,024 terabytes) จนถึง exabytes (1,024 petabytes) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบเป็นข้อมูลจำนวนมากถึงล้านล้านระเบียน

จากนิยามข้างต้น UN Global Working Group ยังได้แบ่งลักษณะของข้อมูล big data ออกเป็นหลายประเภท เช่น ข้อมูลโทรศัพท์มือถือ ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมและพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ ข้อมูลที่ได้จากการ scanner หรือข้อมูลที่ได้จากสื่อสังคม เป็นต้น (UN Global Working Group, 2016) ซึ่งลักษณะข้างต้นทั้งหมดอาจจะมีทั้งรูปแบบที่ชัดเจนและไม่ชัดเจน เช่น ในรูปแบบเอกสาร ตัวอักษร รูปภาพ เป็นต้น ทำให้การจัดการข้อมูลดังกล่าวต้องอาศัยโปรแกรมและเทคโนโลยีในการจัดการ ตัวอย่างของโปรแกรมหรือเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดการข้อมูลอย่างแพร่หลาย เช่น NOSQL, SQL, Python, R, Hadoop เป็นต้น

ความสามารถทางเทคโนโลยีที่เพิ่มมากขึ้นในการบริหารจัดการข้อมูล ถูกนำไปใช้ในหลายภาคส่วนของสังคมไม่จำกัดเพียงแต่ในการบริหารจัดการภาครัฐ หากแต่ภาคเอกชนเป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวขับเคลื่อนธุรกิจ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวเกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก โดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในตัวอย่างที่สำคัญ

ในช่วง พ.ศ. 2555 ภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีโอบามาได้ประกาศริเริ่มโครงการพัฒนาและวิจัยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (the big data Research and Development Initiative) เพื่อใช้ big data ในการแก้ปัญหาที่รัฐบาลเผชิญอยู่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวกระจายอยู่ในแต่ละกระทรวงของรัฐบาลกลางสหรัฐ แต่ละกระทรวงจะมีการดำเนินงานและใช้ข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป (Executive Office of the President,

2012) เช่น กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (Department of Homeland Security) มีการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการวิเคราะห์และแสดงผลข้อมูล (the center of excellence on visualization and data analytics) โดยความร่วมมือจากนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อจัดการกับ big data ในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติจนถึงการก่อการร้าย การบังคับใช้กฎหมายในเขตชายแดน เป็นต้น หรือการดำเนินงานของกรมอนามัยและบริการมนุษย์ (Department of Health and Human Services) ที่มีการให้หน่วยงานที่ดำเนินการควบคุมโรคใช้เทคโนโลยี Hadoop ในการสร้างฐานข้อมูลการอ้างอิงแบคทีเรียวิทยา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทและขอบข่ายหน้าที่ของสำนักงานสถิติจะพบว่ามีความเฉพาะเจาะจงในบางประเด็นมากกว่าการดำเนินงานในระดับรัฐบาลและการดำเนินงานจะเน้นไปที่การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2017) ที่ได้เสนอให้สำนักงานสถิติแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ มีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการใช้และการผลิตข้อมูลสถิติ เปลี่ยนทัศนคติในการผลิตข้อมูล โดยการนำเสนอข้อมูลที่มีการเปิดเผย โปร่งใสและสามารถใช้เพื่อการดำเนินการมากขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 4 ประการ ดังนี้

1. มีการปฏิรูปข้อมูล จากการใช้ข้อมูลดิจิทัล (digital data) ที่มีขนาดใหญ่ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า big data เพื่อให้ข้อมูลมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมผลที่ได้จากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
2. มีการบูรณาการข้อมูล โดยการรวมข้อมูลจากสำมะโนสำรวจ หรือข้อมูลการบริหาร กับแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่อื่น ๆ
3. มีการใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ (geospatial data) เพื่อระบุกลุ่มคนที่อาจถูกละเลย
4. มีการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตใหม่ ๆ ซึ่งอาจทำได้โดยสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชน สื่อต่าง ๆ และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ การกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญของระบบสถิติประเทศนั้นขึ้นอยู่กับ การส่งเสริมให้สำนักงานสถิติแห่งชาติในแต่ละประเทศตระหนักเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งข้อมูลใหม่ ๆ ซึ่งรวมไปถึง big data การเปิดเผยข้อมูล และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ข้อมูล อย่างไรก็ตาม การจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญกับนวัตกรรมในองค์กรด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากการพัฒนาระบบสถิติในประเทศต่าง ๆ ดังนี้

ประเทศอังกฤษ

สำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศอังกฤษ (Office for National Statistics: ONS) ตระหนักถึงข้อมูลซึ่งมีจำนวนมากขึ้นและเต็มไปด้วยความหลากหลายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและ big data จึงเกิดขึ้น พร้อมกับการพัฒนาเทคนิคด้านวิทยาศาสตร์เพื่อนำ big data และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (Office for National Statistics, 2017) สำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศอังกฤษจึงได้ดำเนินการดังนี้

1. มีการตั้งทีม big data เพื่อศึกษาประโยชน์และความท้าทายในการใช้แหล่งข้อมูลใหม่ๆ และเทคนิคด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูลในสถิติทางการ ซึ่งเห็นจากรายงาน Web scraped data: extreme price changes โดยเก็บข้อมูลราคาสินค้าจาก websites ของร้านค้าต่าง ๆ รายงาน Using geolocated Twitter traces to infer residence and mobility เป็นต้น

2. มีการทำงานร่วมกับ ONS Data Science Campus และเป็นหน่วยงานหนึ่งใน Government Data Science Partnership
3. มีความมุ่งมั่นในการรักษาความลับของข้อมูล โดยทำงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด และภายใต้ Code of Practice for Official Statistics

ประเทศเดนมาร์ก

สำนักงานสถิติแห่งชาติเดนมาร์ก (Statistics Denmark) เล็งเห็นถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้ข้อมูลใหม่ ๆ กับข้อมูลทางสถิติที่มีอยู่ จึงได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อพัฒนาแหล่งข้อมูลที่มีสำหรับสถิติทางการ (Statistics Denmark, 2018) โดย

1. ส่งเสริมประสบการณ์ในการใช้ big data ในสำนักงานฯ โดยการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การใช้ web scrapping ในการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลการว่างงาน การใช้ข้อมูลจากโทรศัพท์มือถือและข้อมูลการคมนาคมต่าง ๆ ในการผลิตสถิติทางจราจร (congestion statistics) ข้อมูล social media ในสถิติความรู้สึกสาธารณะชน (public sentiment) และฐานข้อมูลภาคสนามสำหรับสถิติการเกษตร เป็นต้น
2. พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้ big data โดยการคิดค้นและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในสถาบันด้านสถิติต่าง ๆ ที่มีความก้าวหน้าในการใช้ big data ในสถิติทางการ ขยายแผนการพัฒนาศักยภาพในยุทธศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ของสำนักงานฯ ในการใช้ big data เพื่อการผลิตสถิติทางการ ฯลฯ
3. ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้กฎหมายกับบริษัทเอกชนซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลในการส่งข้อมูล big data เหล่านั้นให้กับทางสำนักงานฯ เพื่อจุดประสงค์ในการนำไปใช้เชิงสถิติ โดยศึกษาประสบการณ์จากนานาชาติในเรื่องนี้การใช้กฎหมายการเข้าถึงสถิติทางการเพื่อการใช้ big data ในการผลิตสถิติทางการต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเข้าถึง big data เพื่อจุดประสงค์เชิงสถิติในระบบสถิติของนานาชาติ เป็นต้น
4. สร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยสร้างระบบการติดต่อกับองค์กรที่มี big data เพื่อตกลงเรื่องการใช้ big data สำหรับสถิติทางการ พิจารณาความเป็นไปได้ในการทำโครงการกับ Microsoft เพื่อสร้างโปรแกรมการทำงานในสำนักงานในปี 2562 เป็นต้น
5. สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งในปี 2557 คณะกรรมการสถิติสหประชาชาติ (the United Nations Statistical Commission) ตั้งคณะทำงานเพื่อส่งเสริมการใช้ big data เพื่อสถิติทางการซึ่งทางสำนักงานฯ ได้ทำหน้าที่เป็นประธาน และมีสมาชิกต่าง ๆ ดำเนินการด้านการใช้ big data ตามแหล่งข้อมูลต่างๆ (ข้อมูลดาวเทียม ข้อมูลโทรศัพท์มือถือ ข้อมูลเครื่องสแกน และข้อมูลสื่อสังคม) และสำนักงานฯ เป็นสมาชิกของ Eurostat ในการพัฒนาการใช้ big data ในสถิติทางการอีกด้วย
6. สร้างความเชื่อมั่นในสำนักงานฯ เนื่องด้วยการดำเนินงานเพื่อให้ big data เป็นแหล่งข้อมูลในการผลิตสถิติทางการนั้นต้องอาศัยหน่วยงานด้านสถิติหลายหน่วยงาน รวมทั้งความร่วมมือหน่วยงานด้าน IT อีกทั้งต้องตระหนักเรื่องกฎหมายและเครือข่ายที่มีแหล่งสนับสนุนด้าน

การเงินสำหรับการใช้ big data ในสำนักงานฯ และการประสานงานกับองค์กรนานาชาติกับสำนักงานฯ ก็เป็นสิ่งจำเป็น สำนักงานฯ จึงจำเป็นต้องตัดสินใจเพื่อให้การดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ชัดเจนมากขึ้น

สาธารณรัฐประชาชนจีน

สภารัฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน (The State Council) ได้ออกแผนปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาข้อมูลขนาดใหญ่ขึ้น สำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศจีน (National Bureau of Statistics of China) พร้อมตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ big data จึงได้ดำเนินการ (National Bureau of Statistics of China., 2017)ดังนี้

1. ตั้งคณะทำงานการวิจัยเพื่อค้นคว้าด้านการใช้ big data ในสถิติทางการ และได้จัดตั้งสำนักงานการวิจัย big data
2. สร้างความร่วมมือภายในสำนักงานฯ และบริษัท big data 17 บริษัท นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยชิงหัวเพื่อจัดตั้งศูนย์วิจัยเศรษฐกิจจีน (China's Economic Research Center)
3. มีโปรแกรมนำร่อง เช่น เว็บไซต์รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับราคาสินค้าของเครื่องใช้เพื่อนำไปจัดทำดัชนีราคา เก็บข้อมูลราคาตัวเครื่องบินและรถไฟ ค่าธรรมเนียมของบริษัททัวร์ และค่าเครื่องอำนวยความสะดวกสบายของโรงแรม เป็นต้น

การดำเนินการต่าง ๆ ทางสำนักงานฯ ได้เผชิญกับความท้าทายมากมาย เช่น ข้อจำกัดการเปิดเผยข้อมูลและการแบ่งปันข้อมูล ความสมดุลระหว่างการเปิดเผยข้อมูลกับการป้องกันความเป็นส่วนตัว ความด้อยคุณภาพของแหล่งข้อมูล และการขาดแคลนผู้มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งทางสำนักงานฯ ได้สร้างระบบการจัดการข้อมูลและมีฐานข้อมูล Metadata มีการวางแผนที่จะแบ่งปันข้อมูลสถิติกับประชาชนมากขึ้น มีการบูรณาการข้อมูลและเก็บข้อมูลใน Statistical Cloud เพื่อที่จะใช้ข้อมูลจากแหล่งใหม่ ๆ ต่อไป

ประเทศอินโดนีเซีย

ภายใต้โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังที่เห็นได้จาก big data ที่มีถึง 90% ของข้อมูลทั้งหมดที่ผลิตใน 2 ปีที่ผ่านมา และมีการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ มากขึ้นอย่างรวดเร็ว สำนักงานสถิติแห่งชาติอินโดนีเซีย (BPS Statistics Indonesia, 2017) จึงต้องปรับระบบสถิติให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงโดย

1. มีระบบสนับสนุนเพื่อใช้ big data พร้อมกับบูรณาการข้อมูล การสำรวจและสำมะโนเพิ่มเข้ามาในยุทธศาสตร์เพื่อความทันสมัยของสำนักงานฯ
2. การเก็บข้อมูลแบบไม่ใช้กระดาษ เช่น Computer Assisted Telephone Interview (CATI), Computer Assisted Web Interview (CAWI), Computer Assisted Personal Interview (CAPI) เป็นต้น
3. มีการเก็บข้อมูลใน Data Lake เช่น Web-Logs, Social Media, Mobile เป็นต้น และวิเคราะห์ข้อมูลจาก big data
4. จัดตั้งศูนย์สั่งการโดยการขับเคลื่อนข้อมูล (Data Driven Decision Making Command Center) ในสำนักงานฯ เช่น ศูนย์สั่งการสถิติแห่งชาติ (National Statistical Command Center), ศูนย์สั่งการการสำรวจ/สำมะโน (Survey/Census Command Center)

5. เริ่มใช้ big data ในสถิติทางการ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาใช้ข้อมูลตำแหน่งจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ในสถิติการท่องเที่ยว
6. มีเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ เช่น Global Pulse ณ สำนักงานจากร์ตา Pulse Lab UN ณ สำนักงานจากร์ตา

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการอีกมาก เช่น big data for Small Area Estimation, Twitter for Monitoring Migration, big data for Prediction: Socioeconomics and Unemployment เป็นต้น

จากข้อมูลการพัฒนาระบบสถิติในประเทศต่าง ๆ สิ่งที่มีเหมือนกันในสำนักงานที่กล่าวมา คือ นวัตกรรมด้านการใช้และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งใหม่ ๆ การพัฒนาบุคลากรในสำนักงานให้มีศักยภาพมากขึ้นเพื่อพร้อมใช้นวัตกรรม และการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อผลิตข้อมูลที่มีคุณภาพและใช้เพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศได้รวดเร็วและทันเวลามากขึ้น

ในส่วนของประเทศไทย การดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติในช่วงตั้งแต่เริ่มแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 พบว่ามีการให้ความสำคัญและหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับ big data ขึ้นมาโดยตลอด โดยมีลำดับการดำเนินการที่น่าสนใจ ดังนี้

- เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2560 นายอาจิ้น จิรชีพพัฒนา รองผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นประธานการบรรยาย เรื่อง big data Analytics ให้แก่บุคลากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้หรือสารสนเทศใหม่ๆ สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป
- เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2561 นางสาวอัจฉรินทร์ พัฒนพันธ์ชัย ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มอบนโยบายในการประชุมเชิงปฏิบัติการ “แนวคิดและบทบาทของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการจัดทำข้อมูลสถิติทางการโดยใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data for Official Statistics)”
- วันที่ 11 ธันวาคม 2562 นางอรรณพ สุทธางกูร ผู้อำนวยการกองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นประธานเปิดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “นวัตกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล big data” โดยวิธี machine learning (Innovative Data Analytics for Granular Estimation of Population and poverty Indicators) รุ่นที่ 2 โดยมี ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ พัฒนพงษ์ (ที่ปรึกษาโครงการ) อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่ “ทีมวิจัยโครงการการศึกษาการใช้ประโยชน์ big data เพื่อจัดทำข้อมูลตัวชี้วัด SDGs ในระดับจัดจำแนกย่อย” ของสำนักงานฯ

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาบริบทและกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการเทคโนโลยี big data ของประเทศไทย พบว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปและส่งเสริมการบริหารงานผ่านระบบดิจิทัลดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีจุดประสงค์สำคัญในการพัฒนาการทำงาน ระบบการบริหารของภาครัฐให้มีการปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งมีเป้าหมายในการพัฒนาฐานข้อมูลให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง

กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการบริหารราชการแผ่นดินและการอำนวยความสะดวกในการใช้ข้อมูลของประชาชน

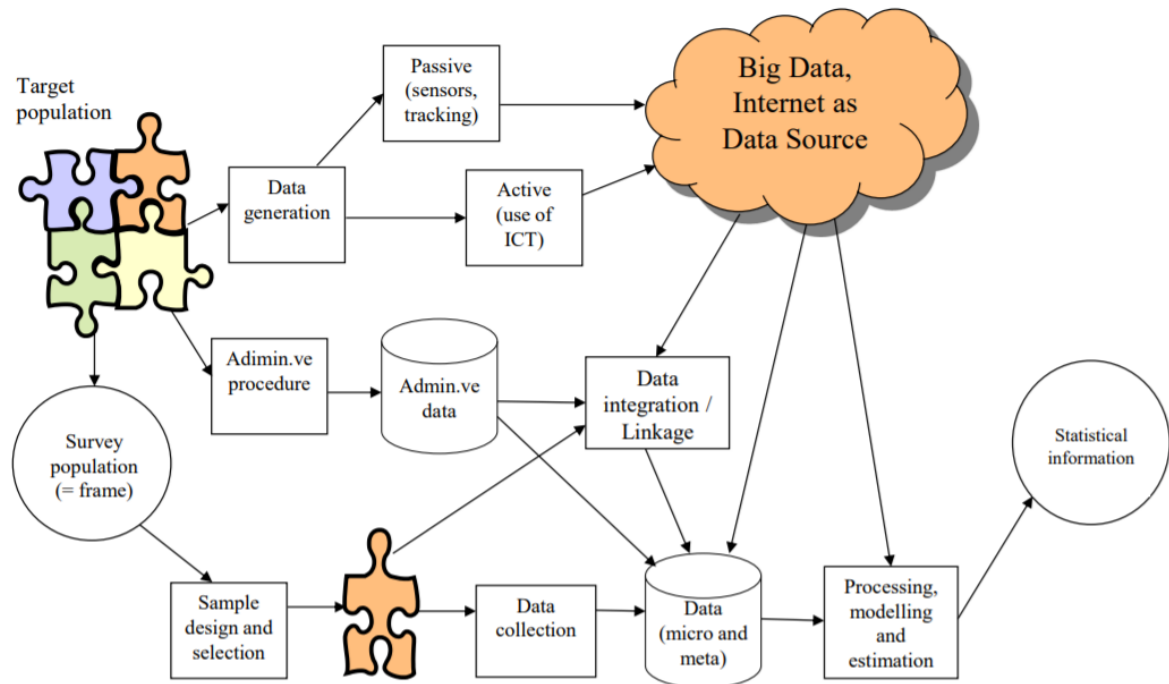
อย่างไรก็ตาม ภายใต้อ.พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว มิได้มีเพียงสำนักงานสถิติเพียงหน่วยงานเดียวที่ดำเนินการขับเคลื่อนและส่งเสริม หากแต่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนและขับเคลื่อน อย่างสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) และสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (GBDI) ซึ่งเป็นสองหน่วยงานที่สำคัญที่สำนักงานสถิติแห่งชาติต้องให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือขับเคลื่อนการบริหารจัดการและสร้างประโยชน์จากเทคโนโลยี big data

นอกจากนั้นการนำเทคโนโลยี big data มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำสถิติทางการ (official statistic) ยังเป็นอีกหนึ่งมิติที่สำคัญของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลลักษณะดังกล่าว โดยลำดับแรกเป็นที่ชัดเจนว่าการเข้ามาของ big data ได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดทำสถิติและความคาดหวังต่อหน่วยงานที่มีบทบาทในหลายมิติ (ศักดิ์วีรัชญ์, 2016) เช่น การใช้อัลกอริทึม (algorithm) ในการช่วยคำนวณข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ ลักษณะข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปจากการที่ไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจนซึ่งแตกต่างจากการทำสถิติในรูปแบบเดิมที่มีโครงสร้างการศึกษาหรือสำรวจที่ชัดเจน (structured data) ที่มาและความสำคัญของข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้สถิติเชิงอนุมาน (statistical inference) ที่ใช้การสำรวจหรือสัมภาษณ์เพื่อแสดงค่าบางค่าของกลุ่มประชากรทั้งหมด และความคาดหวังต่อการใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการสร้างแบบจำลองพยากรณ์ (predictive modeling) เป็นต้น

ถึงแม้การเข้ามาของ big data ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อกระบวนการจัดทำสถิติในรูปแบบดั้งเดิมอย่างที่ได้อธิบายมาในข้างต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการประยุกต์ใช้ในเรื่องของการจัดทำสถิติทางการในระดับประเทศพบว่า การนำข้อมูล big data มาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีข้อดีในหลายประการ เช่นเดียวกัน (Braaksma & Zeelenberg, 2020) ซึ่งประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ (1) ความแม่นยำที่เพิ่มมากขึ้น (2) ความรวดเร็วในการจัดทำสถิติให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม และ (3) ความหลากหลายของข้อมูลอันนำมาสู่ประเด็นใหม่ๆ ในการจัดทำสถิติทางการ อย่างไรก็ตามข้อดีข้างต้นอยู่บนพื้นฐานการใช้ข้อมูลอย่างระมัดระวังและเข้าใจถึงข้อจำกัดของชุดข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาและตีความ

เนื่องจากปริมาณและความหลากหลายของข้อมูลทั้งจาก big data ที่ได้จากการเก็บจากกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีการใช้งานในปัจจุบัน เช่น อุปกรณ์สื่อสาร คอมพิวเตอร์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลจากเซนเซอร์ตรวจจับในหลายมิติทั้งจากข้อมูลดาวเทียมหรืออุปกรณ์ที่มีการติดตั้งในเชิงกายภาพที่เริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งบางส่วนสามารถผนวกเข้ากับข้อมูลการบริหารจัดการ (administrative data) ที่หลายหน่วยงานมีการจัดเก็บอยู่แล้วตามระบบ พร้อมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในรูปแบบดั้งเดิม (Zardetto, 2016) เป็นผลให้รูปแบบการใช้งานข้อมูลข้างต้นทั้งหมดในการจัดทำสถิติสามารถเป็นได้หลายรูปแบบ (ภาพที่ 2-1) โดยมีลักษณะการใช้ประโยชน์จากข้อมูล big data เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ

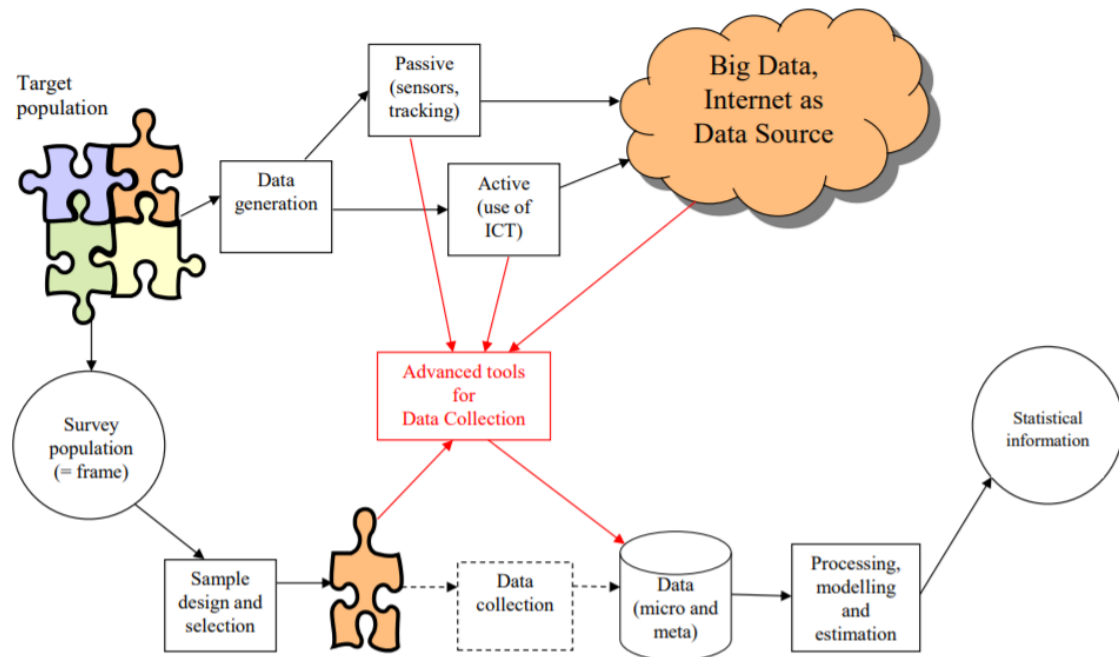
ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดการใช้งานข้อมูล big data เพื่อจัดทำสถิติทางการ

ที่มา: (Zardetto, 2016)

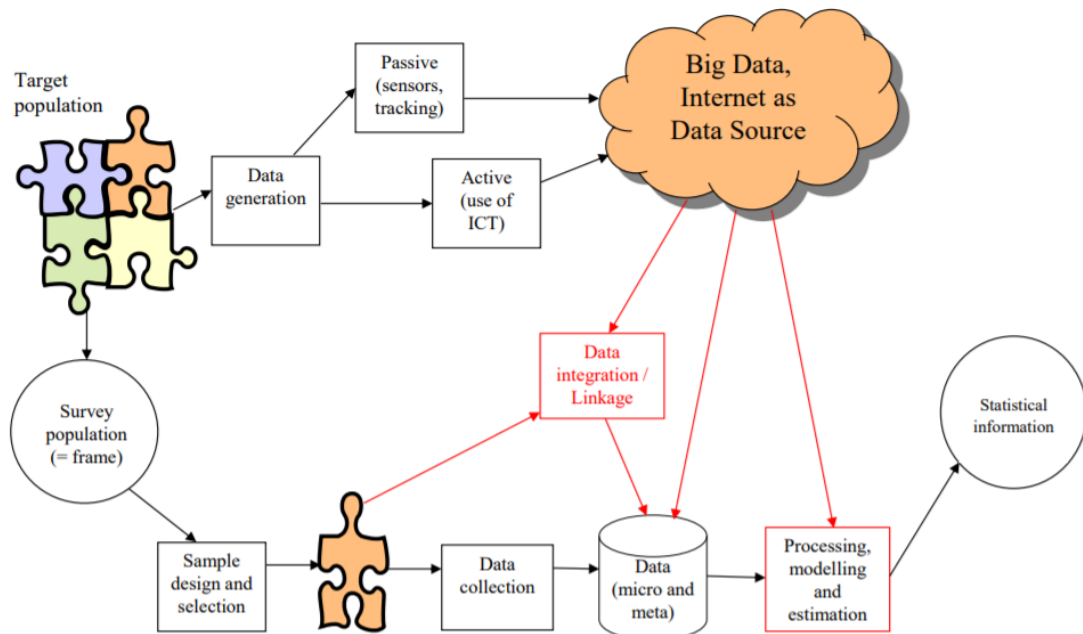
ลักษณะการใช้งานรูปแบบแรกคือการนำข้อมูล big data มาใช้เป็นข้อมูลทางเลือก กล่าวคือข้อมูลที่ได้จากกระบวนการจัดเก็บในหลากหลายแหล่งจะถูกนำมาใช้ในฐานะของตัวแปรประกอบกับข้อมูลอื่นๆ (auxiliary variables) ซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประมวลผลหรือประมาณการแบบจำลองก่อนการเผยแพร่สถิติอย่างเป็นทางการ (ภาพที่ 2-2) โดยลักษณะดังกล่าวจะแตกต่างจากการใช้งานในรูปแบบที่สอง ที่ให้ความสำคัญในการนำข้อมูลและบริบทโดยรวมของ big data เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประมวลผลและจัดทำสถิติก่อนการเผยแพร่ (ภาพที่ 2-3) นอกจากนั้นรูปแบบการใช้งานข้อมูล ยังสามารถใช้เพื่อการทดแทนข้อมูลในรูปแบบเดิมที่มาจากการสำรวจ (ภาพที่ 2-4) ทั้งนี้การใช้งานรูปแบบที่สาม ส่วนมากจะมีการใช้งานในวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เช่น การเติมเต็มข้อมูลบางส่วนที่ขาดหาย การผลิตสถิติในพื้นที่ขนาดเล็กที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถแสดงผลได้ (small-area estimates) การปรับฤดูกาล (seasonally-adjusted time series) เป็นต้น รวมทั้งรูปแบบที่สามยังมีต้นทุนในการจัดทำที่ค่อนข้างต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการทั้งสองก่อนหน้า

ภาพที่ 1-2 การนำข้อมูล big data มาใช้เป็นข้อมูลทางเลือก

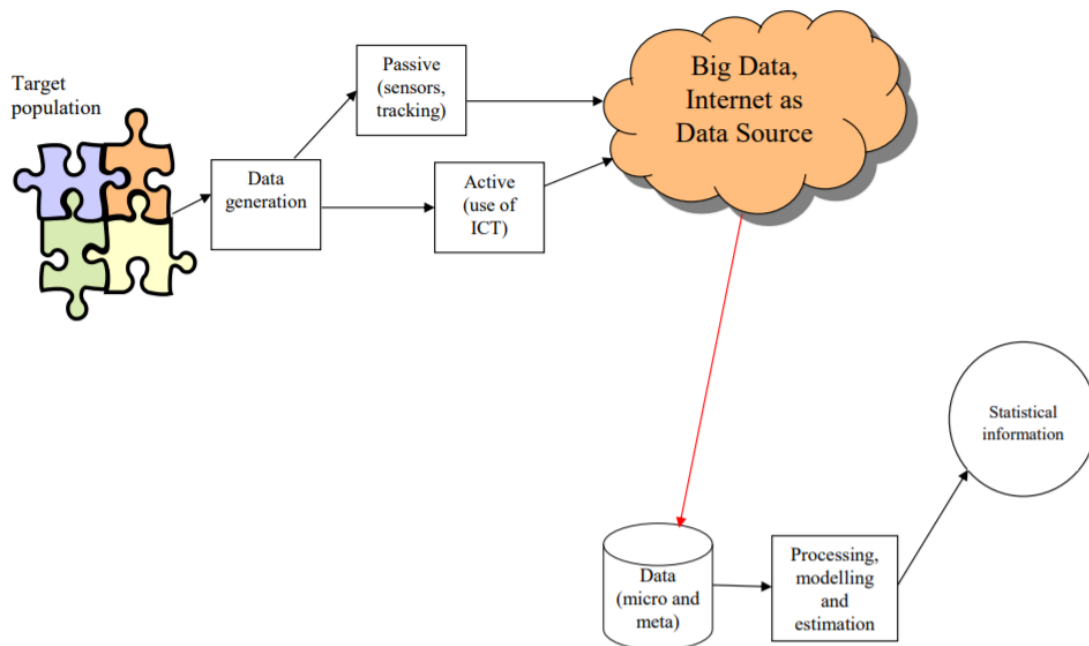
ที่มา: (Zardetto, 2016)

ภาพที่ 1-3 การบูรณาการ big data และข้อมูลแบบดั้งเดิม

ที่มา: (Zardetto, 2016)

ภาพที่ 1-4 การใช้ข้อมูล big data เพื่อทดแทนข้อมูลแบบดั้งเดิม

ที่มา: (Zardetto, 2016)

ภายใต้รูปแบบการใช้งานข้อมูล big data ที่หลากหลายเพื่อการผลิตสถิติทั้งในฐานะสถิติทั่วไปหรือสถิติทางการที่แสดงสถานะปัจจุบันของประเทศ มีข้อพิจารณาที่ควรคำนึงถึงในกระบวนการจัดทำ 4 ประการ (Braaksma & Zeelenberg, 2020) ดังนี้

1. ความแม่นยำของข้อมูล (Accuracy) เนื่องจากแหล่งข้อมูลส่วนใหญ่ของ big data จะถูกจัดเก็บจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเกิดจากการสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ออกออกแบบมาเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นข้อแตกต่างสำคัญของข้อมูลที่ได้จากการกำหนดกลุ่มประชากรและดำเนินการสำรวจอันเป็นแนวทางในการจัดทำสถิติในรูปแบบดั้งเดิม ทั้งนี้การที่ได้ข้อมูลจำนวนมากจากฐานข้อมูล อาจส่งผลให้ความแปรปรวน (variance) มีค่าที่ต่ำลงแต่ไม่ได้แสดงถึงอคติของข้อมูล (bias) ที่จะลดลงจากการใช้ข้อมูลจำนวนมาก นอกจากนั้นข้อมูลยังอาจมีความผันผวน (volatile & selective) จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการจัดเก็บในแต่ละวันที่เปลี่ยนแปลงไปตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นการใช้ big data ต้องมีแหล่งข้อมูลอื่นหรือตัวแปรอื่นที่เพียงพอในการตรวจสอบความถูกต้องในประเด็นเรื่องอคติ หรืออย่างน้อยมีความเกี่ยวข้องกับผู้ใช้รายบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่เพียงพอให้สามารถปรับค่าถ่วงน้ำหนัก (post-stratification) ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลได้

2. รูปแบบการใช้งานข้อมูล big data เพื่อใช้ในการจัดทำสถิติทางการ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาข้างต้นที่แบ่งรูปแบบการใช้งานออกเป็น 3 ลักษณะ ทั้งนี้ข้อพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำสถิติคือ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและผลลัพธ์ในการจัดทำเป็นส่วนสำคัญในการเลือกใช้รูปแบบทั้งสามข้างต้น เนื่องจากในแต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสมและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน เช่น งบประมาณในการจัดทำสำรวจกลุ่มประชากรที่จำกัด ความรวดเร็วในกระบวนการจัดทำ ข้อจำกัดในการใช้งาน เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วขึ้นอยู่กั

3. เป้าหมายการจัดทำและความน่าเชื่อถือ (Objectivity and Reliability) ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการจัดทำสถิติทางการที่ผู้ใช้งานสามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงได้อย่างถูกต้องและไม่เกิดการตีความที่ผิดจากชุดข้อมูลที่มีการเผยแพร่ โดยเฉพาะการใช้งาน big data ในรูปแบบที่ 3 ที่ให้ความสำคัญกับการใช้แบบจำลองในการผลิตสถิติ (model-based) ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการใช้งานและแปรผล รวมทั้งในกรณีการจัดทำสถิติที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย (behavioral models) ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต นอกจากนั้นการพิจารณาถึงเป้าหมายและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นอีกมิติที่สำคัญ เนื่องจากการจัดทำสถิติใด ๆ ควรมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยงาน ซึ่งให้ความสำคัญในการแสดงข้อมูลสถิติในแต่ละช่วงเวลา มากกว่าการจัดทำสถิติเพื่อการประเมินผลของนโยบายหรือประมาณการสถานการณ์ในอนาคต

ทั้งนี้ข้อพิจารณาปลั๊กย่อยเพิ่มเติมภายใต้ข้อพิจารณาที่ 3 ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แบบจำลองทางสถิติในการจัดทำสถิติทางการที่มีการระบุข้างต้น เนื่องจากโดยปกติแล้วการจัดทำสถิติทางการจากข้อมูลการสำรวจมักใช้วิธีการประมาณการแบบ design-based แต่ในบางกรณีการประมาณการโดยใช้แบบจำลองทางสถิติสามารถนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่มีความแม่นยำกว่า เช่น การประมาณการสถิติของกลุ่มประชากรย่อยซึ่งมีจำนวนตัวอย่างน้อย นอกจากนี้การใช้แบบจำลองยังสามารถนำมาช่วยในการคาดคะเนข้อมูลที่หายไป หรือช่วยในกรณีเกิดการติดขัดในกระบวนการผลิตสถิติแบบดั้งเดิมเพื่อป้องกันความไม่ต่อเนื่องของสถิติทางการ การใช้แบบจำลองในการจัดทำสถิติทางการเป็นวิธีการที่ค่อนข้างใหม่ โดย Buelens, Wolf และ Zeelenberg (2016) ได้ให้แนวทางการใช้แบบจำลองทางสถิติในการผลิตสถิติทางการดังนี้

หลักการที่หนึ่ง ความเที่ยงตรง (validity) ของการวิธีการใช้แบบจำลองทางสถิติในการจัดทำสถิติทางการตั้งอยู่บนสองหลักการ หลักการแรกคือความเป็นปรนัย (objectivity) กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้สร้างแบบจำลองควรจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องของสถิติเป้าหมาย ข้อมูลควรมาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งสามารถสะท้อนสถานการณ์ของกลุ่มตัวอย่างได้ และควรใช้แบบจำลองเพื่อประมาณการในช่วงเวลาที่มีข้อมูลเท่านั้นหรือกล่าวคือไม่ควรนำไปใช้พยากรณ์

หลักการที่สอง ความเชื่อมั่น (reliability) กล่าวคือข้อผิดพลาดในแบบจำลอง อาทิ การกำหนดแบบจำลองที่ผิด (misspecification) ไม่ควรนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงข้อสรุป หรือกล่าวคือแบบจำลองมีความแข็งแกร่ง (robustness) แม้มีความผิดพลาดในแบบจำลอง (model failure)

นอกจากนั้นการใช้แบบจำลองในการผลิตสถิติทางการควรมีการคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ เพิ่มเติม ดังนี้ (1) การใช้แบบจำลองควรใช้วิธีการที่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวรรณกรรม และควรให้เหตุผลอธิบายเมื่อต้องการใช้วิธีการอื่น (2) ควรมีการทดลองใช้แบบจำลองหลายแบบ เพื่อค้นหาแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุด (3) ควรมีการวิเคราะห์ความถูกต้องของแบบจำลอง (diagnostic test) เพื่อประเมินความเหมาะสมของแบบจำลอง อาทิ การประเมิน AIC, R-Squared (4) แบบจำลองควรมีความแข็งแกร่งต่อการเปลี่ยนข้อมูลค่าผิดปกติ หรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด (5) แบบจำลองควรมีความเที่ยงตรงในแต่ละช่วงเวลา (6) แบบจำลองไม่ควรมีความแปรปรวนและความคลื่อนที่สูงเกินไป (7) ต้องมีการระบุถึงข้อสมมุติฐานของแบบจำลองอย่างชัดเจน และมีการทดสอบสมมุติฐานเป็นประจำและ (8) ต้องมีการระบุว่ามีสถิติทางการดังกล่าวมาจากการประมาณการโดยใช้แบบจำลองเมื่อทำการเผยแพร่

4. ความเกี่ยวข้องของข้อมูล (Relevance) เนื่องจากการใช้ข้อมูล big data ต้องระมัดระวังในการใช้งานเป็นอย่างมากแม้ชุดข้อมูลดังกล่าวจะมีขนาดใหญ่และครอบคลุมประชากรทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด เช่น ข้อมูลการจราจรที่ได้จากระบบตรวจจับทั่วเมืองจะสามารถใช้สร้างสถิติความหนาแน่นได้ แต่ข้อมูลไม่สามารถทราบจำนวนคนที่โดยสารภายในรถได้ เป็นต้น

จากข้อพิจารณาข้างต้นทั้ง 4 ประการจะสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ข้อมูล big data มีความจำเป็นที่จะต้องมีการตั้งประเด็นในการศึกษาที่ชัดเจน มีกระบวนการศึกษาและจัดทำที่รัดกุมรวมทั้งขั้นตอนในการเผยแพร่ที่มีความถูกต้องในทางหลักสถิติและไม่สร้างความเข้าใจผิดสาธารณะชน เมื่อมีการเผยแพร่

จากความสำคัญและประสิทธิภาพของการใช้ข้อมูล big data ในหลายมิติ จึงนำมาสู่ประเด็นในการจัดหาข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยเป็นที่น่าสังเกตว่าข้อมูล big data นั้นถูกผลิตขึ้นในภาคเอกชนเป็นหลัก อาทิ ข้อมูลจากเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ ข้อมูลจากตัวรับสัญญาณต่าง ๆ ซึ่งหากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาใช้ได้จะเป็นการช่วยเสริมให้การบริหารและพัฒนาประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งสามารถช่วยส่งเสริมการผลิตสินค้าต่าง ๆ ได้อีกด้วย จากทบทวนงานศึกษาเรื่องการแบ่งปันข้อมูลจากภาคเอกชนสู่รัฐของสหภาพยุโรป (B2G data sharing) ซึ่งเป็นงานศึกษาที่ครอบคลุมถึงข้อมูลประเภท big data ด้วย พบว่ารูปแบบวิธีการและเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้เพื่อได้มาซึ่ง big data จากภาคเอกชน (European Commission , 2018) (European Commission, 2020) (Huyer & Cecconi, 2020) มีดังนี้

รูปแบบวิธีการ (Model)

1. การใช้กฎหมายบังคับ (data sharing by regulation)

รัฐสามารถใช้กฎหมายเพื่อบังคับให้ภาคเอกชนส่งมอบข้อมูลให้กับหน่วยงานรัฐได้ แต่การใช้กฎหมายบังคับนั้นสามารถใช้ได้กับข้อมูลเพียงบางประเภทเท่านั้น อาทิ ข้อมูลการเงิน และยังต้องมีการคำนึงถึงผลกระทบต่อการแข่งขันในตลาด

ตัวอย่างของการใช้กฎหมายเพื่อบังคับให้ภาคเอกชนส่งมอบข้อมูล big data ให้กับรัฐ ได้แก่ กฎ Markets in Financial Instruments Directive 2 (MIFID2) เป็นกฎที่ใช้ในการควบคุมกำกับตลาดการเงินในสหภาพยุโรป กฎดังกล่าวมีการกำหนดให้ตัวกลางทางการเงิน (financial intermediaries) ต้องส่งข้อมูลการทำธุรกรรมให้หน่วยงานกำกับภายในหนึ่งวันหลังจากได้ทำธุรกรรม

2. การบริจาคข้อมูล (data donorship)

ในบางครั้งบริษัทเอกชนอาจเสนอให้ข้อมูลกับหน่วยงานรัฐโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของบริษัทหรือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามเหตุผลดังกล่าวอาจเป็นแรงจูงใจที่สูงพอให้บริษัทต่าง ๆ ทำการแบ่งปันข้อมูล และการแบ่งปันข้อมูลรูปแบบนี้ยังมีลักษณะที่ขยายขนาดโครงการไม่ได้

ตัวอย่างของการบริจาคข้อมูล big data ได้แก่ กรณีที่บริษัท MarineTraffic ซึ่งบริษัทข้ามชาติให้บริการติดตามเรือ และเคราะห์การขนส่งการค้าทางทะเล บริจาคข้อมูลการติดตามเรือให้กับสำนักงานสถิติของประเทศเนเธอร์แลนด์ (CBS) เพื่อนำไปใช้พัฒนาคุณภาพของสถิติทางการ และใช้สร้างสถิติที่สามารถนำไปใช้โดยผู้กำหนดนโยบาย บริษัท MarineTraffic ได้ส่งมอบข้อมูลที่เป็นนิรนาม และผ่านการรวมให้กับ CBS โดยมีข้อกำหนดว่าข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้

3. การซื้อข้อมูล (Public procurement)

การใช้วิธีจัดซื้อจัดจ้างซึ่งเป็นวิธีแบบดั้งเดิมก็เป็นอีกหนึ่งตัวเลือกที่สามารถทำได้ ในรูปแบบนี้ บริษัทเอกชนจะได้รับการตอบแทนในรูปของตัวเงิน แต่การแบ่งปันข้อมูลรูปแบบนี้อาจประสบปัญหาเรื่องการประเมินมูลค่าข้อมูล เนื่องจากข้อมูลเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถรับรู้คุณภาพได้หลังการซื้อ (experience goods)

ตัวอย่างการซื้อข้อมูล big data จากภาคเอกชนได้แก่ การที่ Highway England ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของประเทศสหราชอาณาจักรได้ซื้อข้อมูลการใช้เครือข่ายโทรศัพท์มือถือจากบริษัท O2 ผ่านกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และมีการต่อสัญญาเป็นรายปี Highway England จะได้รับข้อมูลที่ทำให้เป็นนิรนามจาก O2 เพื่อนำไปใช้ในการทำ modeling วางแผนการบริหารจัดการทางด่วนและถนน และช่วยทำให้การเก็บข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้นใช้เวลาน้อยลง

4. การสร้างพันธมิตรเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล (data partnership)

ในรูปแบบนี้ภาคเอกชนจะได้ผลตอบแทนในรูปของข้อมูลจากภาครัฐ ซึ่งบริษัทสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนารัฐกิจของตนเอง การแบ่งปันข้อมูลรูปแบบนี้มักพบในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย งานวิชาการ เช่น อุตสาหกรรมยา เป็นต้น

ตัวอย่างการสร้างพันธมิตรเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลได้แก่ กรณีของบริษัท Propeller Health ซึ่งเป็นบริษัทผลิตเครื่องตรวจจับการใช้อุปกรณ์พ่นยาสำหรับโรคหอบหืด โดยเครื่องตรวจจับดังกล่าวจะบันทึกสถานที่ที่ผู้ป่วยใช้อุปกรณ์ เวลา และความถี่ในการใช้ เพื่อนำไปวิเคราะห์และแสดงผลผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ บริษัท Propeller Health ได้ทำข้อตกลงกับศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคของประเทศสหรัฐอเมริกา (CDC) เพื่อแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน จากการแบ่งปันข้อมูลนี้ CDC สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและการกำเริบของโรคหอบหืดได้ดีขึ้น และ Propeller Health ได้รับข้อมูลที่สามารถนำไปใช้พัฒนาบริการของบริษัทให้ดียิ่งขึ้น

5. การเข้าถึงผ่านตัวกลาง (data intermediaries)

ในบางครั้งบริษัทเอกชนอาจไม่มีความเชื่อมั่นในหน่วยงานรัฐที่มาขอข้อมูล จึงไม่ยินยอมแบ่งปันข้อมูลให้ การใช้องค์กรตัวกลางที่น่าเชื่อถืออาจช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยให้บริษัทเอกชนส่งมอบข้อมูลให้กับองค์กรตัวกลาง เพื่อให้องค์กรตัวกลางนำประมวลผลหรือวิเคราะห์เป็นผลลัพธ์ที่หน่วยงานรัฐต้องการ ทั้งนี้ องค์กรตัวกลางอาจหมายถึง สำนักงานสถิติของประเทศ องค์กรนอกภาครัฐ หรือบริษัท data broker

ตัวอย่างการใช้องค์กรตัวกลางได้แก่ มูลนิธิ Flowminder ซึ่งเป็นองค์กรนอกภาครัฐซึ่งตั้งอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายมือถือ ดาวเทียม การสำรวจ เพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ให้กับรัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรนอกภาครัฐทั่วโลก

เครื่องมือทางเทคนิค (Technical means)

1. การถ่ายโอนข้อมูลให้หน่วยงานรัฐโดยตรง เป็นวิธีดั้งเดิมในการส่งมอบข้อมูลระหว่างองค์กร แต่วิธีการนี้อาจไม่เหมาะสมเมื่อพิจารณาคุณลักษณะของ big data และอาจเกิดประเด็นข้อกังขาเกี่ยวกับความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวของข้อมูล

2. **การใช้แพลตฟอร์ม (Data platform)** รัฐบาลอาจมีการสร้างแพลตฟอร์มที่มีความปลอดภัย เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและบริษัทเอกชน ซึ่งควรเป็นข้อมูลที่มีมาตรฐานเดียวกันเพื่อให้สามารถนำไปใช้งานได้สะดวก
3. **การใช้อัลกอริทึม (Algorithm)** องค์กรภาครัฐสามารถติดตั้งอัลกอริทึมในระบบสารสนเทศของบริษัทเอกชน เพื่อประมวลผลข้อมูลในบริษัทและส่งผลลัพธ์ไปยังหน่วยงานรัฐ ซึ่งการใช้ อัลกอริทึมนั้นไม่ได้มีการเคลื่อนย้ายข้อมูลจึงทำให้เป็นวิธีที่รักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้อย่าง สูงสุด
4. **การใช้วิธีการประมวลผลที่สามารถปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลได้ (Privacy-preserving computation)** วิธีการประมวลผล (computation method) บางวิธีสามารถประมวลผลและ วิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่ยังรักษาความเป็นส่วนตัว เนื่องจากไม่ต้องการเคลื่อนย้ายข้อมูล ซึ่งวิธีการประมวลผลที่น่าจะมีความเหมาะสม กับการนำไปใช้ในบริบทการแบ่งปันข้อมูลจาก ภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐมากที่สุด คือวิธีการประมวลผลข้อมูลลับร่วมกัน (secure multiparty computation) ซึ่งเป็นวิธีที่นำเอาวิทยาการเข้ารหัสเข้ามาประยุกต์ใช้

แม้ว่ารูปแบบวิธีการและเครื่องมือที่เพื่อได้มาซึ่ง big data จากภาคเอกชนนั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบ และหลายหลายเครื่องมือ แต่การเลือกหยิบรูปแบบและเครื่องมือใดมาใช้จำเป็นต้องมีการคำนึงประเด็นปัญหา ที่ต้องการหาคำตอบ ลักษณะและระดับของข้อมูลที่ต้องการ ตลอดจนบริบทสภาพแวดล้อม ซึ่งสะท้อนถึง ความสำคัญในการตั้งประเด็นในช่วงแรกเริ่มของกระบวนการศึกษานั้นเอง

ค. ประเด็นพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับ Data Governance

เมื่อเริ่มมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่เกิดขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมี ความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการใช้งาน รวมทั้งกระบวนการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ของเจ้าของข้อมูล เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่น ผู้ใดนำข้อมูลไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ดังที่มีการแจ้งไว้แต่แรก ในกระบวนการดังกล่าว มีข้อกฎหมายและ พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องและสำคัญอยู่สองฉบับได้แก่ พระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

ใน พ.ร.บ. ฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน และอื่น ๆ โดยห้ามมิให้ผู้อื่นนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่งที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวม การใช้ข้อมูล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและสิทธิในข้อมูล

ลำดับถัดมาคือ พ.ร.บ. รักษาความปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องของการ กำหนดกลไกและแนวทางการรับมือเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการคุกคามทางไซเบอร์ ที่จะสร้างผลกระทบต่อ การจัดเก็บข้อมูลและความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล ดังนั้นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ จัดเก็บและการใช้ข้อมูลสถิติจึงต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ต่อข้อมูล

2.1.2 สถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับระบบสถิติ

เนื่องจากในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ที่ได้ดำเนินการจัดทำใน พ.ศ. 2559 ได้มีการระบุเกี่ยวกับสถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่สำคัญไว้หลายประการ เป็นผลให้การปรับปรุงแผนแม่บทฯ ฉบับนี้มีความจำเป็นต้องปรับปรุงข้อมูลบางส่วนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) และเน้นย้ำประเด็นสำคัญบางประการที่จะนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอและการทบทวนแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ก. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ปัจจุบันข้อมูลและสถานการณ์ที่ปรากฏในแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลการคาดการณ์ใน พ.ศ. 2558 – 2559 ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงข้อมูลในส่วนที่สำคัญ เช่น สัดส่วนประชากรวัยเด็กต่อประชากรวัยแรงงานและประชากรในปัจจุบันและในอนาคต สัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว เป็นต้น

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าวพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานซึ่งจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพการผลิตลดลง และเพิ่มความจำเป็นของระบบการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งการเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการทำงานและพึ่งพิงตัวเองได้จะช่วยบรรเทาปัญหาข้างต้นได้ส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ข้อมูลและสถิติที่ถูกต้องและสมบูรณ์จะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจความต้องการในการทำงานของผู้สูงอายุ และสามารถออกแบบระบบสำหรับการเสริมสร้างทักษะและจัดหางานให้ผู้สูงอายุได้ ในด้านการดูแลผู้สูงอายุ ข้อมูลสถิติและฐานข้อมูลที่มีคุณภาพและครบถ้วนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตร และระบบส่งเสริมสุขภาพที่มีคุณภาพและประชาชนสามารถเข้าถึงได้

จากการปรับปรุงข้อมูลและการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่อาจจะนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในประเด็นผู้สูงอายุ กล่าวคือ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่องของ การจัดเก็บข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการทำงาน อาชีพ รายได้ ครอบครัว คุณภาพชีวิต สวัสดิการ ซึ่งข้อมูลหลายชนิดเป็นข้อมูลที่มีการเก็บอยู่แล้วเป็นปกติและควรมีการเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสภาพแวดล้อมสำหรับการส่งเสริมศักยภาพและดูแลผู้สูงอายุ

ข. การคุ้มครองทางสังคมและการพัฒนาสู่รัฐสวัสดิการ

ปัจจุบันข้อมูลและสถานการณ์ที่ปรากฏในแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทางสังคมและการพัฒนาสู่รัฐสวัสดิการ พบว่า ข้อมูลในแผนแม่บทฯ เป็นข้อมูลในช่วงที่มีการจัดทำแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงข้อมูลในส่วนที่สำคัญ เช่น จำนวนแรงงานนอกระบบประกันทางสังคม จำนวนผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุหรือเบี้ยยังชีพคนพิการ เป็นต้น

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าวพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ ประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบการคุ้มครองสังคมได้ไม่เท่าที่ควร โดยเฉพาะ กลุ่มแรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากข้อมูลที่ไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถระบุกลุ่มคนที่ต้องได้รับความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้กลุ่มเปราะบางและกลุ่มผู้ยากไร้ไม่ได้รับการคุ้มครอง หรือเกิดความล่าช้าในการได้รับความ

ช่วยเหลือจากรัฐ อีกหนึ่งประเด็นคือ นอกจากนั้นการออกแบบระบบประกันสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศภาวะ และทุกกลุ่มนั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับลักษณะด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนในแต่ละกลุ่ม เพื่อที่จะสามารถออกแบบระบบประกันสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มได้มากที่สุด

จากการปรับปรุงข้อมูลและการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่อาจจะนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในประเด็นการคุ้มครองทางสังคมและการพัฒนาสู่รัฐสวัสดิการ กล่าวคือ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่องของ การจัดเก็บข้อมูลสถิติเกี่ยวกับสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ และสวัสดิการของประชากรที่มีความแม่นยำและได้รับการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ระบบการคุ้มครองทางสังคมให้สามารถครอบคลุมไปถึงกลุ่มด้อยโอกาสกลุ่มเปราะบาง และมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น

ค. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มตัวแล้ว ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงข้อมูลและสถานการณ์ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันมากขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงประเด็นจากการเตรียมความพร้อมเพื่อสู่ประชาคมอาเซียนมาเป็นแนวโน้มของประชาคมอาเซียน และแนวทางของรัฐบาลไทย

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าวพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้นนำมาสู่ผลประโยชน์และผลเสียต่อประชาชนบางกลุ่ม ดังนั้นเพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเข้าสู่ประชาคม จึงได้มีแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและการพัฒนาชายแดน เช่น โครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อเพิ่มความเชื่อมโยงกับอาเซียน กระตุ้นการค้าการลงทุน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ภาคส่วนต่างๆ สามารถบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือพื้นที่ชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะในด้านต่างๆ ที่สำคัญของแต่ละประเทศในอาเซียน

จากการปรับปรุงข้อมูลและการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่อาจจะนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในประเด็นการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กล่าวคือ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากทั้งในระดับพื้นที่และจากต่างประเทศ รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการติดตามประเมินสถานการณ์ และวางแผนการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษ พัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

ง. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในช่วงหลังจากการจัดแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ภาครัฐได้มีการกำหนดแนวทางเพิ่มเติมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงได้มีการเพิ่มเติมข้อมูลในจุดนี้รวมถึงเพิ่มเติมข้อมูลสนับสนุนอื่นที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ การพัฒนาระบบคาดการณ์สภาพภูมิอากาศและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถรับมือและปรับตัวกับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาเมืองอัจฉริยะรวมถึงการจัดทำแผนผังภูมินิเวศระดับประเทศเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนที่เป็นมิตรต่อ

สภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศนั้น จำเป็นต้องอาศัยการผลิตข้อมูลสถิติที่รวดเร็ว แม่นยำ และฐานข้อมูลที่มีคุณภาพเพื่อให้การพัฒนาดังกล่าวประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์

จากการปรับปรุงข้อมูลและการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่อาจจะนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้ดังนี้ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่อง การจัดเก็บข้อมูลสถิติเกี่ยวกับสถานการณ์ภูมิอากาศที่มีความแม่นยำ รวดเร็ว และการเชื่อมโยงบูรณาการกับสถิติอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถิติเกี่ยวกับประชากร สภาพเมือง ภาวะมลพิษ เพื่อสร้างฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้พัฒนาระบบเตือนภัย ระบบคาดการณ์ และส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและความเสี่ยงเพื่อนำไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน

จ. การกระจายอำนาจและการเติบโตของท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาในประเด็นการกระจายอำนาจและการเติบโตของท้องถิ่นพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ได้มีการกำหนดแนวทางในการปรับสมดุลภาครัฐ มุ่งเน้นการลดบทบาทและขนาดของภาครัฐ และเสริมสร้างบทบาทของภาคส่วนอื่นในสังคม ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และให้มีการปรับโครงสร้างของภาครัฐให้เหมาะสมกับภารกิจด้านการกำกับดูแล การให้บริการ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นให้ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน ตลอดจนการเสริมสร้างสมรรถนะและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งปรับปรุงระบบภาษีและรายได้ของท้องถิ่นให้เหมาะสมในการสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่อย่างยั่งยืน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ และรูปแบบการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ

จากการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ โดยเฉพาะในประเด็นการกระจายอำนาจและการเติบโตของท้องถิ่น กล่าวคือ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่องของ การเชื่อมโยง การประสานงาน และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนไป และการเพิ่มการเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นๆ ทั้งภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน รวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเพิ่มการจัดเก็บสถิติเพื่อส่งเสริมสมรรถนะและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อเป็นการสนับสนุนการสร้างระบบภาษีและรายได้ของท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่

ฉ. ประเทศไทยจากมุมมองดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญ

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญในแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ที่เกี่ยวข้องกับดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญเป็นข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2557 – 2558 ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุงข้อมูลในส่วนของรายละเอียดการจัดทำตัวชี้วัด อันดับของประเทศไทย และแนวทางการขับเคลื่อนที่เปลี่ยนไปในประเทศไทย โดยมีความครอบคลุมตัวชี้วัด เช่น ดัชนีความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness Index) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (อังกฤษ: Human Development Index) เป็นต้น

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าวพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ ความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูลสถิติที่สถาบันจัดอันดับนานาชาตินำมาเอาไปใช้ หากข้อมูลที่น่าเอาไปใช้มีความผิดพลาดอาจทำให้ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับต่ำหรือไม่แม่นยำซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจด้านการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ และยิ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาของประเทศจากหน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทยเกิดความคลาดเคลื่อน นอกจากนี้ร่างแผนขับเคลื่อน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทยที่ได้รับมติเห็นชอบ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ได้ส่งผลกระทบต่อบทบาท หน้าที่ของภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อน รวมถึงมีการเปลี่ยนมาใช้ระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR) เป็นกลไกหลักในการติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนแผนการรายงานทุก 6 เดือนตามระบบเดิม

จากการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่อาจจะนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในประเด็นประเทศไทยจากมุมมองดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญ กล่าวคือ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่องของการติดตาม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสถิติที่สถาบันจัดอันดับนานาชาติได้นำเอาไปใช้ รวมถึงการประสานงานและบูรณาการข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงานเพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนที่ได้เปลี่ยนแปลงไป

ข. สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (พ.ศ.2563)

นับตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ได้มีเหตุการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์โรคระบาดที่มีความรุนแรงมากที่สุดในรอบหลายปี และส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้นจึงสมควรนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาเพื่อปรับปรุงแผนแม่บทฯ อย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าวพบว่ามีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 คือ การควบคุมโรคและลดผลกระทบจากไวรัสซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ละเอียด รวดเร็ว แม่นยำ และยังจำเป็นต้องมีข้อมูลสถิติในบางด้านเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลการเคลื่อนย้ายของประชากร เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถออกแบบมาตรการที่มีประสิทธิภาพได้ ในขณะที่อุปสงค์ของข้อมูลมีมากขึ้น แต่ขีดความสามารถในการผลิตและการเผยแพร่ข้อมูลสถิติของหน่วยสถิติกลับมีลดลง เนื่องจากมาตรการควบคุมโรคต่าง ๆ ของรัฐบาล ทำให้ไม่สามารถทำการสำรวจข้อมูลได้อย่างเต็มที่ หรือเกิดอุปสรรคกับการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ จึงอาจทำให้ประเทศไทยมีข้อมูลสถิติที่สำคัญไม่ครบถ้วน หรือสถิติต่าง ๆ มีความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์

นอกจากนั้นแล้วมีความเป็นไปได้อย่างมากที่ข้อมูลสถิติจากภาคเอกชนจะถูกนำมาใช้ในการพิจารณานโยบายต่าง ๆ ซึ่งในส่วนนี้จำเป็นต้องมีการเข้าไปกำกับและควบคุมคุณภาพ มากไปกว่านั้นการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังนำมาสู่ความปกติใหม่ (new normal) ในสังคม ผู้คนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งอาจทำให้การผลิตข้อมูลจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจของสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

จากการพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญต่อแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในประเด็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 กล่าวคือ แผนแม่บทควรมีการเน้นความสำคัญในเรื่องของการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตข้อมูลสถิติ การติดต่อสื่อสารสร้างความร่วมมือกับผู้ผลิตและผู้ใช้อข้อมูล การกำกับดูแลและควบคุมคุณภาพข้อมูลจากผู้ผลิตข้อมูล เพื่อให้การผลิตและเผยแพร่ข้อมูลในระบบนิเวศข้อมูลนั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

2.1.3 พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ แผนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ

ก. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 หรือที่เรียกว่า พ.ร.บ.รัฐบาลดิจิทัลฯ ถูกจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนาการทำงาน ระบบการบริหารของภาครัฐให้มีการปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งมีเป้าหมายในการพัฒนาฐานข้อมูลให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการบริหารราชการแผ่นดิน และการอำนวยความสะดวกในการใช้ข้อมูลของประชาชน โดยมีหลักการสำคัญคือต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและการบริการในรูปแบบดิจิทัล เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของรัฐให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก

ภายใต้กฎหมายฉบับนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่และต้องปฏิบัติตามความที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. ได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานอิสระของรัฐทั้งหมด

จากความสำคัญข้างต้น สำนักงานสถิติในฐานะหน่วยงานของรัฐและเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับสถิติตามหลักวิชาการ ตามที่ได้มีการระบุไว้ใน มาตรา 5 ของพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2550 จึงมีหน้าที่โดยตรงในการเป็นหน่วยงานกลางที่จัดการข้อมูลและดำเนินการในรายละเอียดเพื่อให้การบริหารงานและการบริการภาครัฐเป็นไปได้อย่างราบรื่น

ข. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือที่เรียกว่า พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูล ฯ มีเป้าหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน และอื่นๆ โดยห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่งที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) การเก็บรวบรวม การใช้และการเปิดเผยข้อมูล โดยเจ้าของข้อมูลต้องให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เก็บรวบรวม ผู้ใช้ แจ้งไว้ตั้งแต่แรกแล้วเท่านั้น กล่าวคือ ต้องขออนุมัติจากเจ้าของข้อมูลก่อน เช่น หากแอปพลิเคชันหนึ่งจะเก็บข้อมูลบัตรเครดิตของเราไว้ในระบบ ก็ต้องมีข้อความให้เรากดยินยอมเพื่อยินยอม พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม และการใช้ หากเราไม่ยินยอมให้ใช้ข้อมูลบัตรเครดิต ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันนั้นก็ไม่สามารถใช้ข้อมูลบัตรเครดิตของเราได้ เป็นต้น ทั้งนี้การเก็บรวบรวม การใช้และการเปิดเผยข้อมูลให้ถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้การดำเนินการตามหลักการใดหลักการหนึ่งต่อไปนี้

(1.1) เพื่อวัตถุประสงค์ตามที่เจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมในการเก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่มีการแจ้งในเบื้องต้น โดยเจ้าของข้อมูลสามารถจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้

(1.2) เพื่อการจัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุ การศึกษา วิจัย หรือสถิติโดยมีมาตรการปกป้องเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่เหมาะสม

(1.3) เพื่อป้องกันหรือระงับอันตรายที่จะเกิดต่อร่างกาย ชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล เช่น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรับการรักษาในสถานพยาบาล เป็นต้น

(1.4) เพื่อความจำเป็นต่อการปฏิบัติตามสัญญา

(1.5) เพื่อความจำเป็นต่อการดำเนินการกิจหรืองานที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ

(1.6) เพื่อประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล หรือบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น เช่น กรณีการติดตั้งกล้องวงจรปิด เป็นต้น

(1.7) เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตามการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อน อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใด ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล

(2) บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูล ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือถูกเข้าถึงโดยผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เช่น สถานพยาบาลจะต้องเก็บข้อมูลของผู้ป่วยให้เป็นความลับและไม่เปิดเผยให้กับผู้อื่น ธนาคารต้องเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับรายการถอน โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่

(2.1) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

(2.2) ผู้ควบคุมข้อมูล หมายถึงบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ควบคุมข้อมูลมีหน้าที่หลายอย่าง เช่น การจัดเก็บรักษาข้อมูลให้ปลอดภัยถูกต้องตามหลัก เป็นต้น

(2.3) ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ผู้ดำเนินการตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูล (2.2) ทั้งนี้การดำเนินการของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติใน พ.ร.บ. ฉบับนี้

(3) สิทธิในข้อมูลของเจ้าของข้อมูล โดยที่เจ้าของข้อมูลมีสิทธิถอนความยินยอม ขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลเมื่อใดก็ได้ หากเป็นความประสงค์ของเจ้าของข้อมูล รวมทั้งมีสิทธิในการขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลดังกล่าวด้วย

จากรายละเอียดและความสำคัญข้างต้นของ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลฯ จะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการดำเนินงานและการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ของสำนักงานสถิติต้องมีประเด็นและการคำนึงถึงเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคล นับตั้งแต่การเก็บแบบสำรวจ การประมวลผลข้อมูลจนถึงกระบวนการเผยแพร่ผลการศึกษาในตอนท้าย

ค. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เป็น พ.ร.บ. ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในบางประการทั้งนี้เพื่อให้การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์มีประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขและข้อยกเว้นที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับปัจจุบัน

ในส่วนแรกของ พ.ร.บ. ฉบับนี้จะเกี่ยวข้องกับการตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ดูแลโครงสร้างบริการพื้นฐานสำคัญทางสารสนเทศ 8 ด้าน (ด้านความมั่นคงของรัฐ ด้านบริการภาครัฐที่สำคัญ ด้านการเงินการ

ธนาคาร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม ด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ ด้านพลังงานและสาธารณูปโภค ด้านสาธารณสุข และด้านอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเพิ่มเติม) ทั้งนี้คณะกรรมการที่เกิดจากทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้ได้แก่ คณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (กมช.) คณะกรรมการกำกับดูแลด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (กกม.) และคณะกรรมการบริหารสำนักงานคณะกรรมการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (กบส.)

เนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ ได้มีการระบุระดับความรุนแรงของภัยคุกคามไว้ใน 3 ระดับ ได้แก่ (1) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับไม่ร้ายแรงที่ส่งผลเพียงให้โครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการต่อประสิทธิภาพลง (2) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับร้ายแรงโดยส่งผลให้โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถทำงานหรือให้บริการได้ และ (3) ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับวิกฤต ซึ่งเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานเป็นวงกว้างหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ

อย่างไรก็ตามแม้ พ.ร.บ. ฉบับนี้จะให้ความสำคัญกับการกำหนดกลไกและแนวทางในการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมถึงบทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติโดยตรง แต่ส่วนหนึ่งของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ในการกำหนดมาตรฐาน แนวทางการรับมือภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นให้เป็นรูปธรรม ดังนั้นการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 จึงต้องคำนึงถึงการกำหนดมาตรการรับมือภัยคุกคามดังกล่าวด้วย

ง. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

จากการทบทวนและศึกษายุทธศาสตร์ที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ 20 ปี พบว่ายุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และ (2) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบบริหารภาครัฐ โดยมีรายละเอียดในระดับยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

(1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ประเด็นยุทธศาสตร์ : พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ กลาง เล็ก วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งเกษตรกร ให้เป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจน โดยมีนวัตกรรมในการสร้างโมเดลธุรกิจนวัตกรรมในเชิงสินค้าและบริการ และนวัตกรรมในเชิงกระบวนการผลิตและบริการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย : สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล อนาคตของโลกไร้พรมแดน การแข่งขันบนฐานข้อมูลจึงต้องสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเป็นข้อมูลที่ทันสมัยเพื่อการวางแผนธุรกิจ โดยการสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและฐานข้อมูลขนาดใหญ่ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อต่อยอดพัฒนาธุรกิจเดิมและสร้างธุรกิจใหม่ การสร้างและพัฒนาศูนย์บริการข้อมูลผู้ประกอบการ เพื่อเป็นช่องทางหลักในการให้ข้อมูลและคำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการ และเป็นแหล่งรวมที่ปรึกษาทางธุรกิจ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างระบบเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐให้มีความมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงฐานข้อมูลความรู้วิจัยและนวัตกรรม โดยเป็นข้อมูลที่มีความทันสมัยบูรณาการและต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นต่อยอดในทุก ๆ ด้าน และการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม

ต่อการพัฒนาผู้ประกอบการ การสนับสนุนการสร้างและพัฒนาแพลตฟอร์มกลาง ทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการการตลาดที่ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันในการวางแผนธุรกิจในอนาคต เพื่อลดต้นทุนของทั้งภาครัฐและเอกชน และการสนับสนุนให้เกิดพื้นที่ทำงานร่วม สำหรับผู้ประกอบการ เพื่อลดต้นทุนและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนนวัตกรรมและเชื่อมต่อธุรกิจระหว่างกันอีกทางหนึ่ง

(2) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์และประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย ดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ให้การบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย : ภาครัฐมีความเชื่อมโยงในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ มีการบริหารจัดการข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่การวิเคราะห์การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อการพัฒนานโยบายและการให้บริการภาครัฐ มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการสาธารณะตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เพื่อให้สามารถติดต่อราชการได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส และเสียค่าใช้จ่ายน้อยและตรวจสอบได้

2. ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุก ระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ การบริหารจัดการภาครัฐ การจัดสรรงบประมาณ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและเป็นกลไกสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติในทุกระดับ มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในเชิงประเด็น เชิงภารกิจและเชิงพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งมีระบบติดตามและประเมินผล การดำเนินงานทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจและพื้นที่เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนา การจัดทำนโยบาย และการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย : ระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติในทุก ระดับ มีการติดตามประเมินผลทั้งก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินงานเป็นการติดตามประเมินผลทั้งระบบ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินการ ผลผลิตผลลัพธ์ และผลกระทบต่อ การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับพื้นที่ การตรวจสอบโดยองค์กรอิสระต้องเป็นไป เพื่อส่งเสริมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

3. ภาครัฐมีความทันสมัย สามารถปรับตัวได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าเทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ประเด็นยุทธศาสตร์ย่อย : พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย มีการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่น และคล่องตัวสูง นำนวัตกรรม เทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ รวมทั้งนำองค์ความรู้ ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างคุณค่าและแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันเวลา

จ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

สืบเนื่องจากการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การดำเนินงานของสำนักงานสถิติยังคงมีความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ โดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาให้ภาครัฐมีระบบบริหารงานที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคปัจจุบัน อันรวมไปถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาครัฐและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารการตัดสินใจและการบริการที่เป็นเลิศ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและประโยชน์ในการใช้ชีวิต ให้วิธีการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานได้แผนแม่บทมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. พัฒนาหน่วยงานภาครัฐให้เป็น “ภาครัฐทันสมัย เปิดกว้าง เป็นองค์กรขีดสมรรถนะสูง” สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เทียบได้กับมาตรฐานสากลรองรับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนและทันการเปลี่ยนแปลง โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาให้มีการนำข้อมูลและข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการพัฒนานโยบาย การตัดสินใจ การบริหารจัดการ การให้บริการ และการพัฒนานวัตกรรมภาครัฐ รวมถึงการเชื่อมโยงการทำงานและข้อมูลระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอกภาครัฐแบบอัตโนมัติเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว เชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานเดียวกันและข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อให้ภาครัฐกิจภาคเอกชน และผู้ประกอบการสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการขยายโอกาสทางการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. กำหนดนโยบายและการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง นำนวัตกรรม เทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลมาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ มีการพัฒนาข้อมูลเปิดของภาครัฐให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึง แบ่งปัน และใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและสะดวก รวมทั้งมีการจัดการองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการและการบริหารจัดการภาครัฐอย่างเต็มศักยภาพ

3. ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรและออกแบบระบบการบริหารงานใหม่ ให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว กระชับ ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อการบริหารการเปลี่ยนแปลง ได้ในทุกมิติ ไม่ยึดติดกับการจัดโครงสร้างองค์กรแบบราชการและวางกฎเกณฑ์มาตรฐานกลางอย่างตายตัว มีขนาดที่เหมาะสมกับภารกิจ ปราศจากความซ้ำซ้อนของการดำเนินการ สามารถปรับเปลี่ยน บทบาท ภารกิจ โครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารงาน รวมทั้งวางกฎระเบียบได้เองอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เน้นการทำงานแบบบูรณาการไร้รอยต่อและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้ เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานและมีผลสัมฤทธิ์ เทียบได้กับมาตรฐานระดับสากล นอกจากนี้ยังมีความเป็นสำนักงานสมัยใหม่ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อวิเคราะห์คาดการณ์ล่วงหน้าและทำงานในเชิงรุกสามารถนำเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าในการทำงาน

ฉ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

นอกจากรายละเอียดตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยังเป็นอีกหนึ่งแผนยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญและส่งผลต่อ

การจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 ซึ่งมีสองยุทธศาสตร์ที่สำคัญและเกี่ยวข้องได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการภาครัฐ การป้องกันการทุจริตและธรรมาภิบาล โดยทั้งสองยุทธศาสตร์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนบริบทความเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายที่ 8 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 8.1 อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดย IMD เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่ม 1 ใน 15 ของประเทศแรกที่ได้รับการจัดอันดับทั้งหมด

แนวทางการพัฒนา 3.2 การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ โดยมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจฐานราก ตามหลักการพัฒนายั่งยืนโดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาภาคการเกษตร การพัฒนาภาคบริการและการท่องเที่ยว การพัฒนาภาคการค้าและการลงทุน และการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพในปัจจุบัน เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไปได้ รวมทั้งกำหนดอุตสาหกรรมอนาคตที่สามารถใช้โอกาสของการเปลี่ยนแปลงบริบทใหม่ๆ ในโลก เช่น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การปรับตัวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีเข้มข้น ดิจิทัล และนวัตกรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

เป้าหมายที่ 1 ลดสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้บริการของภาครัฐ และประสิทธิภาพการประกอบธุรกิจของประเทศ

ตัวชี้วัดที่ 1.1 อันดับประสิทธิภาพภาครัฐ จัดทำโดยสถาบันการศึกษานานาชาติ อยู่ในอันดับสองของอาเซียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

แนวทางการพัฒนา 3.3 เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ได้มาตรฐาน สากล ปรับรูปแบบการให้บริการของรัฐจากรูปแบบเดิมไปสู่การให้บริการประชาชนผ่านระบบดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ลดขั้นตอนการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และความต้องการของผู้รับบริการแต่ละบุคคล โดยการใช้งานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แทนกระดาษ มีการจัดบริการภาครัฐที่อำนวยความสะดวกในลักษณะจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ประชาชนสามารถใช้บริการผ่านระบบเว็บไซต์ อุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ เชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงานผ่านระบบดิจิทัล รองรับการทำงานและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลภาครัฐร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่ภาครัฐจัดเก็บ อาทิ ข้อมูลเชิงสถิติ หรือข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์ในรูปแบบดิจิทัล ที่ประชาชนและภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดได้ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพัฒนาในเชิงนวัตกรรม

ข. แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน

จากเนื้อหาการปฏิรูปประเทศที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ในหมวดที่ 16 ได้มีการกำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 เป้าหมาย ได้แก่ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการที่ปรากฏใน พ.ร.บ. แผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560

การดำเนินการตาม พ.ร.บ. แผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปฯ ได้มีการกำหนดแผนการปฏิรูปจำนวน 11 ด้านที่ต้องมีการดำเนินการจัดทำ ได้แก่ (1) ด้านการเมือง (2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (3) ด้านกฎหมาย (4) ด้านกระบวนการยุติธรรม (5) ด้านเศรษฐกิจ (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (7) ด้านสาธารณสุข (8) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ (9) ด้านสังคม (10) ด้านพลังงาน และ (11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (มาตรา 8)

ทั้งนี้ตามความที่ปรากฏในมาตรา 6 ระบุไว้ว่า “หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ” ดังนั้นการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นการปฏิรูป แผนปฏิบัติการของหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนการปฏิรูปในระดับประเทศ โดยความเกี่ยวข้องดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องทั้งในทางอ้อมคือที่เกี่ยวกับประเด็นการดำเนินงานของกระทรวงฯ (ตารางที่ 2-1) และที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดย พบว่าประกอบด้วย 5 ประเด็นที่สำคัญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการเมือง

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ประเด็นที่ 5 การสร้างรัฐธรรมนูญไทย พันธกิจที่ 1 การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดทำโพลสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ปีละ 1 ครั้ง และทุกครั้งที่มีการเข้ารับตำแหน่ง/เปลี่ยนแปลงตำแหน่ง)

2. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

แผนการปฏิรูปประเทศด้านบริหารราชการแผ่นดิน เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 ระบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกันก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล ในแผนงานที่ 2 การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ (Government Data Analytic Center) โดยมีเป้าหมายเพื่อมีหน่วยงานกลางในการรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญ จำเป็น ระดับประเทศ กำกับดูแลให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้รับการผลิต บริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ให้ได้มาตรฐานสากล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเผยแพร่ต่อประชาชนได้ ซึ่งได้มีการกำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการร่วมกับสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล) ในการยกระดับให้สำนักงานสถิติแห่งชาติเพื่อให้ปฏิบัติการกิจหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ โดยดำเนินการในส่วนที่เป็นสถิติทางการ (ข้อมูลที่สำคัญ จำเป็น) และจัดทำมาตรฐานในการจัดทำเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลดิจิทัลภาครัฐ มีทีมนักวิเคราะห์ข้อมูล (Data Scientists)

มีระบบฐานข้อมูลกลางที่สามารถรายงานและเชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์ข้อมูลจังหวัด ศูนย์ปฏิบัติการนายกรัฐมนตรี (PMOC) หรือหน่วยงานต่าง ๆ และมีเครื่องมือสำหรับใช้ในการรวบรวม ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการรวบรวม และประมวลผลข้อมูล สำหรับใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ

3. ด้านเศรษฐกิจ

เรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปสถาบันทางเศรษฐกิจ หัวข้อย่อย ปฏิรูปสถาบันเพื่อการบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ข้อเสนอการพัฒนาหลักการปฏิรูปบริหารจัดการยุทธศาสตร์ตลอด Plan-Do-Check -Act (PDCA) ในระบบเปิด แผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจกำหนดให้มีการปฏิรูปหน่วยงานข้อมูล และสถิติของประเทศ (National Data Unit) ให้สามารถสร้างข้อมูลทุกอย่างให้มีปริมาณเพียงพอ หลากหลาย เรียกใช้ได้รวดเร็ว เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ด้วยวิธีการหลากหลาย ขึ้นอยู่กับว่า ต้องการนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้งานด้านไหน (big data) เพื่อประกอบการตัดสินใจตลอดวงจรนโยบาย และปฏิรูปหน่วยงานด้านสถิติและข้อมูลแห่งชาติ (National data unit) ที่สำคัญคือให้สำนักงานสถิติแห่งชาติสามารถพัฒนาระบบ big data เพื่อสนับสนุนการบริหารนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อให้ทิศทาง การดำเนินนโยบายถูกต้องแม่นยำขึ้น

4. ด้านสาธารณสุข

แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข เรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่ 10 ระบบประกันหลักสุขภาพ กำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย พัฒนาต้นแบบ และดำเนินการพัฒนามาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลสถิติสำหรับการคลังสุขภาพและเศรษฐกิจสุขภาพเพื่อให้จัดทำดัชนีการเปลี่ยนแปลงราคาและบริการ

5. ด้านสังคม

แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข ประเด็นที่ 3 การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคม กิจกรรม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้เก็บและบริหารข้อมูลและสารสนเทศในระดับชุมชนและตำบล โดยมีวิธีการให้ อปท. เป็นผู้เก็บและพัฒนา รวมทั้งเผยแพร่และให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวอย่างโปร่งใสโดยการมอบอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายให้กับ อปท.

จากทั้ง 5 ประเด็นข้างต้นสามารถสรุปภาพรวมในประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ในตารางที่ 2-1 และตารางที่ 2-2

ตารางที่ 2-1 ประเด็นการปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
และสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประเด็นการปฏิรูป	กิจกรรม	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ระยะเวลา (พ.ศ./ไตรมาส)	หน่วยงานรับผิดชอบ
4. กระบวนการยุติธรรม				
การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี	ให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย	กำหนดมาตรฐานกลางของการเก็บพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ การตรวจพิสูจน์หลักฐาน ตลอดจนมาตรฐานของการขึ้นสูตรพลิกศพ การเก็บหลักฐานจากศพ และการตรวจร่างกายผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยานให้เป็นไปตามหลักสากล รวมทั้งมาตรฐานในการจัดเก็บระบบฐานข้อมูล	2561 - 2564	คกก.ปฏิรูปฯ ยธ., ตร., อส., ศย., สธ., ปปส., ปปง., ดศ.
9. ด้านสังคม				
การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ทางสังคม	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้เก็บและบริหารข้อมูลและสารสนเทศในระดับชุมชนและตำบล 1. ให้ อปท.เป็นผู้เก็บและพัฒนา รวมทั้งเผยแพร่และให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวอย่างโปร่งใส โดยการมอบอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายให้กับ อปท. 2. การดำเนินการให้เน้นข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นและไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล 3. ออกแบบระบบเชื่อมโยงกับข้อมูลประเภทอื่นๆ และรวมอยู่ใน big data ของรัฐบาล 4. ออกแบบระบบความปลอดภัยควบคู่ไปกับระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ MIS, GIS	1. มท. และจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการร่วมกับ อปท. ทั่วประเทศ 2. ดศ. ร่วมกับ สรอ. และ GISTDA ร่วมกันออกแบบระบบและจัดการฝึกอบรม 3. อปท. เป็นผู้จัดเก็บและบริหารข้อมูลสารสนเทศ	2561 - 2565	หน่วยงานหลักได้แก่ ดศ./อปท. หน่วยงานร่วม มท./สรอ./GISTDA
	จัดลำดับความสำคัญการเปิดเผยข้อมูลที่ประชาชนต้องการทราบ และสร้างการรับรู้ 1. สำรวจความต้องการข้อมูลที่ประชาชนต้องการรับรู้และปรับปรุงการบริการภาครัฐ (ไม่ใช่เฉพาะฝ่ายรัฐต้องการรับรู้) แล้วจัดลำดับความสำคัญ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 2. ปรับปรุงระบบการร้องทุกข์ให้สะดวกต่อการติดตามมากขึ้น	1. สรอ. GISTDA ดศ. และ มท. ร่วมกันดำเนินการ 2. อาจจำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารและกฎหมายเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ให้บริการของรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลเท่าที่เกี่ยวข้องและจำเป็น 3. พิจารณาขอบเขตหน้าที่ของ สรอ. ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น	2562 - 2565	หน่วยงานหลัก ได้แก่ สรอ./ดศ. หน่วยงานร่วม ได้แก่ มท./อปท./นร./GISTDA
การสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม	การปฏิรูประบบอาสาสมัครในพื้นที่ - พัฒนาอาสาสมัครให้มีความเป็นเอกภาพ และเป็นพลังขับเคลื่อนหลักในชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับกลุ่มพลังอื่นๆ	พัฒนา “Application ของอาสาสมัคร” ออนไลน์ในระบบสมาร์ทโฟน อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ “Application จิตอาสา”	-	หน่วยงานหลักได้แก่ พม./ศธ./มท./ดศ. หน่วยงานร่วม ได้แก่ ภาคธุรกิจ/มูลนิธิ/ชมรม/สมาคม/คณะทำงานประชาชาติเพื่อสังคม (E6)

ประเด็นการ ปฏิรูป	กิจกรรม	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ระยะเวลา (พ.ศ./ไตรมาส)	หน่วยงานรับผิดชอบ
	ขับเคลื่อนสภาเด็กและเยาวชนให้เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวิชาการ การศึกษา สุขภาพ กีฬา และวัฒนธรรมใน ท้องถิ่นของเด็กและเยาวชน 1. สนับสนุนการจัดตั้งตัวแทนของสภาเด็ก และเยาวชนเพิ่มขึ้นในระดับชุมชนและ ตำบล เพื่อให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนใน ระดับพื้นที่ และบูรณาการกับกิจกรรมใน ชุมชนร่วมกับภาคีอื่น 2. ยกระดับและเชื่อมโยงฐานข้อมูลของสภา เด็กและเยาวชน กับข้อมูลของกรมกิจการ เด็กและเยาวชนของ พม.	พัฒนาระบบฐานข้อมูลในรูปแบบ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการปฏิบัติงาน ของสภาเด็กและเยาวชน	-	หน่วยงานหลักได้แก่ พม./ ศธ./มท. หน่วยงานร่วม ได้แก่ ดศ. / เอกชน
5. การสร้าง การมีส่วน ร่วม การ เรียนรู้ การ รับรู้ และ การส่งเสริม กิจกรรมทาง สังคม	สร้างศูนย์การเรียนรู้ทักษะชีวิต -สร้าง/พัฒนานวัตกรรมและพิพิธภัณฑ์ ชุมชน โดยขยายพื้นที่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์หรือวัฒนธรรมทาง วัฒนธรรมและห้องสมุดมีชีวิต ที่มีความ ทันสมัย และประชาชนทุกระดับสามารถ เข้าถึงได้	ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การ เรียนรู้/ศูนย์การอบรม (Learning Center) ในระดับศูนย์กลาง ที่เน้น การเรียนรู้ทักษะชีวิตเพื่อให้เข้าถึง ได้ตลอดทุกช่วงวัย เช่น ทักษะ รับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้น พื้นฐาน (CPR)	-	หน่วยงานหลักได้แก่ มท./ ดศ. /ศธ. OKMD หน่วยงานร่วม ได้แก่ ม. เกษตรฯ /สสส./สวทช./ สำนักงานเขต กทม./เอกชน
	จัดทำมาตรฐานดูแลสื่อออนไลน์ 1. สนับสนุนสมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์ ร่วมมือกันจัด rating หรือ ประเภทของ เนื้อหาสื่อ ข่าวสารประเภทต่างๆ ก่อน เผยแพร่ 2. สนับสนุนให้มีความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐและเอกชนในการจัดทำระบบ ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารบน Smart Phone 3. ส่งเสริมให้ผลิตและเพิ่มสัดส่วนรายการที่ เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย มีเนื้อหาที่ส่งเสริม ความรู้วิชาการ คุณธรรมจริยธรรม และ ทักษะชีวิต	สนับสนุนให้มีความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐและเอกชนในการ จัดทำระบบตรวจสอบข้อมูล ข่าวสารบน Smart Phone	-	- หน่วยงานหลัก ได้แก่ กรมประชา สัมพันธ์/ ดศ. - หน่วยงานร่วม ได้แก่ สถาบันการ ศึกษา/เอกชน/มูลนิธิ/ สมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์
	โครงการ Citizen Watchdogs โดยสร้าง ระบบดิจิทัลกับการเฝ้าระวังทางสังคม Digital Community watch Dog (DCWD) ในชุมชน 1. พัฒนาระบบที่ประชาชนสามารถสมัคร เป็นอาสาสมัครและมีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบข่าวสาร (citizen watchdogs) 2. พัฒนาระบบเฝ้าระวังสื่อในทุกระดับทั้ง เพื่อตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรี และ ระบบ watch dog ในระดับชุมชน 3. ส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์ในการสร้าง ความเข้าใจ สื่อการสอน ช่องทางการ สะท้อนปัญหาสังคม เช่น หลักสูตรออนไลน์ ด้านการคุ้มครองเด็กและสตรี (สามารถ สมัครเรียนได้ทางเว็บไซต์)	- พัฒนาระบบซอฟต์แวร์ดิจิทัลกับ การเฝ้าระวังทางสังคม Digital Community Watch Dog (DCWD) โดยเน้นใช้งานเฉพาะ อุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อ อินเทอร์เน็ต (ไม่ใช่ระบบร้องเรียน ทางโทรศัพท์) - ให้มีกลไกบริหารจัดการข้อมูล/ ข่าวสารเพื่อการเฝ้าระวังทางสังคม อาทิ ศูนย์อำนวยการบริหาร จัดการและบูรณาการข้อมูล ข่าวสารเรื่องราวร้องเรียน/ร้อง ทุกข์ของประชาชน คณะกรรมการ อำนวยการดิจิทัลเพื่อการเฝ้าระวัง ทางสังคม	-	หน่วยงานหลัก ได้แก่ ดศ. /กสทช. หน่วยงานร่วม ได้แก่ ศูนย์ ดำรงธรรม (มท.)/สำนักงาน รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (สรอ.)

ที่มา: การวิเคราะห์ร่วมกันของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563

ตารางที่ 2-2 ประเด็นการปฏิรูปที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ประเด็นการปฏิรูป	กิจกรรม	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ระยะเวลา (พ.ศ./ไตรมาส)	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. ด้านการเมือง				
การสร้างรัฐธรรมาธิปไตย	การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	จัดทำโพลสำรวจความพึงพอใจของประชาชน ต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง - ทุกครั้งที่มีการเข้ารับตำแหน่งและเปลี่ยนแปลงตำแหน่ง - ปีละ 1 ครั้ง	2561 - 2565	กรม./สพ./สว./ปป.ช./ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) / คณะกรรมการการเลือกตั้ง/ พรรคการเมือง/สช./สื่อมวลชน ทุกแขนง/สสช./มท./ภาคประชาสังคม
	การควบคุม การตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐ และการลงโทษ - ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและภาครัฐ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดให้ภาครัฐต้องเปิดเผยข้อมูล เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ รวมทั้งติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน	สำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีส่วนร่วม ปีละ 1 ครั้ง	2561 - 2565	สสช.
2. การบริหารราชการแผ่นดิน				
ระบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกัน ก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล	ยกระดับสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อให้ปฏิบัติการหน้าที่เป็น ศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ โดย 1) จัดทำมาตรฐานในการจัดทำเชื่อมโยง และบูรณาการข้อมูลดิจิทัลภาครัฐ 2) มีทีมนักวิเคราะห์ข้อมูล (Data Scientists) ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความพร้อม ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 3) มีระบบฐานข้อมูลกลางที่สามารถรวบรวม/เชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์ข้อมูลอื่น ศูนย์ปฏิบัติการนายกรัฐมนตรี (PMOC) หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ 4) มีเครื่องมือสำหรับใช้ในการรวบรวม ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ได้		2561	สสช./สรว.
	ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการรวบรวม และประมวลผลข้อมูล สำหรับใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ รวมถึงเร่งรัดผลักดันการจัดทำพระราชบัญญัติรัฐบาลดิจิทัล พ.ศ.		2561	สสช./สรว.

ประเด็นการปฏิรูป	กิจกรรม	ประเด็นที่เกี่ยวข้อง	ระยะเวลา (พ.ศ./ไตรมาส)	หน่วยงานรับผิดชอบ
7. สาธารณสุข				
ความรู้ด้านสุขภาพ	การศึกษาวิจัยเชิงประเมิณผล - สํารวจความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทยทุก 3 ปี 5 ปี 10 ปี	สํารวจความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทย	2561, 2564	สสช. (กรมอนามัยดําเนินการ)
ระบบหลักประกันสุขภาพ	การพัฒนามาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลสถิติสํารับการคลังสุขภาพและเศรษฐกิจสุขภาพเพื่อใช้จัดทําดัชนีการเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณบริการ	(รอเพิ่มเติม)	2561 - 2565	กค. (สํานักงานเศรษฐกิจการคลัง)/สสช. ธนาคารแห่งประเทศไทย
9. ด้านสังคม				
การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ทางสังคม	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้เก็บและบริหารข้อมูลและสารสนเทศในระดับชุมชนและตำบล 1. ให้ อปท.เป็นผู้เก็บและพัฒนา รวมทั้งเผยแพร่และให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวอย่างโปร่งใสโดยการมอบอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายให้กับ อปท. 2. การดําเนินการให้เน้นข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นและไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล 3. ออกแบบระบบเชื่อมโยงกับข้อมูลประเภทอื่นๆ และรวมอยู่ใน big data ของรัฐบาล 4. ออกแบบระบบความปลอดภัย ควบคุมไปกับระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ MIS, GIS	1. มท. และจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในด้านการบริหารจัดการร่วมกับ อปท. ทั่วประเทศ 2. คศ. ร่วมกับ สรอ. และ GISTDA ร่วมกันออกแบบระบบและจัดการฝึกอบรม 3. อปท. เป็นผู้จัดเก็บและบริหารข้อมูลสารสนเทศ	2561 - 2565	หน่วยงานหลักได้แก่ คศ./อปท. หน่วยงานร่วม มท./สรอ./GISTDA

ที่มา: การวิเคราะห์ร่วมกันของสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563

2.2 การทบทวนรายละเอียดภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ฉบับปัจจุบัน)

กระบวนการทบทวนรายละเอียดภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 เป็นส่วนที่สอดคล้องกับการดำเนินงานใน 1.4.4 ตามที่ได้ระบุไว้ข้างต้น โดยประกอบด้วย การทบทวนกรอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ฯ การทบทวนผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ และการทบทวนกลไกในการขับเคลื่อน อย่างไรก็ตามการทบทวนที่เกี่ยวข้องกับกรอบวิสัยทัศน์ฯ จะเป็นการดําเนินการในช่วงสุดท้าย เนื่องจากต้องรอผลการทบทวนเนื้อหาและผลการดําเนินการในส่วนอื่นให้เสร็จสิ้น

2.2.1 การทบทวนกรอบวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ฯ ในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

จากการพิจารณากรอบวิสัยทัศน์ของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ที่มีการประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2559 ที่มีการระบุว่า “ประเทศไทยมีระบบสถิติที่ทุกหน่วยงานร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดสถิติทางการที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ” และเมื่อพิจารณาในระดับรองลงมาหรือในส่วนของพันธกิจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า

ประกอบด้วย 3 พันธกิจที่สำคัญ ได้แก่ (1) บริหารจัดการระบบสถิติของประเทศ (2) ส่งเสริมการผลิตข้อมูลสถิติที่ได้มาตรฐาน และ (3) ส่งเสริมการให้บริการข้อมูลสถิติ

อย่างไรก็ตามจากการประชุมระหว่างที่ปรึกษาและสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าวิสัยทัศน์หรือพันธกิจที่เป็นกรอบใหญ่ของแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ยังสามารถคงไว้เช่นเดิม เนื่องจากวิสัยทัศน์ปัจจุบันเป็นภาพรวมที่กว้างดังนั้นการปรับเปลี่ยนใดๆ จึงควรเกิดขึ้นในระดับยุทธศาสตร์ตามความเหมาะสม นอกจากนั้นเมื่อพิจารณากรอบเวลาของแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ซึ่งคงเหลือเวลาประมาณ 2 ปี ดังนั้นการปรับแก้ไขในระดับวิสัยทัศน์จึงควรระบุเป็นข้อแนะนำและข้อสังเกตเพื่อทำการศึกษาเตรียมการจัดทำแผนแม่บทฯ ระยะที่ 3 ต่อไปในอนาคต

ลำดับถัดมาคือรายละเอียดภายใต้กรอบวิสัยทัศน์และพันธกิจในการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยยุทธศาสตร์ จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ 33 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. การพัฒนาระบบสถิติของประเทศเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาระดับประเทศและระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด จำนวน 7 ตัวชี้วัด
2. การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการเชื่อมโยงสถิติ จำนวน 7 ตัวชี้วัด
3. การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล จำนวน 6 ตัวชี้วัด
4. การให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์ จำนวน 6 ตัวชี้วัด
5. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 7 ตัวชี้วัด

ทั้งนี้การปรับปรุงในส่วนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสำนักงานสถิติทั้ง 5 ยุทธศาสตร์นั้นสามารถตอบสนองต่อการดำเนินงานพื้นฐานได้อยู่แล้ว แต่เป็นที่น่าพิจารณาถึงการเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการเทคโนโลยี big data พร้อมทั้งการจัดเตรียมความพร้อมในแง่ของบทบาทของสำนักงานสถิติหลังช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งจะสอดคล้องกับช่วงเวลาการจัดทำแผนแม่บทสถิติในระยะต่อไป

2.2.2 การทบทวนผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

จากการศึกษาและทบทวนรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินการภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 พบว่าแผนแม่บทฯ ฉบับนี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์จะมีรายละเอียดภายในซึ่งสะท้อนถึงเป้าหมายการดำเนินงานและโครงการที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 15 กลยุทธ์และ 33 ตัวชี้วัด ทั้งนี้การพิจารณาตัวชี้วัดจะจำแนกออกเป็น 3 สถานะ ได้แก่ (1) สำเร็จ หมายถึง มีผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัด (2) อยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย หมายถึง อยู่ระหว่างดำเนินการ โดยยังไม่สิ้นสุดระยะเวลาและคาดว่าจะมีความสำเร็จตามแผนงานที่กำหนด และ (3) อยู่ระหว่างดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด หมายถึง มีผลการดำเนินงาน หรืออยู่ระหว่างดำเนินการ แต่มีความล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ โดยผลการประเมินผลข้อมูลสนับสนุนได้จากการประชุมร่วมกันระหว่างที่ปรึกษาและสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานเป็นรายตัวชี้วัดตามกรอบระยะเวลาการดำเนินงานและผลการดำเนินงานเบื้องต้น พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย แต่มีกิจกรรมบางส่วนที่อยู่

ระหว่างดำเนินการและมีความล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด เนื่องจากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการผลิตสถิติด้วยวิธีการใหม่ๆ

ทั้งนี้ สามารถสรุปภาพรวมการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ ได้ตามตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2-3 ผลการดำเนินงานจำแนกตามสถานะของตัวชี้วัดที่ระบุตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

ผลการดำเนินงาน	สำเร็จ	อยู่ระหว่างดำเนินการ และคาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย	อยู่ระหว่างดำเนินการแต่ ล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด	รวม
ยุทธศาสตร์ที่ 1	3	3	1	7
ยุทธศาสตร์ที่ 2	3	3	1	7
ยุทธศาสตร์ที่ 3	2	4	0	6
ยุทธศาสตร์ที่ 4	3	2	1	6
ยุทธศาสตร์ที่ 5	2	2	3	7
รวม	13	14	6	33
ร้อยละ	40	42	18	

ที่มา: ผลการดำเนินงานและการรวบรวมของทีปรีक्षा, 2563

ทั้งนี้เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละยุทธศาสตร์ พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติของประเทศเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาระดับประเทศ ระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัดมีการดำเนินงานในภาพรวมการดำเนินงานของกลไกต่าง ๆ ที่ยังขาดความต่อเนื่อง มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพียงบางสาขาเท่านั้น เช่น สาขาเกษตรและประมง สาขารายได้และรายจ่ายของครัวเรือน มีการส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายในระดับพื้นที่ การสนับสนุนการพัฒนาข้อมูลสำหรับดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (IMD) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ที่ 2 ในประเด็นเกี่ยวกับ การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการเชื่อมโยงสถิติ พบว่าในภาพรวมมีโครงการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงาน และสถิติจากการสำรวจในหลายโครงการ ทั้งที่เสร็จสิ้นและอยู่ระหว่างดำเนินการ ในระดับพื้นที่มีการส่งเสริมการพัฒนาข้อมูลสถิติเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาตามยุทธศาสตร์จังหวัด และการส่งเสริมการจัดทำชุดข้อมูลสถิติและสารสนเทศ (Data Set) ในระดับพื้นที่ย่อย (ตำบล) รวมทั้งการจัดทำชุดข้อมูลกลางของจังหวัด (ข้าว การท่องเที่ยว ผู้สูงอายุ และขยะ) เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลในระดับพื้นที่และสาขา นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ข้อมูลสถิติจากแหล่งอื่น เช่น โครงการจัดทำคานียามเมืองและชนบท เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานในยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล ซึ่งยุทธศาสตร์นี้มีความก้าวหน้ามาก มีการจัดทำมาตรฐานสถิติอย่างต่อเนื่อง และเสนอ ครม. เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2562 เพื่อประกาศใช้มาตรฐานสถิติ และมีการส่งเสริมการใช้มาตรฐานผ่านความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งการเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านมาตรฐานสถิติให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมเศรษฐกิจการเกษตร กรมเศรษฐกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นต้น

สำหรับการดำเนินงานในยุทธศาสตร์ที่ 4 ที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์ พบว่า การดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติในช่วงที่ผ่านมามีการพัฒนาระบบนำเสนอ และบริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์ร่วมกัน การนำระบบบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (CRM) มาพัฒนางานบริการและการแบ่งกลุ่มผู้รับบริการ และการพัฒนาการให้บริการ

ข้อมูลสถิติแบบ Smart Service ซึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Open Application Programming Interface (Open API) เพื่อเพิ่มโอกาสและช่องทางการเข้าถึงข้อมูล เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการส่งเสริมใช้มาตรฐาน SDMX ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงานและองค์กรระหว่างประเทศ (UNSD)

ในยุทธศาสตร์ที่ 5 อันเป็นยุทธศาสตร์สุดท้ายของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐด้านสถิติและสารสนเทศ พบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา มีการจัดทำหลักสูตรการอบรมพัฒนาองค์ความรู้ และมีผู้ผ่านการอบรมจากหน่วยสถิติและสำนักงานสถิติในหลักสูตรที่สำคัญ เช่น สถิติระดับกลาง Advance Excel เทคนิคการประมวลผลข้อมูล และเทคนิคการนำเสนอข้อมูลด้วย Infographics ซึ่งมีผู้ผ่านการอบรมจำนวนมาก เป็นต้น

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละตัวชี้วัดพบว่า การจัดทำตัวชี้วัดบางตัวมีขอบข่ายและเป้าหมายเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพที่ไม่ชัดเจนมากนัก ทำให้การประเมินว่าตัวชี้วัดใดสำเร็จหรือไม่สำเร็จจะสามารถทำได้ยาก ซึ่งข้อค้นพบประการนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของข้อเสนอแนะในการปรับปรุงทั้งในระบบยุทธศาสตร์และการปรับปรุงเฉพาะตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2-4)

ตารางที่ 2-4 สถานะการดำเนินงานจำแนกตามตัวชี้วัดที่ระบุตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	กรอบระยะเวลา	สถานะ
1. การพัฒนาระบบสถิติของประเทศเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา ระดับประเทศและระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด	1. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการระบบสถิติทุกระดับ	1. มีการทบทวนภารกิจและองค์ประกอบของกลไกการบริหารระบบสถิติ (คณะกรรมการอนุกรรมการชุดต่าง ๆ)	1 ปี	สำเร็จ
		2. กลไกการบริหารระบบสถิติมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	6 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย
	2. การพัฒนาภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายเพื่อบูรณาการการผลิตและใช้สถิติในกระบวนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา	1. มีภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายและกระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติเพื่อสนับสนุนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด	2 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย
		2. ภาคีเครือข่ายข้างต้นประกอบด้วยหน่วยงานด้านสถิติ หน่วยงานด้านนโยบาย และหน่วยงานในพื้นที่ ที่มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 เครือข่าย	5 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย
		3. มีภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายและกระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติเพื่อสนับสนุนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาตามประเด็นการพัฒนาที่สำคัญใน 6 ปีข้างหน้าอย่างน้อย 5 เครือข่าย	6 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด
	3. การพัฒนาจุดประสานงาน	1. มีกลไกและกระบวนการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1 ปี	สำเร็จ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	กรอบ ระยะเวลา	สถานะ
	(Clearing House) สำหรับดัชนีและ ตัวชี้วัดระดับ นานาชาติ	2. มีการติดตาม ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจัดทำ ดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติไปใช้และการ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในสังคมไทยอย่าง น้อย 2 ดัชนี	6 ปี	สำเร็จ
2. การบูรณาการ สถิติจากข้อมูลการ บริหารงานและ สถิติจากการสำรวจ และการเชื่อมโยง สถิติ	1. การบูรณาการ สถิติจากข้อมูลการ บริหารงานของ หน่วยงาน	1. มีการถอดบทเรียนตัวอย่างการบูรณาการ ข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน	1 ปี	สำเร็จ
		2. สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะ ส่งเสริมสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลการ บริหารงานระหว่างหน่วยงาน	2 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการแต่ ล่าช้ากว่า แผนงานที่ กำหนด
	2. การบูรณาการ สถิติจากข้อมูลการ บริหารงานและ สถิติจากการสำรวจ	1. มีการถอดบทเรียนตัวอย่างการบูรณาการ ข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ	2 ปี	สำเร็จ
		2. สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะ ส่งเสริมสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลการ บริหารงานระหว่างหน่วยงาน	3 ปี	สำเร็จ
	3. การพัฒนาระบบ การเชื่อมโยงสถิติ ระหว่างสาขา และ การเชื่อมโยงจาก สถิติพื้นที่สู่สถิติราย สาขา โดยใช้บริการ โครงสร้างพื้นฐาน กลางภาครัฐ (Government Shared Infrastructure/ Data Center)	1. มีการถอดบทเรียนการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติ ระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วนใน ทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ และระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ	2 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย
		2. มีตัวอย่างการเชื่อมโยงสถิติจากข้อมูลการ บริหารงานระหว่างหน่วยงาน โดยการ ประสานงานและการสนับสนุนของสำนักงาน สถิติแห่งชาติอย่างน้อย 2 ตัวอย่าง	3 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย
3. การพัฒนา คุณภาพสถิติให้ได้ มาตรฐานสากล	1. การจัดทำ มาตรฐานสถิติที่ สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล ภายใต้การมีส่วน ร่วมของทุกภาค ส่วน	1. มีแนวทางการผลิตมาตรฐานสถิติประเทศไทย	1 ปี	สำเร็จ
		2. มีการผลิตมาตรฐานสถิติปีละ 2 เรื่อง	2 ปี	สำเร็จ
		3. บุคลากรที่รับผิดชอบการผลิตสถิติทางการ ของหน่วยงานได้เข้ารับการอบรมด้านมาตรฐาน สถิติ และผ่านเกณฑ์การประเมินไม่น้อยกว่าสอง ในสาม	6 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย
	2. ส่งเสริมการใช้ มาตรฐานสถิติ	1. หน่วยงานมีการใช้มาตรฐานสถิติเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง โดยใช้ปีแรกที่มีการส่งเสริมการใช้ มาตรฐานสถิติเป็นปีฐาน	6 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	กรอบ ระยะเวลา	สถานะ
	3. การพัฒนา คุณภาพสถิติ	1. สถิติทางการที่สำคัญและจำเป็น ระดับประเทศเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพ สถิติโดยหน่วยงานที่ผลิตสถิติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	6 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย
		2. สถิติทางการที่สำคัญและจำเป็น ระดับประเทศเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพ สถิติโดยผู้ใช้สถิติไม่น้อยกว่าร้อยละ 50	6 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย
4. การให้บริการ สถิติที่สะดวกต่อ การเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์	1. สนับสนุนให้มี การนำเสนอสถิติใน รูปสื่อดิจิทัล และ พัฒนาแอปพลิเคชัน นำข้อมูลสถิติ ไปให้บริการใน ช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วน เข้าถึงสถิติได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว อย่างเท่าเทียม และทั่วถึง โดยผ่าน โครงสร้างพื้นฐาน ดิจิทัลที่มีการ พัฒนาให้ ครอบคลุมทั่ว ประเทศ	1. มีการพัฒนาต้นแบบระบบการนำเสนอสถิติ และแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอข้อมูลสถิติ	2 ปี	สำเร็จ
		2. มีการส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยสถิติ พัฒนา แอปพลิเคชันในการนำเสนอข้อมูลสถิติ	3 ปี	สำเร็จ
	2. การให้บริการ สถิติ ที่สามารถ ตอบสนองความ ต้องการของผู้ใช้ทุก กลุ่ม	1. มีการจัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับความต้องการ ของผู้ใช้	2 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการแต่ ล่าช้ากว่า แผนงานที่ กำหนด
		2. มีการนำเสนอวิธีการ การให้บริการข้อมูลสถิติ	1 ปี	สำเร็จ
	3. การแลกเปลี่ยน และเชื่อมโยงสถิติ ด้วยมาตรฐาน เดียวกัน (Platform) ซึ่ง นำไปสู่การเปิดเผย ข้อมูลที่เป็น	1. มีหน่วยงานภาครัฐอย่างน้อย 2 หน่วยงาน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐาน เดียวกัน (Platform)	2 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ คาดว่าจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย
		2. มีหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างน้อย 2 หน่วยงาน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วย มาตรฐานเดียวกัน (Platform)	3 ปี	อยู่ระหว่าง ดำเนินการและ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	กรอบ ระยะเวลา	สถานะ
	ประโยชน์ (Open Data) เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และสามารถต่อยอดที่จะทำให้เกิดมูลค่าของข้อมูลเพิ่มขึ้น			คาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย
5. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ	1. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยสถิติต่าง ๆ ด้วยระบบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน	1. มีมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ	2 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด
		2. มีระบบการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยงานภาครัฐให้เหมาะสมกับงานของหน่วยสถิติอย่างน้อยจำนวน 50 หน่วยสถิติ	3 ปี	สำเร็จ
		3. มีบุคลากรผ่านการพัฒนาสมรรถนะจากหน่วยสถิติต่างๆ อย่างน้อยจำนวน 30 หน่วยสถิติ	6 ปี	สำเร็จ
	2. การส่งเสริมเส้นทางสายอาชีพของบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ	1. หน่วยงานต่างๆ ใช้ระบบสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นหรือโอนย้ายบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ	6 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด
	3. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีดิจิทัล	1. มีหลักสูตรสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับภารกิจของบุคลากรภาครัฐแต่ละระดับ	1 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย
		2. มีระบบการพัฒนาสมรรถนะด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ ของบุคลากรภาครัฐ	2 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการและคาดว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย
		3. มีบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐผ่านการพัฒนาสมรรถนะ	6 ปี	อยู่ระหว่างดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าแผนงานที่กำหนด

ที่มา: ผลการดำเนินงานและการรวบรวมของปีการศึกษา, 2563

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดทั้ง 33 ตัวชี้วัดข้างต้นพบว่า มีโครงการตามแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ทั้งสิ้น 16 โครงการและผลการดำเนินงานในแต่ละโครงการมีรายละเอียดที่ต่างกันไปซึ่งส่งผลให้ผลการประเมินตัวชี้วัดบางตัวสำเร็จเป็นที่เรียบร้อย หรือตัวชี้วัดบางตัวยังมีผลการ

ดำเนินงานที่ไม่ชัดเจนดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งผลการประเมินในตารางที่ 2-5 จะถูกนำไปใช้ในการสร้างข้อเสนอแนะและปรับปรุงตัวชี้วัดให้เหมาะสมในลำดับต่อไป

ตารางที่ 2-5 ผลการดำเนินงานในแต่ละตัวชี้วัดและโครงการ

ตัวชี้วัด	โครงการ	ผลการดำเนินงาน
1. มีการทบทวนภารกิจและองค์ประกอบของกลไกการบริหารระบบสถิติ (คณะกรรมการ อนุกรรมการชุดต่าง ๆ) (ภายใน 1 ปี)	1. งานปรับปรุงภารกิจ และองค์ประกอบของกลไกการบริหารระบบสถิติ	- คณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน ในการประชุมครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560 ได้มีมติเห็นชอบให้ปรับปรุงกลไกให้เหมาะสม
2. กลไกการบริหารระบบสถิติมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง		- จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการ 21 สาขา เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2561 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ คอนเวนชั่น - ประชุมคณะอนุกรรมการสถิติรายสาขา เช่น สาขาเกษตรและประมง สาขารายได้และรายจ่ายของครัวเรือน - ประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถิติ
1. มีภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายและกระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติเพื่อสนับสนุนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด (ภายใน 2 ปี)	2. โครงการพัฒนาภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการผลิต และการใช้ประโยชน์สถิติครบวงจร	- อยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายด้านการบริหารจัดการสถิติ
2. ภาคีเครือข่ายข้างต้นประกอบด้วยหน่วยงานด้านสถิติ หน่วยงานด้านนโยบาย และหน่วยงานในพื้นที่ ที่มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 เครือข่าย (ภายใน 5 ปี)		- เสริมสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเครือข่ายสถิติในระดับตำบล ณ บ้านหนองโหล่ง อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อพัฒนาต้นแบบด้านการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์
3. มีภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายและกระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติเพื่อสนับสนุนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาตามประเด็นการพัฒนาที่สำคัญใน 6 ปีข้างหน้าอย่างน้อย 5 เครือข่าย (ภายใน 6 ปี)		- อยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายด้านการบริหารจัดการสถิติ
1. มีกลไกและกระบวนการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภายใน 1 ปี)	3. โครงการพัฒนากลไกและกระบวนการดำเนินงานของจุดประสานงาน (Clearing House) สำหรับดัชนี และ	- คณะทำงานสนับสนุนด้านข้อมูลเพื่อการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (IMD) และดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
2. มีการติดตาม ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นการจัดทำดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติ นำไปใช้และการเผยแพร่ความรู้ความ		

ตัวชี้วัด	โครงการ	ผลการดำเนินงาน
เข้าใจในสังคมไทยอย่างน้อย 2 ดัชนี (ภายใน 6 ปี)	ตัวชี้วัดระดับนานาชาติให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบสถิติของประเทศ	- จัดทำรายงานความก้าวหน้า (ประจำปี) และเผยแพร่ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย - จัดทำรายงานการประเมินสถานะตัวชี้วัด SDGs ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
1. มีการถอดบทเรียนตัวอย่างการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน (ภายใน 1 ปี)	4. โครงการศึกษาและพัฒนาการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงาน	- มีการศึกษาการบูรณาการข้อมูลทะเบียนของประเทศสาธารณสุขเกาหลีเพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการสำมะโนประชากร - มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS) ของหน่วยงานนำร่อง (กษ. คค. สธ. และ รง.) - สำนักงานสถิติแห่งชาติสามารถสนับสนุนการจัดทำชุดข้อมูลเพื่อการบริหารงาน
2. สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน (ภายใน 2 ปี)		
1. มีการถอดบทเรียนตัวอย่างการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ (ภายใน 2 ปี)	5. โครงการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ	- โครงการบูรณาการข้อมูลจากการจดทะเบียนผู้พิการของ พม. กับโครงการสำรวจความพิการ - โครงการระบบการจัดเก็บข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานระดับพื้นที่ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำทั่วประเทศ จำนวน 25 ลุ่มน้ำ (โครงการระยะที่ 1) - อยู่ระหว่างดำเนินโครงการจัดทำฐานข้อมูลผู้ถือครองทำการเกษตรของประเทศ เพื่อการบูรณาการฐานข้อมูลด้านการเกษตร สำหรับใช้เป็นฐานในการจัดทำสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2566 รวมทั้งมีการศึกษาการใช้ประโยชน์ข้อมูลสถิติจากแหล่งอื่น เช่น โครงการจัดทำค่านิยามเมืองและชนบท - สำนักงานสถิติแห่งชาติสามารถสนับสนุนโครงการการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจในข้างต้น
2. สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน (ภายใน 3 ปี)		
1. มีการถอดบทเรียนการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วนในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจและระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (ภายใน 2 ปี)	6. โครงการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงสถิติระหว่างสาขาและการเชื่อมโยงจากสถิติพื้นที่สู่สถิติจังหวัดและสถิติรายสาขา	- อยู่ระหว่างการจัดทำโครงการรายการข้อมูลภาครัฐ (Government Data Catalog)
2. มีตัวอย่างการเชื่อมโยงสถิติจากข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน โดยการประสานงานและการสนับสนุนของสำนักงานสถิติแห่งชาติอย่างน้อย 2 ตัวอย่าง (ภายใน 3 ปี)		
3. สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนการเชื่อมโยงสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วนในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ		

ตัวชี้วัด	โครงการ	ผลการดำเนินงาน
และระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (ภายใน 3 ปี)		
1. มีแนวทางการผลิตมาตรฐานสถิติประเทศไทย (ภายใน 1 ปี)	7. โครงการพัฒนามาตรฐานสถิติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล	- ครม. เห็นชอบและประกาศมาตรฐานสถิติ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2562 - อบรมและให้ความรู้หน่วยสถิติด้านมาตรฐานสถิติผ่านหลักสูตรสถิติระดับกลาง - อบรมให้ความรู้ด้านมาตรฐานสถิติให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมเศรษฐกิจการเกษตร กรมเศรษฐกิจอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. มีการผลิตมาตรฐานสถิติปีละ 2 เรื่อง (ภายใน 2 ปี)		
3. บุคลากรที่รับผิดชอบการผลิตสถิติทางการของหน่วยงานได้เข้ารับการอบรมด้านมาตรฐานสถิติ และผ่านเกณฑ์การประเมินไม่น้อยกว่าสองในสาม (ภายใน 6 ปี)		
1. หน่วยงานมีการใช้มาตรฐานสถิติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ปีแรกที่มีการส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติเป็นปีฐาน (ภายใน 6 ปี)	8. โครงการส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติ	- ส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติโดยเข้าร่วมเป็นกรรมการและอนุกรรมการเพื่อจัดทำและพัฒนามาตรฐานสถิติของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น คณะอนุกรรมการพิจารณาแก้ไขร่างนิยามอาชีพและอุตสาหกรรม สาขาการเจริญไนเพเซอร์ พลอย และการทำเครื่องประดับที่มีค่าอื่น ๆ กรมการจัดหางาน และคณะอนุกรรมการกำหนดนิยามขอบเขตการค้าดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
1. สถิติทางการที่สำคัญและจำเป็นระดับประเทศเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพสถิติโดยหน่วยงานที่ผลิตสถิติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (ภายใน 6 ปี)	9. โครงการประเมินคุณภาพสถิติทางการโดยหน่วยสถิติ (Self-assessment)	- อยู่ระหว่างการจัดทำแบบประเมินคุณภาพสถิติทางการด้วยตัวเองขึ้นพื้นฐาน และหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (คณะอนุกรรมการ 21 สาขา)
2. สถิติทางการที่สำคัญและจำเป็นระดับประเทศเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพสถิติโดยผู้ใช้สถิติไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 (ภายใน 6 ปี)	10. โครงการสำรวจความพึงพอใจสถิติทางการโดยผู้ใช้สถิติ (User Satisfaction Survey)	- อยู่ระหว่างการจัดทำคือมือและแบบสำรวจความพึงพอใจสถิติทางการโดยผู้ใช้สถิติ
1. มีการพัฒนาต้นแบบระบบการนำเสนอสถิติ และแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอข้อมูลสถิติ (ภายใน 2 ปี)	11. โครงการพัฒนารูปแบบการนำเสนอสถิติโดยใช้แอปพลิเคชัน ในการนำเสนอข้อมูลสถิติ	- พัฒนา Mobile Application "THAI STAT" เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลสถิติได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น
2. มีการส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยสถิติพัฒนาแอปพลิเคชันในการนำเสนอข้อมูลสถิติ (ภายใน 3 ปี)	12. โครงการการพัฒนากระบวนการพัฒนาระบบบริการตามกลุ่มผู้ใช้ข้อมูล	- นำระบบบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (Customer Relationship Management : CRM) มาพัฒนาบริการและการแบ่งกลุ่มผู้รับบริการ - พัฒนาการให้บริการข้อมูลสถิติแบบ Smart Service ซึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Open Application Programming Interface (Open API)

ตัวชี้วัด	โครงการ	ผลการดำเนินงาน
1. มีการจัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ (ภายใน 2 ปี)	13. โครงการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานสามารถแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) เพื่อให้สามารถเปิดเผยข้อมูล (Open Data)	- ใช้มาตรฐาน SDMX ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสถิติกับองค์กรระหว่างประเทศ (UNSD) - สนับสนุนหน่วยงานที่รับผิดชอบสถิติทางการใช้มาตรฐาน SDMX
2. มีการนำเสนอวิธีการ การให้บริการข้อมูลสถิติ (ภายใน 1 ปี)		
1. มีหน่วยงานภาครัฐอย่างน้อย 2 หน่วยงาน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) (ภายใน 2 ปี)		
2. มีหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนอย่างน้อย 2 หน่วยงาน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) (ภายใน 3 ปี)		
1. มีมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ (ภายใน 2 ปี)	14. โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ	- การอบรมหลักสูตรสถิติระดับกลาง - บุคลากรภาครัฐผ่านการอบรมหลักสูตรสถิติระดับกลาง
2. มีระบบการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยงานภาครัฐให้เหมาะสมกับงานของหน่วยสถิติอย่างน้อยจำนวน 50 หน่วยสถิติ (ภายใน 3 ปี)		
3. มีบุคลากรผ่านการพัฒนาสมรรถนะจากหน่วยสถิติต่างๆ อย่างน้อยจำนวน 30 หน่วยสถิติ (ภายใน 6 ปี)		
1. หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ระบบสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้น หรือโอนย้ายบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ (ภายใน 6 ปี)	15. โครงการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานและส่งเสริมเส้นทางสายอาชีพของบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ	ไม่มีการดำเนินการ
1. มีหลักสูตรสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับการกิจของบุคลากรภาครัฐแต่ละระดับ (ภายใน 1 ปี)	16. โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ	- การอบรมหลักสูตร Advance Excel เทคนิคการประมวลผลข้อมูล และ Infographic - บุคลากรภาครัฐผ่านการอบรมหลักสูตร Advance Excel เทคนิคการประมวลผลข้อมูล และ Infographic
2. มีระบบการพัฒนาสมรรถนะด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ ของบุคลากรภาครัฐ (ภายใน 2 ปี)		
3. มีบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐผ่านการพัฒนาสมรรถนะ (ภายใน 6 ปี)		

ที่มา: ผลการดำเนินงานและการรวบรวมของปีการศึกษา, 2563

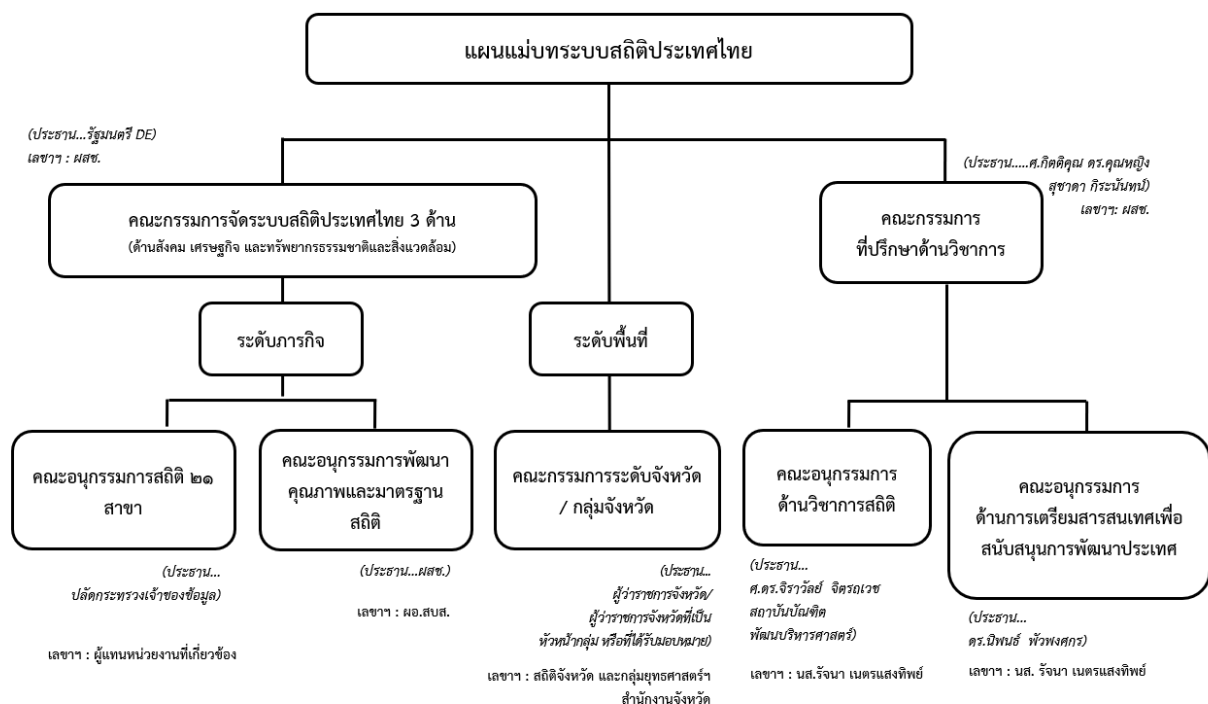
2.2.3 การทบทวนกลไกในการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย

ปัจจุบันกลไกในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ยังคงเป็นไปตามหลักการของความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างหน่วยสถิติต่างๆ โดยจัดสรรความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถิติรายสาขาให้กระทรวงต่างๆ ซึ่งมีบทบาทเป็น “เจ้าภาพ” สถิติสาขานั้น โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมีบทบาทในการขับเคลื่อนภาพรวมของระบบให้มีทิศทางและรูปแบบที่สอดคล้องกัน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าภาพสถิติสาขาต่างๆ ซึ่งรูปแบบกลไกการขับเคลื่อนดังกล่าวจะมีความใกล้เคียงกับแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 1 นั้นเอง

กลไกและคณะทำงานที่ปรากฏในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ (1) คณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน (ด้านสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) โดยมีการสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการสถิติ 21 สาขาและคณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถิติ (2) คณะกรรมการระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในระดับพื้นที่ (3) คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ ซึ่งมีคณะอนุกรรมการด้านวิชาการสถิติและคณะอนุกรรมการด้านการเตรียมสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศทำหน้าที่ในการประสานกับคณะกรรมการที่ปรึกษา (แผนภาพที่ 2-5)

จากการพิจารณาประกอบกับการประชุมร่วมกับสำนักงานสถิติพบว่ากลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ยังมีปัญหาหลายประการ เช่น การเตรียมเรื่องเข้าที่ประชุม การนัดหมายการประชุม ความสม่ำเสมอของการจัดประชุม การประสานงานระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งความทับซ้อนของกลไกการบริหารจัดการข้อมูล ที่มีหน่วยงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงมีหลายข้อเสนอที่น่าสนใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและแก้ไขกลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ในระยะต่อไป

ภาพที่ 2-5 กลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559-2562)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญคือการปรับรูปแบบคณะกรรมการสถิติรายสาขา 21 สาขา เป็นกลุ่ม (Cluster) ประมาณ 5 กลุ่ม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยแนวคิดดังกล่าวมีการนำเสนอในการประชุมคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน ครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560 ซึ่งทางกองบริหารจัดการระบบสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการวิเคราะห์รายละเอียดดังกล่าวไว้แล้ว (ตารางที่ 2-6)

ตารางที่ 2-6 ผลการวิเคราะห์ผลดี - ผลเสียของรูปแบบกลไกการดำเนินงาน

ลำดับ	รูปแบบ	ผลดี	ผลเสีย
1	คณะกรรมการสถิติรายสาขา 21 สาขา (คงเดิม)	- องค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ครอบคลุมทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ - มีรูปแบบและแนวคิดสอดคล้องกับการจัดระบบสถิติของ UN ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ - สอดรับกับการบริหารจัดการระบบสถิติแบบกระจายงาน เพราะเป็นการจัดกลุ่มข้อมูลสถิติที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความสะดวกต่อผู้ใช้ - ส่งเสริมภาคีเครือข่ายการพัฒนาสถิติ ตั้งแต่ต้นน้ำ (การผลิต) ถึงปลายน้ำ (ผู้ใช้ข้อมูลสถิติ) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และอื่น ๆ - มีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน (ทบทวน/ปรับปรุงข้อมูลสถิติทางการรายสาขา) - การกำหนดชุดข้อมูลกลางทางสถิติที่สำคัญต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ (National Data Set)	- องค์ประกอบมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน - ผลการดำเนินการในแต่ละสาขามีความก้าวหน้าแตกต่างกัน - ไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและหน่วยงาน
2	คณะกรรมการสถิติ (Cluster) 6 กลุ่ม ตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี	- มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน - มีโจทย์ประเด็นที่ใช้ในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน - สอดรับกับการดำเนินงานของ สศช. ที่จะมีการจัดตั้งคณะย่อย 8 คณะ คือ 6 คณะชื่อตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คณะกรรมการด้านเศรษฐกิจ และ คณะกรรมการด้านสังคม (เป็นการแบ่งตามงานภายในของ สศช.)	- ไม่มีอำนาจในการสั่งการข้ามหน่วยงาน - กลไกที่จะใช้ในการขับเคลื่อน ยังไม่มีความชัดเจน ในการกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก และ องค์ประกอบของคณะกรรมการ - การปฏิบัติงานจะทำได้ยาก ใช้เวลาในการประสาน

ลำดับ	รูปแบบ	ผลดี	ผลเสีย
		- เหมาะกับวาระการพัฒนาประเทศ (Development Agenda) เพราะประกอบด้วยข้อมูลสถิติหลายๆ ด้าน เช่น 1. การพัฒนาชุดข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ เช่น การบริหารจัดการน้ำ สังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น 2. ดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติ 4. การจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการด้านสถิติและสารสนเทศ	
3	คณะกรรมการสถิติ 20 กระทรวง	- การขับเคลื่อนการทำงานมีความคล่องตัว เพราะองค์ประกอบคณะอนุฯ อยู่ภายใต้กระทรวงเดียวกัน - สนับสนุนการจัดทำ Data Directory/Data catalog - สอดรับกับการปฏิรูปประเทศ ที่ต้องการพัฒนากลุ่มงานสารสนเทศในส่วนราชการต่าง ๆ	- องค์ประกอบของคณะกรรมการฯ มีเฉพาะผู้ผลิตที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ แต่ยังขาดผู้ใช้ข้อมูล

ที่มา: (กองบริหารจัดการระบบสถิติ, 2560)

ข้อเสนอเชิงนโยบายข้างต้น ยังสามารถปรับปรุงและผสมผสานระหว่างรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 โดยการคงไว้ซึ่งกลไกการดำเนินงานแบบเดิมตามอนุกรรมการสถิติรายสาขา 21 สาขา แต่มีการจัด cluster การขับเคลื่อนเป็น 6 กลุ่ม ตามประเด็นร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ซึ่งจะทำให้ได้ข้อดีของแต่ละรูปแบบการดำเนินงานและยังสามารถจัดลำดับความสำคัญของกลุ่ม cluster ได้อีกด้วย ทั้งนี้ในการจัดทำแผนแม่บทฯ ระยะต่อไปควรมีการพิจารณาแบบทั้งสามรวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและกระบวนการขับเคลื่อนที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2.3 ข้อค้นพบและข้อเสนอที่สำคัญในการจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ปรับปรุง)

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกินครึ่งของช่วงระยะเวลาแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อค้นพบที่สำคัญในระหว่างการทำงาน ซึ่งการถอดบทเรียนดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1.4.5 โดยมีข้อค้นพบจากการศึกษาและประชุมร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ รวมทั้งข้อเสนอแนะในเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

2.3.1 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพรวมของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

- การพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทยยังขาดประเด็นที่น่าสนใจ (New Product) หรือวิธีการใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือทั้งในระดับหน่วยงานและในระดับภาคีเครือข่าย

- ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงานสถิติปัจจุบันยังไม่มีความพร้อมในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการระบบสถิติในภาพรวมของประเทศ ถึงแม้เคยมีการนำเสนอการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 1
- การพัฒนาสถิติรายสาขามีจำนวนมากถึง 21 สาขา แม้จะมีข้อดีหลายประการ แต่โครงสร้างคณะกรรมการที่มีหลายคณะส่งผลต่อการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม
- การพัฒนามาตรฐานสถิติต้องใช้เวลาและทักษะเฉพาะทางในการดำเนินงาน ซึ่งต้องมีการพัฒนาศักยภาพทีมงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม รวมทั้งการสร้างร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงกัน
- การขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติฯ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน การจัดทำยุทธศาสตร์ และการประเมินผล รวมทั้งความรู้ทั้งในด้านสถิติและความรู้ในสหสาขาวิชา ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติยังขาดบุคลากรในด้านนี้
- แผนแม่บทฯ ฉบับปัจจุบัน ยังขาดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการพัฒนาและบริบทเศรษฐกิจสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี big data การปรับเปลี่ยนบทบาทของสำนักงานสถิติแห่งชาติ การประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19
- การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี big data ในการจัดทำสถิติทางการ โดย ควรเริ่มที่การตั้งประเด็นการศึกษาและรูปแบบการใช้ประโยชน์จากชุดข้อมูลดังกล่าว
 - ควรมีการปรับมุมมองการศึกษาและการใช้งานข้อมูล (Paradigm Shift) โดยกระบวนการศึกษาจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) มากยิ่งขึ้น
 - ควรมีการสำรวจข้อมูลสถิติที่ยังไม่เคยถูกใช้ในแง่มุมอื่นๆ พร้อมทั้งพิจารณาการนำ mining algorithm มาใช้ในกระบวนการทำงาน
 - ให้ความสำคัญกับการตั้งคำถาม “what” มากกว่า “how” หรือ “why” ในช่วงแรกของการสำรวจข้อมูล
 - ควรเพิ่มการใช้งานในมิติ Model-based methods มากยิ่งขึ้นในหลายจุดประสงค์ เช่น การเติมเต็มข้อมูลที่มีการขาดหายไป การประมาณการข้อมูลสถิติในช่วงเวลาที่แตกต่างหรือในพื้นที่ขนาดเล็กที่กลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอที่จะแสดงผล เป็นต้น
 - พิจารณาการนำข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายทั้งของภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการศึกษาหรือเติมเต็มการผลิตสถิติในรูปแบบ Model-based methods
 - พัฒนาระบบและอุปกรณ์ที่รองรับ พร้อมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติและมุมมองต่อการใช้ข้อมูล big data นอกจากนั้นควรมีการพิจารณาการจัดตั้งหน่วยงานภายในที่มีทีมงานที่รับผิดชอบเรื่องการใช้ข้อมูล big data โดยตรงในหน่วยงาน

- สร้างความร่วมมือต่อภาครัฐและเอกชนผ่านรูปแบบความร่วมมือที่หลากหลาย
 - ในภาครัฐ หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (DGA) และสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (GBDi)
 - ในหน่วยงานเอกชน ปัจจุบันประเทศไทยมีหลายแห่งที่ดำเนินการในเรื่องนี้

2.3.2 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถิติรายสาขา

- ปัจจุบันการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 รวมถึงแผนพัฒนาสถิติรายสาขา ไม่ได้รับการผลักดันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบและประสานงาน
- การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลยังไม่สามารถทำได้ครบถ้วนในทุกตัวชี้วัด
- ทิศทางและผลลัพธ์ของการจัดทำแผนสถิติรายสาขาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือ รวมทั้งการรายงานผลการดำเนินงานตั้งแต่แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 1 ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติมีการนำเสนอแผนการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูล ที่สามารถทำให้ผู้บริหารมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้ แต่ในความเป็นจริงยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามนั้น
- การนำเสนอหัวข้อ ประเด็นที่น่าสนใจเป็นอีกปัจจัยในการสร้างความร่วมมือของหน่วยงาน และเครือข่าย
- กลไกการขับเคลื่อนแผนสถิติรายสาขาไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงานที่มีข้อมูลอยู่แล้วให้ความสนใจและความร่วมมือเท่าที่ควร
- ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติยังเป็นรูปแบบเดิม ซึ่งอาจเป็นภาระของหน่วยงานที่ต้องทำงานซ้ำซ้อน บางหน่วยงานต้องการให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากฐานข้อมูลของหน่วยงานแทนการส่งข้อมูลในรูปแบบเอกสาร เนื่องจากมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานแล้ว
- การพิจารณานำเอาตัวชี้วัดต่าง ๆ เข้ามาเป็นสถิติทางการของแต่ละสาขา ควรพิจารณาและประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบให้รับทราบ เข้าใจ พร้อมร่วมดำเนินการ เช่น กรณีของสาขาบัญชีประชาชาติ จากที่ได้หารือกับฝ่ายเลขานุการ (สศช.) ได้ให้ข้อสังเกตในการนำตัวชี้วัด เช่น SDGs เข้ามาในสาขา อาจเป็นการเพิ่มภาระและเป็นความซ้ำซ้อน เนื่องจากมีคณะทำงานที่รับผิดชอบโดยตรงแล้ว

2.3.3 ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์และตัวชี้วัด

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 กลยุทธ์ที่ 2 ที่ระบุว่า “การพัฒนาภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายเพื่อบูรณาการการผลิตและใช้สถิติในกระบวนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา” พบว่ากลยุทธ์ดังกล่าว ไม่มีความชัดเจนมากนัก ส่งผลให้การปฏิบัติตามและการประเมินผลสามารถทำได้ยาก ดังนั้นควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์ดังกล่าวให้มีความกระชับและสามารถติดตามได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

- ยุทธศาสตร์ที่ 2 กลยุทธ์ที่ 1 และ 2 ซึ่งระบุว่า “การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงาน” และ “การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ” มีความใกล้เคียงระหว่างกลยุทธ์ทั้งสอง ดังนั้นจึงควรมีการรวบรวมกลยุทธ์ข้างต้นทั้งสอง ให้ครอบคลุมการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงานและ สถิติจากการสำรวจ
- ควรมีการเพิ่มเติมกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 2 ให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาสถิติทางการด้วยข้อมูลจากแหล่งใหม่
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ตัวชี้วัดที่ 1 ที่ระบุว่า “มีแนวทางการผลิตมาตรฐานสถิติประเทศไทย (ภายใน 1 ปี)” ควรมีการตัดออก เนื่องจากมีการบรรลุเรียบร้อยแล้วจากการจัดทำมาตรฐานสถิติและเสนอ กรม. แล้ว ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดทำมาตรฐานสถิติต่อไป
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 ควรเพิ่มเติมตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการใช้มาตรฐานซึ่งส่วนหนึ่งเป็นตัวชี้วัดที่มีการปรับแก้ไขและย้ายมาจากยุทธศาสตร์ที่ 1
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 กลยุทธ์ที่ 3 ที่ระบุว่า “การแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) ซึ่งนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data) เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และสามารถต่อยอดที่จะทำให้เกิดมูลค่าของข้อมูลเพิ่มขึ้น” แต่จากการดำเนินงานพบว่า กลยุทธ์ที่ 3 ควรมีการปรับเรื่องของการให้บริการเพื่อรองรับกับความต้องการใช้ข้อมูลสถิติเพื่อการวิเคราะห์ในเชิงลึก และย้ายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงของข้อมูลไปไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 2
- การปรับภารกิจในกลยุทธ์ที่ 3 ตามที่ได้กล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ควรปรับปรุงตัวชี้วัดหรือตัดตัวชี้วัดบางตัวออกเพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ระบุไว้
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 กลยุทธ์ที่ 1 ที่ระบุว่า “การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยสถิติต่างๆ ด้วยระบบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน” ควรมีการรวบรวมกลยุทธ์ที่ 1 และ 2 (เดิม) เพื่อให้ครอบคลุมเรื่องมาตรฐานสมรรถนะและเส้นทางสายอาชีพ
- จากการรวบรวมกลยุทธ์ที่ 1 และ 2 (เดิม) จึงควรมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมกลยุทธ์ที่สำคัญจากการดำเนินงาน โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับความต้องการด้านการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการเพิ่มตัวชี้วัดด้านการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการระบบสถิติให้บุคลากรของหน่วยสถิติ
- เป็นที่น่าสังเกตว่าหลายตัวชี้วัดภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ได้เลยระยะเวลาของการบรรลุแล้วซึ่งการปรับปรุงแผนครั้งนี้ สามารถที่จะยืดขยายตัวชี้วัดในบางประเด็นให้มีระยะเวลาการดำเนินงานที่มากขึ้นและเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบรรลุตัวชี้วัดดังกล่าว
- ขอบเขตเวลาการบรรลุตัวชี้วัดควรกำหนดปี พ.ศ. ที่ชัดเจน มากกว่าการกำหนดช่วงระยะเวลาภายในกี่ปี ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนของการดำเนินการและการสื่อสาร

2.3.4 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับกลไกการขับเคลื่อนและการสร้างความร่วมมือ

การขับเคลื่อนแผนแม่บทในปัจจุบันมีองค์ประกอบที่สำคัญสองส่วน ส่วนแรกคือคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน (ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) เพื่อกำหนดนโยบายด้านสถิติของประเทศ และกำกับ ติดตามการดำเนินงานด้านสถิติของประเทศให้เป็นไปตามแผนแม่บทระบบสถิติฯ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นประธานกรรมการ กรรมการประกอบด้วย ปลัดกระทรวง/ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นเลขานุการ ส่วนที่สองคือคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการสถิติรายสาขา 21 คณะ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 องค์ประกอบคือ ปลัดกระทรวงหลัก ประธานอนุกรรมการ หน่วยงานหลัก รองประธานอนุกรรมการและเลขานุการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อนุกรรมการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ รองประธานอนุกรรมการ, อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการมีที่มาจากแนวคิดของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการจัดทำ “สถิติทางการ” เช่นจัดทำผังรวมสถิติทางการของสาขาที่รับผิดชอบ คัดเลือกสถิติทางการ พิจารณาให้หน่วยงานรับผิดชอบในการผลิตสถิติทางการ เป็นต้น โดยคำว่าสถิติทางการมีความหมายถึง “ข้อความหรือตัวเลขที่เป็นตัวแทนแสดงถึงคุณลักษณะของสิ่งต่างๆ ในประเทศที่ประมวลตามความเป็นจริงจากข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้ตามหลักวิชาการทางสถิติและเป็นสถิติที่มีความสำคัญต่อการใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศ”

แนวคิดเบื้องหลังการจัดกลไกในปัจจุบันคือต้องการกระจายความรับผิดชอบในการจัดทำและจัดหาสถิติทางการไปในหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการสถิติในสาขานั้น ๆ ตัวอย่างเช่น สถิติทางการสาขาแรงงาน ก็มอบหมายให้ปลัดกระทรวงแรงงานเป็นประธาน เลขานุการคณะก็มอบหมายให้ผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน โดยมีสำนักงานสถิติแห่งชาติจะมีตัวแทน 3 ตำแหน่ง คือรองประธาน (มอบหมายให้รองผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ) ผู้แทนที่เป็นอนุกรรมการและผู้แทนที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะ โดยมีความคาดหวังว่าโครงสร้างนี้จะสร้างความรู้สึกร่วม “เป็นเจ้าของ” ให้กับหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในแต่ละสาขา

อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการดำเนินการขับเคลื่อนด้วยกลไกนี้มาเป็นเวลาหลายปีแล้ว พบว่ามีปัญหาในการดำเนินงานหลายประการ คือ

- หน่วยงานหลักของคณะอนุกรรมการหลายคณะยังไม่ได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือได้ประโยชน์จากการสร้างสถิติทางการ คาดว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะหน่วยงานมีความสนใจข้อมูลที่จะใช้ประโยชน์ในการทำงานประจำวันมากกว่าการผลิตสถิติที่ “มีความสำคัญต่อการใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศ”
- ปัญหาข้างต้นอาจสะท้อนปัญหาพื้นฐานประการหนึ่งคือการเน้นว่าคณะอนุกรรมการมีหน้าที่สร้าง “สถิติทางการ” รวมทั้งการแจกแจงกลุ่มประเภทสาขาของสถิติทางการเป็นมุมมองของสำนักงานสถิติแห่งชาติมากกว่ามุมมองของหน่วยงานอื่น จึงขาดความรู้สึกร่วมในกระบวนการนี้จนถึงระดับที่ยากเป็นเจ้าภาพดำเนินการ
- ส่งผลให้แม้จะมีการผลิตรายงานสถิติทางการรายสาขาในช่วงแรกของการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการ แต่เป็นการผลิตที่มีสัดส่วนสูงจากการทำงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติและที่ปรึกษาที่ สสช. จ้างมา มีเพียงบางคณะที่หน่วยงานหลักมีส่วนร่วมในลักษณะแกนนำ

- ในกรณีที่มีการตกลงกันได้ว่าควรจะมีข้อมูลอะไรเพิ่มขึ้นเพื่อนำมาประมวลเป็นสถิติทางการในสาขานั้น ๆ และตกลงกันว่าหน่วยงานรับผิดชอบจะต้องตั้งงบประมาณเพื่อทำการผลิตข้อมูล แต่มักพบว่าสุดท้ายไม่สามารถได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เนื่องจากสำนักงบประมาณให้ความเห็นว่าการผลิตข้อมูลไม่ใช่ภารกิจของหน่วยงานนั้น เป็นเหตุหนึ่งที่บางครั้งหน่วยงานขอร้องให้สำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นผู้ผลิตข้อมูลดังกล่าวแทน
- นอกจากนั้นหน่วยงานมีความคาดหวังว่าสถิติทางการรายงานที่มีการรายงานในครั้งแรกนั้น จะได้รับการบรรจุไว้ในระบบเทคโนโลยีกลางที่สำนักงานสถิติแห่งชาติเคยแจ้งว่าจะจัดสร้างขึ้น และทำให้หน่วยงานต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งของสาขาตนเองและสาขาอื่นได้โดยสะดวก เมื่อความคาดหวังนี้ไม่เป็นจริง จึงทำให้หน่วยงานอื่นลดความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือ
- การปฏิบัติงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติในเรื่องการช่วยกำหนดมาตรฐานสถิติของสถิติทางการสำหรับแต่ละสาขา ก็ประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านนี้ของสำนักงานเอง และยังมีปัญหาว่าหน่วยงานอื่นไม่เห็นด้วยกับระดับมาตรฐานสถิติที่ทาง สสช. กำหนดขึ้น มีความเห็นว่ายู้ง่ายเกินไป
- จากปัญหาหลายประการข้างต้น ทำให้ในระยะหลังไม่มีการเรียกประชุมคณะกรรมการสถิติรายสาขา ไม่มีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นจากแผนสถิติรายสาขาชุดแรกที่ผลิต

ด้วยเหตุที่กล่าวถึงข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องทำการปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติ โดยมีทางเลือก 2 ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ 1: คงกลไกปัจจุบัน แต่ยกระดับการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เดิม

ในทางเลือกนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติควรทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต และหาแนวทางแก้ไขทุกปัญหา ตัวอย่างเช่น

- ยกระดับศักยภาพขององค์กรในการทำงานร่วมกับคณะกรรมการแต่ละสาขา เช่น เพิ่มจำนวนบุคลากรด้านมาตรฐานสถิติ ลงทุนระบบเทคโนโลยีที่ทำให้หน่วยงานสามารถเข้าถึงข้อมูลสถิติทางการได้ และในรูปแบบที่พร้อมไปใช้งานในการกำหนดนโยบาย
- สร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างข้อมูลสถิติทางการของสาขากับข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบสาขานั้น ๆ โดยอาจเป็นประโยชน์ทั้งการดำเนินงานเชิงนโยบายและการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการก็ได้ ทั้งนี้เพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของข้อมูลของหน่วยงานหลัก
- ใช้ประโยชน์จากการแต่งตั้งผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงภาครัฐ โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงระดับกระทรวง หรือ Ministry Chief Information Officer (MCIO) ซึ่งอาจเป็นรองปลัดกระทรวงที่ทำหน้าที่รองประธานของคณะกรรมการสถิติสาขาอยู่แล้ว เนื่องจาก MCIO จะต้องทำให้กระทรวงของตนเองมีความ

เป็นรัฐบาลดิจิทัล หมายถึงจะเกิดการสร้างข้อมูลดิจิทัลที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานของกระทรวง ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาสร้างเป็นสถิติทางการได้

- นำเสนอแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับปรับปรุงต่อคณะรัฐมนตรีโดยนำเสนอในลักษณะที่ให้คณะรัฐมนตรีสั่งการสำนักงบประมาณให้อำนวยความสะดวกในการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตข้อมูลและสถิติในแผนแม่บท เช่น ระบุชัดเจนว่าให้ตีความว่าการจัดเก็บข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของการทำภารกิจหลักของหน่วยงานด้วย นอกจากนี้ทดลองใช้อำนาจคณะรัฐมนตรีในการบังคับให้หน่วยงานจัดเก็บข้อมูลตามมติของ ครม. อย่างจริงจัง
- ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ควรเข้าพบและพูดคุยกับหน่วยงานหลักของสาขา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานร่วมกัน ปัญหาที่ประสบ และแนวทางแก้ไขปัญหาก็กล่าวถึงข้างต้น ทั้งนี้อาจเลือกเพียงบางสาขาก่อนก็ได้

ข้อดีของแนวทางนี้คือไม่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ส่วนความท้าทายคือจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ เพราะในหลายครั้งการรื้อการทำงานให้กลับมามีประสิทธิภาพภายใต้โครงสร้างเดิมก็อาจทำได้ยาก เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องอาจขาดศรัทธาไปแล้ว จึงต้องการการผลักดันอย่างเต็มรูปแบบจากสำนักงานสถิติแห่งชาติเองโดยผู้บริหารทุกระดับต้องเข้ามามีส่วนร่วม และการผลักดันดังกล่าวต้องระวังไม่ให้เกิดภาพว่ากลไกปัจจุบันนั้น สสช. เป็นเจ้าของ จนทำให้การร่วมมือกันทำงานผิดไปจากเจตนารมณ์เดิมที่ต้องการให้หน่วยงานอื่นเป็นเจ้าของ

ทางเลือกที่ 2: ปรับเปลี่ยนกลไก พร้อมกับยกระดับการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เดิม

แนวคิดของทางเลือกที่สองคือ (ก) สร้าง “ผู้นำการขับเคลื่อนกลไก” ที่ไม่ใช่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข) ลดระดับการเน้น “สถิติทางการ” และการแบ่งสาขาซึ่งมีภาพของการเป็น products และเป็นมุมมองของ สสช. จนทำให้หน่วยงานหลักในสาขาไม่รู้สึกเป็นเจ้าของและไม่เห็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน

ข้อเสนอในทางเลือกที่สองคือให้ยกเลิกคณะอนุกรรมการสถิติรายสาขา แล้วจัดตั้งคณะอนุกรรมการสถิติตามยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ใส่ใจการพัฒนาระบบข้อมูลประเทศและมีบาร์มีในสังคมและระบบราชการระดับหนึ่งเป็นประธาน โดยอยู่ในวาระ 5 ปี และต่อวาระได้ ผู้แทนระดับสูงของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเลขานุการ ผู้แทนระดับสูงของ สสช. เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ในโครงสร้าง มีความคาดหวังว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประธานคณะอนุกรรมการจะเป็นผู้นำการขับเคลื่อน เนื่องจากเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบสถิติของประเทศ และยังมีความต่อเนื่องกว่ากลไกปัจจุบันที่ประธานเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนปลัดกระทรวง ซึ่งบางท่านอาจไม่สนใจงานด้านสถิติ ส่วนการจัดเป็น 6 ด้านยุทธศาสตร์ก็จะสร้างความรู้สึกร่วมให้กับหน่วยงานอื่นแทนการจัดเป็น 21 สาขาซึ่งเป็นมุมมองของ สสช. โอกาสที่ประธานคณะอนุกรรมการจะชักจูงให้หน่วยงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของน่าจะง่ายกว่าโครงสร้างปัจจุบัน

ในทางเลือกนี้ แนวทางการยกระดับการปฏิบัติการในทางเลือกที่หนึ่งยังคงต้องกระทำ ไม่ว่าจะเป็นเป็นการยกระดับศักยภาพของ สสช. การทำงานร่วมกับ MCIO โดยเฉพาะการสร้างสมดุลระหว่างการเก็บข้อมูลสถิติทางการและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของกระทรวง การเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

ข้อเสนอเพิ่มเติม: เพิ่มกลไกการประเมินผลการพัฒนาโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานของทางเลือกที่ 1 และ 2 คือให้หน่วยงานปฏิบัติเป็นเจ้าของและผู้ผลิตข้อมูล จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ข้อมูลและสถิติที่ได้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลเพื่อการบริหารและปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศควรมีสถิติที่ใช้ในการประเมินผลการพัฒนาในภาพรวมด้วย ซึ่งสถิติจากการบริหารงานเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น อาจมีสถิติอื่นที่ไม่เชื่อมโยงกับการบริหารมากนัก มีลักษณะเป็นสถิติของผลลัพธ์หรือผลกระทบ (outcomes or impacts) ในภาพรวม เช่น ดัชนีการพัฒนายั่งยืนตามกรอบ SDGs ดัชนีการพัฒนามตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น จึงควรมีอีกกลไกหนึ่งที่ได้รับผิดชอบส่วนนี้โดยตรง โดยเสนอให้ตั้ง “คณะอนุกรรมการจัดทำสถิติเพื่อการประเมินผลการพัฒนา” ภายใต้คณะกรรมการ 3 ด้าน โดย สสช. เป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยองค์ประกอบจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก เช่นอาจเป็นประธานคณะอนุกรรมการด้วย

2.4 การรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

และข้อเสนอแนะที่สำคัญหลายประการ ซึ่งนำมาสู่การจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย โดยที่ผ่านมาสำนักงานสถิติแห่งชาติสามารถจัดประชุมได้ โดยมีที่ปรึกษาเป็นวิทยากรในการนำเสนอผลการศึกษา ทั้งนี้การจัดรับฟังความคิดเห็นสามารถเป็น 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- วันที่ 13 สิงหาคม 2563 นำเสนอผลการศึกษา (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ.2563 - 2565 และแผนปฏิบัติการ ต่อคณะกรรมการตรวจรับงาน
- วันที่ 8 กันยายน 2563 นำเสนอผลการศึกษา (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563- 2565 และแผนปฏิบัติการ ต่อสำนักงานสถิติแห่งชาติครั้งที่ 1 (ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน)
- วันที่ 29 กันยายน 2563 รับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ต่อ (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563- 2565 และแผนปฏิบัติการฯ (ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 150 คน)
- วันที่ 6 ตุลาคม 2563 นำเสนอผลการศึกษาและ (ร่าง) แผนแม่บทฯ พ.ศ. 2563 – 2565 และแผนปฏิบัติการต่อสำนักงานสถิติแห่งชาติครั้งที่ 2 (ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 40 คน)

นอกจากกระบวนการรับฟังความคิดเห็นข้างต้น ในช่วงระหว่างการศึกษาได้มีการจัดประชุมคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศ 3 ด้าน ครั้งที่ 1/2563 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการนำเสนอเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (2559 - 2564) เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2563 ซึ่งทำให้ได้รับข้อคิดเห็นที่สำคัญในหลายแง่มุมจากการรับฟังความคิดเห็นและการประชุมคณะกรรมการสถิติ 3 ด้าน โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2
 - ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูล: แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 เริ่มจากการกำหนดอำนาจหน้าที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อดูแลระบบสถิติของประเทศ พยายามกำหนดกลไกในการทำงานให้เกิดสถิติทางการ (official statistic) ปัญหาคือ หน่วยงานอื่นๆ มองว่าเป็นงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
 - โครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูล: โครงสร้างของประเทศ 1. รัฐบาล ซึ่งบริหารจัดการเพื่อตอบโจทย์ประเทศ โดยแปลงเป็นยุทธศาสตร์ชาติ และมี

หน่วยงานเจ้าภาพดำเนินการ ซึ่งการบริหารงานตามเป้าก็ต้องอาศัยข้อมูล สสช. สามารถตอบโจทย์นี้ได้โดยการบริหารจัดการและเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ 2. Monitor ความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ ต้องมีการบูรณาการข้อมูล

- การทบทวนข้อเสนอการยุบ 21 สาขา เนื่องจากยังคิดว่าเป็นความจำเป็น แต่อาจจะเริ่มจากสาขาที่มีความโดดเด่นและสามารถทำเป็นตัวอย่าง หรืออาจจะเพิ่มอนุกรรมการอีก 1 คณะ ให้มีสภาพัฒน์ฯ มาร่วมเป็นเลขานุการ ด้วย
- ประเด็นปัญหาในระดับหน่วยงานที่ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของข้อมูล ควรทำอย่างไรจะสามารถใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือได้หรือไม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือ
- สถิติจังหวัดส่วนมากเห็นกับทางเลือกที่ 1 เนื่องจากกรรมการ 3 ด้านซึ่งเป็นกลไกเดิมมีความเข้มแข็งดีอยู่แล้ว ประกอบกับสถิติจังหวัดมีความเข้มแข็ง หน่วยงานของจังหวัดให้ความร่วมมือ จึงไม่เห็นความจำเป็นของ 6 ด้าน
- จากการจัดประชุมครั้งที่ 3 ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อนุกรรมการ 21 สาขาควรยังคงมีไว้ แต่การนำ 6 ยุทธศาสตร์มาสวมเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาต่อไป
- ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับสถิติทางการและการใช้ข้อมูล big data
 - ควรมีการเพิ่มเติมวิธีการสร้างความร่วมมือภาคเอกชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลลักษณะ big data ของภาคเอกชน
 - ควรมีการเพิ่มเติมกรอบแนวคิดการควบคุมคุณภาพข้อมูล big data ให้ได้รับการยอมรับและสามารถใช้เป็นสถิติทางการ (Official Statistics)
- ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการศึกษา
 - ควรมีการเพิ่มเติมแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ประเด็นดังกล่าวทางสำนักงานสถิติแห่งชาติจะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนนี้ เนื่องจากมีรายละเอียดการดำเนินงานเพิ่มเติมหลังจบโครงการศึกษา
 - การพิจารณาเห็นชอบขยายกรอบแผนแม่บทระบบสถิติฉบับที่ 2 จาก พ.ศ. 2564 เป็น พ.ศ. 2565 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาในระดับอื่น (ผลจากการประชุมคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศ 3 ด้าน)

ส่วนที่ 3

(ร่าง) แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563 - 2565)

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2550 กำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติมีหน้าที่จัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับการดำเนินงานทางสถิติของรัฐ โดยมีเป้าหมายหลักให้ประเทศมีสถิติที่สำคัญ จำเป็นต่อการวางแผน และประเมินผลการพัฒนาประเทศ รวมทั้งสนับสนุนให้หน่วยสถิติภาครัฐมีสมรรถนะในการจัดทำข้อมูลสถิติที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพ สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารทุกระดับ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมไทย

ปัจจุบันการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสถิติของประเทศอยู่ภายใต้แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2564) โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีรวมทั้ง ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามเป็นระยะเวลากว่า 3 ปี ที่แผนแม่บทดังกล่าวมีผลบังคับใช้ สถานการณ์ของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ พร้อมทั้งอยู่ในกึ่งกลางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ดังนั้นแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 จึงมีการปรับปรุงให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ยังเป็นการเตรียมประเด็นศึกษาและความพร้อมในการจัดทำแผนแม่บทฯ ฉบับถัดไป

แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563 - 2565) ฉบับปรับปรุง ยังคงมีวัตถุประสงค์ที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย สู่เป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนด โดยสถิติทางการนี้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน 21 สาขา¹ ซึ่งยุทธศาสตร์ในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงานและกลไกขับเคลื่อนที่มีอยู่แล้วเป็นสำคัญ ผสมผสานกับการพัฒนาตามแนวทางที่ได้วางรากฐานไว้ และริเริ่มแนวทางรูปแบบวิธีการใหม่ ๆ พร้อมทั้งมีการจัดทำข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาระบบสถิติของประเทศสามารถตอบโจทย์การพัฒนาภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลสถิติทางการในทุกสาขา ทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศ และระดับพื้นที่ได้ร่วมกัน อย่างสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย โดยผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศ

สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนภายใต้อาณาเขตแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563 - 2565) ฉบับปรับปรุง มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการที่สำคัญและแตกต่างจากช่วงต้นของแผนการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสองประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของสำนักงานสถิติแห่งชาติในช่วงหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งทุกภาคส่วนของประเทศได้รับผลกระทบ รวมทั้งกระบวนการสำรวจและทำสถิติ

¹ ด้านเศรษฐกิจ จำนวน 11 สาขา คือ สาขาบัญชีประชาชาติ สาขาเกษตรและประมง สาขาอุตสาหกรรม สาขาพลังงาน สาขาการค้าและราคา สาขาขนส่งและโลจิสติกส์ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สาขาการท่องเที่ยวและกีฬา สาขาการเงิน การธนาคารและการประกันภัย สาขาการคลัง สาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ด้านสังคม จำนวน 9 สาขา คือ สาขาประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ สาขาแรงงาน สาขาการศึกษา สาขาศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สาขาสุขภาพ สาขาสวัสดิการสังคม สาขาหญิงและชาย สาขารายได้และรายจ่ายของครัวเรือน สาขายุติธรรม ความมั่นคง การเมืองและการปกครอง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 สาขา คือ สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้วยเช่นเดียวกัน สถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นส่งผลให้สำนักงานสถิติเป็นที่คาดหวังต่อหน่วยงานในการจัดทำนโยบายและตัดสินใจที่ต้องการความละเอียด รวดเร็ว แม่นยำในการเผยแพร่ข้อมูล รวมทั้งยังจำเป็นต้องมีข้อมูลในบางมิติเพิ่มเติม เช่น การเคลื่อนย้ายประชากร เป็นต้น ประเด็นพิจารณาดังกล่าวยังรวมไปถึงสถานการณ์ของเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลังการแพร่ระบาด (New normal) ซึ่งเป็นอีกข้อควรพิจารณาที่ต้องมีการประเมินผลกระทบและปรับปรุงแผนแม่บทฯ ในฉบับต่อไป

นอกจากนั้นแนวโน้มการพัฒนาเกี่ยวกับเทคโนโลยี big data ยังเป็นอีกทิศทางการพัฒนาที่สำคัญของสำนักงานสถิติทั่วโลก หลายประเทศมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือคณะกรรมการเพื่อศึกษาและหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าว เช่น การจัดตั้งคณะทำงาน big data เพื่อศึกษาประโยชน์และความท้าทายในการใช้แหล่งข้อมูลใหม่ๆ และเทคนิคด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูลในสถิติทางการของรัฐบาลอังกฤษ หรือการประยุกต์ใช้ big data ในหลายหน่วยงานภาครัฐของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของสำนักงานสถิติแห่งชาติในประเด็นเกี่ยวกับเทคโนโลยีการจัดการข้อมูล ความพร้อมของบุคลากรจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายวิชาการทั้งในภาครัฐและเอกชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาและสร้างบทบาทของสำนักงานสถิติแห่งชาติในอนาคต

การตอบสนองต่อสถานการณ์และแนวโน้มข้างต้น ยังคงมีความจำเป็นที่สำนักงานสถิติแห่งชาติต้องให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงของข้อมูลภายใต้โครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (Government Shared Infrastructure/Data Center) และการพัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐ (Government Service Platform) ตลอดจนการสร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึง ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำ การเผยแพร่ข้อมูล ด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) และส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูล (Open Data) เพื่อประโยชน์ของการใช้ข้อมูลร่วมกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สู่การสร้างสังคมคุณภาพด้วยการแบ่งปันข้อมูล สารสนเทศ การพัฒนาแนวคิดรูปแบบ และการต่อยอดการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ศักยภาพในการพัฒนาประเทศและการแข่งขันร่วมกัน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถิติของประเทศไว้ 7 ยุทธศาสตร์ และ 18 กลยุทธ์ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

ประเทศไทยมีระบบสถิติที่ทุกหน่วยงานร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดสถิติทางการที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ

2. พันธกิจ

- บริหารจัดการระบบสถิติของประเทศ
- ส่งเสริมการผลิตข้อมูลสถิติที่ได้มาตรฐานสากล
- ส่งเสริมการให้บริการข้อมูลสถิติ

3. ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบสถิติของประเทศเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา ระดับประเทศและระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

เป้าประสงค์

1. มีความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ในฐานะผู้ผลิตข้อมูลและผู้ใช้ข้อมูล ในการผลักดันให้ระบบสถิติมีประสิทธิภาพ
2. มีกลไก และกระบวนการทำงานร่วมกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลในการตรวจสอบข้อมูลที่น่าไปใช้ในการจัดทำดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการระบบสถิติทุกระดับ
2. การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อบูรณาการการผลิตและใช้สถิติในกระบวนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาประเทศ
3. การพัฒนาจุดประสานงาน (Clearing House) สำหรับดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการ เชื่อมโยงสถิติ

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมให้มีการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงาน และข้อมูลจากการสำรวจ เพื่อให้มีความครบถ้วน และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ลดความซ้ำซ้อนการจัดเก็บข้อมูลสถิติ
2. ส่งเสริมการเชื่อมโยงสถิติระหว่างสาขา และระดับพื้นที่ ให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงานสถิติจากการสำรวจ
2. การบูรณาการข้อมูลสถิติจากแหล่งข้อมูลใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสถิติทางการ
3. การเปิดเผยและเชื่อมโยงข้อมูลสถิติทางการทั้งในระดับภารกิจและพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติในการจัดทำ ปรับปรุงข้อมูลสถิติให้มีมาตรฐานสากล
2. ส่งเสริมหน่วยงานสถิติทั้งภาครัฐ/เอกชนให้เข้าใจและมีการประเมินคุณภาพสถิติ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การจัดทำมาตรฐานสถิติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
2. การส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติ

3. การพัฒนาคุณภาพสถิติ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมการพัฒนาระบบนำเสนอ และบริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์

1. สนับสนุนให้มีการนำเสนอสถิติในรูปแบบสื่อดิจิทัล และพัฒนาแอปพลิเคชัน นำข้อมูลสถิติไปให้บริการตามช่องทางต่างๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงสถิติได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว อย่างเท่าเทียม และทั่วถึง โดยผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่มีการพัฒนาให้ครอบคลุมทั่วประเทศ
2. การให้บริการสถิติที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม
3. พัฒนารูปแบบการให้บริการข้อมูลสถิติ ด้วยวิธีการที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ข้อมูลสูงสุด

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ

เป้าประสงค์

1. สร้างมาตรฐานบุคลากรด้านสถิติ
2. เพิ่มบุคลากรด้านสถิติ
3. เพิ่มสมรรถนะบุคลากรสถิติให้เป็นวิชาชีพที่ทันต่อการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การพัฒนาสมรรถนะและส่งเสริมเส้นทางสายอาชีพบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ ด้วยระบบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน
2. ยกระดับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติให้มีความเป็นมืออาชีพในด้านการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Science)
3. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีดิจิทัล

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

เป้าประสงค์

1. สร้างความเข้าใจต่อสถานะของเศรษฐกิจและสังคมทั้งในช่วงระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ ได้แก่ การจัดทำโครงการรายการข้อมูลภาครัฐ (Data Catalog) ที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ (New normal)

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี big data ในการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เป้าประสงค์

1. เตรียมความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยี big data

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การพัฒนาศักยภาพพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ big data
2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในประเด็นเกี่ยวกับ big data

บทที่ 1 บทนำ

นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2550 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ได้ริเริ่มจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย อันเป็นกรอบซึ่งแสดงวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด รวมถึงโครงการที่จะมีการดำเนินการภายใต้แผนแม่บทดังกล่าว ปัจจุบันการดำเนินการภายใต้แผนแม่บทฯ อยู่ระหว่างการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2559-2564) โดยมีวิสัยทัศน์ที่สำคัญคือ “ประเทศไทยมีระบบสถิติที่ทุกหน่วยงานร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดสถิติทางการที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ” พร้อมทั้งมีการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ต่อยอดจากแผนแม่บทฯ ฉบับแรกเพื่อลดทอนปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานตลอดระยะเวลาดังกล่าว

ปัจจุบันการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ได้เลยระยะเวลาดังหนึ่งของช่วงเวลาประกาศใช้แผนแม่บทฯ จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงและทบทวนสถานการณ์ บริบท เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ สามารถสรุปได้ 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดทำสถิติและการจัดทำข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายในการบริหาร ทั้งนี้จึงมีความจำเป็นในการทบทวนบทบาท ศักยภาพของหน่วยงานว่ามีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือไม่
2. แนวโน้มการใช้เทคโนโลยี big data ในกระบวนการจัดทำสถิติ ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วน ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมการและสร้างศักยภาพการดำเนินงานของหน่วยงานต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน จึงควรมีการเตรียมความพร้อม ความเข้าใจต่อบริบททางสังคมก่อนการจัดทำแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 3 ในช่วงปลายปี พ.ศ.2564 ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการครบรอบของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ที่จะมีการสิ้นสุดในปีดังกล่าว

อนึ่ง การปรับปรุงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ยังคงใช้ข้อมูลจากประสบการณ์ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทระบบฯ ฉบับที่ผ่านมา ที่ได้เสนอ และเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

รวมทั้งมีการปรึกษาหารือกับฝ่ายต่าง ๆ การประชุมนำเสนอร่างแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ฉบับปรับปรุง) ต่อหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อระดมความคิดเห็น และปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนจะนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

บทที่ 2 บริบทการพัฒนาที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาระบบสถิติประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสำคัญในระดับโลกที่ส่งผลให้มีการปรับกฎกติกาใหม่ทั้งด้านการค้า การลงทุน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ทรัพย์สินทางปัญญา การก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ รวมทั้งมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแบบก้าวกระโดด

ภายใต้บริบทนี้สถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในระดับสากล นับตั้งแต่แนวโน้มการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปจากการให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยี big data มากยิ่งขึ้น โดยยังคงเรื่องของกระบวนการจัดทำข้อมูลที่เป็นไปตามมาตรฐานสถิติ การจัดตั้งหน่วยงานที่ดูแล big data โดยตรง รวมทั้งการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนั้นการเกิด พ.ร.บ. ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐดิจิทัลยังเป็นอีกแนวโน้มและบริบทที่สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังรวมไปถึงภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทฯ ที่ผ่านมา ได้แก่ **ด้านเศรษฐกิจ** การค้า การลงทุนของไทยยังต้องพึ่งพิงและอ่อนไหวตามภาวะเศรษฐกิจโลก วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ดิจิทัลเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม ฐานความรู้ ชีตความสามารถในการแข่งขันของประเทศ **ด้านสังคม** ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง นอกจากนั้นยังมีปัญหาสำคัญคือ คุณภาพการศึกษา ระดับสติปัญญาของเด็ก ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานต่ำ และประชากรบางกลุ่มมีภูมิคุ้มกันต่ำต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากร โอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาคนที่สำคัญ และแม้ว่าจะมีสวัสดิการทางสังคมหลายรูปแบบที่ประชาชนจะได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้น กลุ่มผู้ด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้อากาศแปรปรวน ทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงขึ้น ข้ำเติมปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม นอกจากนั้นยังมีผลต่อการเกิดโรค แมลงศัตรูพืช กระทบต่อผลผลิตภาคเกษตรและความยากจน การย้ายถิ่น การแย่งชิงทรัพยากร ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญในอนาคต

นอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมข้างต้นแล้ว ในช่วงตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2563 ได้เกิดโรคระบาดขึ้นซึ่งมีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อประเทศไทยนับตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคมเป็นต้นมา ซึ่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นอกจากได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศไทยอย่างรุนแรงในช่วงการแพร่ระบาด หากแต่ในช่วงหลังของการแพร่ระบาดยังคงส่งผลให้ประชาชนต้องดำเนินชีวิตภายใต้ข้อจำกัดบางอย่างเพื่อสุขอนามัยและป้องกันการแพร่ระบาดอีกครั้ง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจึงต้องมีการทบทวนถึงบทบาทของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งในช่วงระยะเวลาการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาด

บริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในห้วงเวลาการดำเนินงานแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ยังรวมไปถึงการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 12 และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในมิติที่แตกต่างกันไป โดยมีจุดร่วมสำคัญคือการผลิตข้อมูลสถิติที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บทดังกล่าว

ดังนั้นรายละเอียดของบริบทการพัฒนาที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาระบบสถิติประเทศไทยที่กล่าวข้างต้น สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1 บริบทการเปลี่ยนแปลงในระดับสากล

ก. แนวทางการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติ

ปัจจุบันการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติยังคงให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำสถิติและมาตรฐานทางสถิติซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินงานของประเทศไทยกล่าวคือ กรอบการดำเนินงาน Statistical Standard-based Modernization อันนำมาสู่การจัดทำสถิติทางการของประเทศ (official statistic organizations) นอกจากนั้น ในกระบวนการจัดทำสถิติยังต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานการผลิตสถิติหรือที่เรียกว่า The Generic Statistical Business Process Model (GSBPM) ซึ่งเป็นแนวทางสากลในการผลิตสถิติ (define business architecture) อาทิ การระบุความต้องการ การออกแบบการเก็บข้อมูล การประมวลผล การเผยแพร่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของสำนักงานสถิติ

ในหลายประเทศทั่วโลกพบว่า การนำเทคโนโลยี big data เข้าเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของสำนักงานสถิติกำลังได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. การปฏิรูปการจัดเก็บข้อมูล จากการใช้ข้อมูลดิจิทัล (digital data) ที่มีขนาดใหญ่ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า big data เพื่อให้ข้อมูลมีมิติการใช้งานและปริมาณที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
2. มีแนวโน้มในการบูรณาการข้อมูล จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากการจัดทำสำมะโน การสำรวจ หรือข้อมูลการบริหาร ผสมผสานกับแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่อื่นๆ
3. มีการผนวกข้อมูลเข้ากับพิกัดเชิงพื้นที่ (geospatial data) เพื่อใช้ในการระบุกลุ่มคนที่อาจถูกละเลยจากการสำรวจหรือการจัดทำนโยบายของรัฐ และประการสุดท้าย
4. มีการสร้างความร่วมมือ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเทคโนโลยี รวมทั้งกระบวนการผลิตสถิติในรูปแบบใหม่ ที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ผ่านการสร้างเครือข่ายกับภาคเอกชน สื่อต่างๆ และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของข้อมูล รวมทั้งบุคลากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นข้างต้นเป็นผลให้สำนักงานสถิติในหลายประเทศมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือกลุ่มงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ big data โดยตรง เช่น การตั้งหน่วยงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศอังกฤษ ซึ่งทำหน้าที่ในการศึกษาประโยชน์และความท้าทายในการใช้แหล่งข้อมูลใหม่ๆ และเทคนิคด้านวิทยาศาสตร์ข้อมูลในสถิติทางการ หรือการจัดตั้งคณะทำงานการวิจัยเพื่อค้นคว้าด้านการใช้ big data ในสถิติทางการ และได้จัดตั้งสำนักงานการวิจัย big data รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถิติขนาดใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานด้านสถิติในระดับนานาชาติในปัจจุบันจึงมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพิ่มเติมอย่างการสร้างความร่วมมือ การวิจัยและพัฒนา และการใช้ข้อมูล big data โดยไม่ละเลยประเด็น

พื้นฐานที่สำคัญอย่างกระบวนการจัดทำและจัดเก็บที่มีคุณภาพ ความสำคัญข้างต้นจึงนับเป็นความท้าทายของสำนักงานสถิติในแต่ละประเทศที่จะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ข. การบริหารจัดการเทคโนโลยี Big data

การบริหารจัดการเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ปัจจุบันกำลังเป็นแนวโน้มการพัฒนาที่สำคัญของการดำเนินงานเกี่ยวกับสถิติข้อมูลทั่วโลก ไม่เพียงแต่การดำเนินงานของสำนักงานสถิติในแต่ละประเทศเท่านั้น การใช้ข้อมูล big data โดยการนิยามของ UN Global Working Group หมายถึง ข้อมูลขนาดใหญ่ซึ่งไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์โดยโปรแกรมทางสถิติ (software) ที่ใช้กันทั่วไปได้ ซึ่งอาจมีขนาดตั้งแต่ petabytes (1,024 terabytes) จนถึง exabytes (1,024 petabytes) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบเป็นข้อมูลจำนวนมากถึงล้านล้านระเบียน

จากนิยามข้างต้น UN Global Working Group ยังได้แบ่งลักษณะของข้อมูล big data ออกเป็นหลายประเภท เช่น ข้อมูลโทรศัพท์มือถือ ข้อมูลภาพถ่ายดาวเทียมและพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ ข้อมูลที่ได้จากการ scanner หรือข้อมูลที่ได้จากสื่อสังคม เป็นต้น² ซึ่งลักษณะข้างต้นทั้งหมดอาจจะมีทั้งรูปแบบที่ชัดเจนและไม่ชัดเจน เช่น ในรูปแบบเอกสาร ตัวอักษร รูปภาพ เป็นต้น ทำให้การจัดการข้อมูลดังกล่าวต้องอาศัยโปรแกรมและเทคโนโลยีในการจัดการ ตัวอย่างของโปรแกรมหรือเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดการข้อมูลอย่างแพร่หลาย เช่น NOSQL, SQL, Python, R, Hadoop เป็นต้น

ความสามารถทางเทคโนโลยีที่เพิ่มมากขึ้นในการบริหารจัดการข้อมูล ถูกนำไปใช้ในหลายภาคส่วนของสังคมไม่จำกัดเพียงแต่ในการบริหารจัดการภาครัฐ หากแต่ภาคเอกชนเป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวขับเคลื่อนธุรกิจ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวเกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทและขอบข่ายหน้าที่ของสำนักงานสถิติจะพบว่ามีความเฉพาะเจาะจงในบางประเด็นมากกว่าการดำเนินงานในระดับรัฐบาลและการดำเนินงานจะเน้นไปที่การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลสถิติ ทั้งนี้การกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญของระบบสถิติประเทศนั้นขึ้นอยู่กับภารกิจส่งเสริมให้สำนักงานสถิติแห่งชาติในแต่ละประเทศตระหนักเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งข้อมูลใหม่ ๆ ซึ่งรวมไปถึง big data การเปิดเผยข้อมูล และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ข้อมูล รวมถึงการให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและศักยภาพของบุคลากรในองค์กร ซึ่งจะเห็นได้จากการที่หลายประเทศมีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี เช่น การจัดตั้งที่ทำงานด้าน big data ของสำนักงานสถิติแห่งชาติประเทศอังกฤษ การส่งเสริมศักยภาพบุคลากร ในประเด็นเกี่ยวกับเทคโนโลยี big data ของสำนักงานสถิติแห่งชาติเดนมาร์ก การตั้งคณะทำงานการวิจัยเพื่อค้นคว้าของสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

ตัวอย่างบทบาทที่สำคัญของเทคโนโลยี big data ในกระบวนการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ คือการใช้ข้อมูล big data ในการผลิตสถิติทางการ (official statistic) เนื่องจากปริมาณและความหลากหลายของข้อมูล ประกอบกับความรวดเร็วในการจัดทำข้อมูลที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้ฐานข้อมูล big data ในกระบวนการจัดทำ

² UN Global Working Group. (2016). UN Global Working Group (GWG) on Big data for Official Statistics. Retrieved from Statistics Division, United Nations: http://ggim.un.org/meetings/2016-3rd_Mtg_EG_ISGI_Paris/documents/UN%20GWG%20Big%20Data%20presentation.pdf

สถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ต้องมีการใช้อย่างรอบคอบและถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการวิเคราะห์และสื่อสารเผยแพร่ผลการจัดทำสถิติต่อสาธารณชน

บทบาทการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี big data ยังไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐเท่านั้น หากแต่การดำเนินงานของเอกชนยังเป็นอีกส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและเก็บรวบรวมข้อมูลในชีวิตประจำวันซึ่งมีจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานสถิติแห่งชาติจะสร้างภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงานศึกษา วิจัยและแลกเปลี่ยนข้อมูลสถิติ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เพื่อผลิตข้อมูลที่มีคุณภาพและใช้เพื่อการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศได้รวดเร็วและทันเวลามากขึ้น

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาบริบทและกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการเทคโนโลยี big data ของประเทศไทย พบว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปและส่งเสริมการบริหารงานผ่านระบบดิจิทัลดังที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งมีจุดประสงค์สำคัญในการพัฒนาการทำงาน ระบบการบริหารของภาครัฐให้มีการปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งมีเป้าหมายในการพัฒนาฐานข้อมูลให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการบริหารราชการแผ่นดินและการอำนวยความสะดวกในการใช้ข้อมูลของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ภายใต้อำนาจ พ.ร.บ. ฉบับดังกล่าว มิได้มีเพียงสำนักงานสถิติเพียงหน่วยงานเดียวที่ดำเนินการขับเคลื่อนและส่งเสริม หากแต่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนและขับเคลื่อน อย่างสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.) และสถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (GBDI) ซึ่งเป็นสองหน่วยงานที่สำคัญที่สำนักงานสถิติแห่งชาติต้องให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือขับเคลื่อนการบริหารจัดการและสร้างประโยชน์จากเทคโนโลยี big data

ค. ประเด็นพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับ Data Governance

เมื่อเริ่มมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่เกิดขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการใช้งาน รวมทั้งกระบวนการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นผู้ใดนำข้อมูลไปใช้ในผิดวัตถุประสงค์ดังที่มีการแจ้งไว้แต่แรก ในกระบวนการดังกล่าว มีข้อกำหนดและ พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องและสำคัญอยู่สองฉบับได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

ใน พ.ร.บ. ฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน และอื่นๆ โดยห้ามมิให้ ผู้อื่นนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่งที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวม การใช้ข้อมูล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและสิทธิในข้อมูล

ลำดับถัดมาคือ พ.ร.บ. รักษาความปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องของการกำหนดกลไกและแนวทางการรับมือเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการคุกคามทางไซเบอร์ ที่จะสร้างผลกระทบต่อการจัดเก็บข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล ดังนั้นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและการใช้ข้อมูลสถิติจึงต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ต่อข้อมูล

2.2 สถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับระบบสถิติ

ก. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2563 มีสัดส่วนประชากรวัยเด็กต่อประชากรวัยแรงงานและประชากรสูงอายุ 16.9 : 65.1 : 18 และจะเพิ่มขึ้นเป็น 12.8 : 56.0 : 31.2 จากรายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 ฉบับปรับปรุงโดยสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำไปสู่ปัญหาขาดแคลนแรงงานซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ภาครัฐและครัวเรือนจะมีภาระค่าใช้จ่ายสูงขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพ มีความยากลำบากในการดำรงชีวิต เนื่องจากผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่งที่มีการศึกษาดำรงต้องทำงานโดยมีชั่วโมงการทำงานสูง อาศัยรายได้หลักจากการทำงานของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมหรือหลักประกันรายได้ คาดหวังการดูแลจากลูกหลานได้น้อยลง ในปี พ.ศ. 2557 สัดส่วนคนจนในกลุ่มผู้สูงอายุสูงกว่าเมื่อเทียบกับสัดส่วนคนจนของประชากรทั้งหมด โดยร้อยละ 13.94 ของผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นคนยากจน ขณะที่สัดส่วนคนจนของประชากรทั้งหมดมีเพียงร้อยละ 10.53 เท่านั้น³ ในปี พ.ศ. 2560 ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวมีการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.8⁴ และมีแนวโน้มที่ผู้สูงอายุอยู่คนเดียวจะมากขึ้น ผู้สูงอายุจำนวนมากในปัจจุบันและในอนาคตจึงเป็นกลุ่มประชากรที่ประสบภาวะยากลำบากและยากจนที่สุด

หากผู้สูงอายุมีศักยภาพในการทำงาน ปัญหาการขาดแคลนแรงงานก็จะเกิดน้อยลง ผู้สูงอายุมีรายได้สามารถเลี้ยงดูตัวเอง และยังเป็นการลดภาระทางการคลังอีกด้วย ซึ่งรัฐบาลได้บรรจุประเด็นการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุให้เป็นหนึ่งในประเด็นย่อยของประเด็นศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดให้การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุมีแนวทางพัฒนาดังนี้

1. ส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุให้พึ่งพาตนเองได้ สนับสนุนมาตรการจูงใจทางการเงิน และการคลังให้ผู้ประกอบการมีการจ้างงานผู้สูงอายุ ตลอดจนจัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสม และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มวัย
2. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการออม และหลักประกันทางสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงและตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต
3. ส่งเสริมสนับสนุนระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงวัย อาทิ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบขนส่งสาธารณะ อาคารสถานที่ พื้นที่สาธารณะ และที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุและทุกกลุ่มในสังคม

นอกจากนั้นการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพยังเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในเตรียมรับกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นการ

³ ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สศช. 8 ตุลาคม 2558

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ .โครงการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560,

เสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี ดังนี้

1. **ปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีความทันสมัย** ได้ตามมาตรฐานสากล มีประสิทธิภาพ พอเพียง เป็นธรรมและยั่งยืน พัฒนาคุณภาพระบบบริการและโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงพัฒนาระบบส่งต่อและระบบการแพทย์ฉุกเฉิน ตลอดจนพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสุขภาพ
2. **ปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบประกันสุขภาพของประชาชนตลอดช่วงชีวิตให้มีประสิทธิภาพ** โดยอยู่บนพื้นฐานความยั่งยืนทางการคลัง รวมถึงเชื่อมโยงบูรณาการระบบข้อมูลสารสนเทศของระบบหลักประกันสุขภาพทุกระบบ เพื่อทำให้เกิดเอกภาพทั้งเรื่องสิทธิประโยชน์ การใช้บริการ งบประมาณ การเบิกจ่าย และการติดตามประเมินผล
3. **นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาเสริมสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบบริการสุขภาพ** เช่น ระบบสุขภาพทางไกล

ปัจจุบันการปรับสภาพแวดล้อมทั้งในที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอก ตลอดจนการจัดระบบสาธารณสุขป้อนให้รองรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุให้สามารถใช้ชีวิตทั้งในและนอกบ้านได้อย่างมีคุณภาพนี้ยังทำได้จำกัด การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อค้นหาและเฝ้าระวังความเสี่ยงทางสุขภาพ การฉีดวัคซีนที่จำเป็นยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง การเตรียมความพร้อมระบบดูแลผู้สูงอายุในชุมชนระยะยาวอยู่ในระยะเริ่มต้น

ปัจจุบันหลายหน่วยงานทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น จัดเก็บข้อมูลสถิติเกี่ยวกับตลาดแรงงาน การทำงาน รายได้ คุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ ด้วยระบบทะเบียนและการสำรวจ ระบบฐานข้อมูลที่มีการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลสถิติเหล่านี้เข้าด้วยกันจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและศักยภาพของการดำเนินงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบประกันสุขภาพ และการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ

ข. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ปัจจุบันโลกกำลังประสบกับปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ได้ทวีความรุนแรงขึ้นและส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง ฤดูกาลต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป และเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับ 9 ของประเทศที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดในโลกที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว ทั้งจากอุณหภูมิเฉลี่ยที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในฤดูกาลน้ำหลากและน้อยลงในฤดูแล้ง ส่งผลให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงและบ่อยครั้งขึ้น ซึ่งกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก⁵

จากการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งในมิติของการลดก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวต่อผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเป้าสู่การ

⁵ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ.

ลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐและภาคเอกชน ให้สามารถขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้หนึ่งในเครื่องมือสำคัญสำหรับการปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือระบบคาดการณ์สภาพภูมิอากาศและระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่รวดเร็ว แม่นยำและมีประสิทธิภาพ

นอกจากการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้มีการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศระดับประเทศ จัดทำแผนผังภูมิโนเวศของพื้นที่ตามเกณฑ์และมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจะถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสถานะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดการน้ำ การดูแลสภาพอากาศ การบริหาร การจัดการของเสีย และการเฝ้าระวังภัยพิบัติ ตลอดจนเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาเครื่องมือหรือกลไกข้างต้นให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยข้อมูลสถิติที่รวดเร็วและแม่นยำ และฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันสถิติที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะมลพิษ มีขอบเขตกว้างขวางมากเพราะต้องครอบคลุมทั้งด้านสาเหตุ สถานการณ์ และผลกระทบ แต่ปัจจุบันยังมีจำกัดและไม่เชื่อมโยงกัน จึงยากต่อการนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันแก้ไข นอกจากนี้สถิติที่มีอยู่มีปัญหาสำคัญเรื่องความครอบคลุมในการจัดเก็บ อาทิ ปริมาณขยะ ปริมาณและการเคลื่อนย้ายสารเคมีประเภทต่างๆ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน

ค. การคุ้มครองทางสังคมและการพัฒนาสู่รัฐสวัสดิการ

ในทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองทางสังคมสุขภาพ และมีโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมที่ครอบคลุมกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในภาวะยากลำบาก เช่น คนยากจน เด็ก เยาวชน คนไร้บ้าน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ แรงงานนอกระบบ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ศูนย์ดูแลในเวลากลางวัน บ้านพักผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์ การบำบัดฟื้นฟู การฝึกอบรม ในปี พ.ศ. 2553 คนไทยได้รับความคุ้มครองด้านการดูแลสุขภาพ ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 93.4 ในปี พ.ศ. 2547 เป็นร้อยละ 99.5 ของประชากรไทยทั้งหมด แต่คุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และการกระจายทรัพยากรทางสาธารณสุขรายพื้นที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ ในปี พ.ศ. 2562 ผู้สูงอายุ ร้อยละ 81.6 หรือประมาณ 9.1 ล้านคน มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตด้วยเบี้ยยังชีพ คนพิการได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการ และสวัสดิการเบี้ยความพิการ 1.8 ล้านคน แรงงานที่อยู่นอกระบบหลักประกันทางสังคมคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.3 ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งมีการปรับตัวลงอย่างต่อเนื่องหลังจากมีการขยายความคุ้มครองให้แรงงานนอกระบบได้รับสิทธิ/สวัสดิการมากขึ้นภายใต้การประกันสังคมมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2553 ทำให้แรงงานนอกระบบสมัครเป็นผู้ประกันตนเพิ่มขึ้นจาก 40 คน ในเดือนเมษายน 2554 เป็น 3.2 ล้านคน ในเดือนธันวาคม 2562 แต่ยักรับเป็นสัดส่วนที่ต่ำมากของแรงงานนอกระบบทั้งหมด

ถึงแม้ว่าสถานการณ์การคุ้มครองทางสังคมจะมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยยังไม่บรรลุเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพทางสังคมให้ทั่วถึงและครอบคลุมประชากรทุกเพศสภาวะและทุกช่วงวัย

ประชากรกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางจำนวนมากยังไม่สามารถเข้าสู่ระบบการคุ้มครองทางสังคมได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยง อาทิ แรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ปัญหาการเข้าไม่ถึงการคุ้มครองทางสังคมเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข เพื่อแก้ปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยรัฐบาลได้กำหนดให้ทุกภาคส่วนทำการปรับปรุงและขยายฐานความคุ้มครองทางสังคมขั้นพื้นฐาน ให้ประชาชนทุกคนสามารถมีชีวิตได้อย่างสมกับความเป็นมนุษย์ ประกอบกับการใช้มาตรการแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะของกลุ่มเปราะบาง

ปัจจุบันหลายหน่วยงานจัดเก็บสถิติจากทะเบียนเกี่ยวกับผู้พิการและผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการ ผู้ที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ผู้ที่ได้รับสิทธิรักษาพยาบาลข้าราชการ และผู้ประกันตนตาม พรบ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 และมีการสำรวจแรงงานนอกระบบ คนพิการ และผู้สูงอายุ แต่ยังมีปัญหาในการจัดเก็บและบริหารจัดการสถิติจากกลุ่มด้อยโอกาสที่เป็นคนยากจน เด็ก เยาวชน คนไร้บ้าน สตรี และยังมี การเชื่อมโยงข้อมูลไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่ม

ง. การกระจายอำนาจและการเติบโตของท้องถิ่น

ในทศวรรษที่ผ่านมาการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการปรับปรุงแผน กำหนดขั้นตอน และแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจให้ อปท. แต่มีความล่าช้าในการถ่ายโอนภารกิจ และมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่กับราชการส่วนกลาง เนื่องจากความล่าช้าของการแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่จำเป็น รวมทั้งบุคลากรที่จะถ่ายโอนไม่มีความพร้อมหรือมีปัญหาในการปรับตัว

การจัดบริการสาธารณะในพื้นที่ของ อปท. ยังซ้ำซ้อนกับงานของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพราะขาดความชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่ทั้งในเชิงกำกับดูแล การควบคุม และการตรวจสอบส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการให้บริการ ต้นทุนการบริหารจัดการ รวมทั้งขาดการบูรณาการแผนงานระดับต่าง ๆ อุปสรรคดังกล่าวส่งผลให้ อปท. ไม่สามารถดำเนินภารกิจตามกฎหมาย ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในภาพรวม

นอกจากนั้นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติให้สำเร็จจำเป็นต้องมีการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ได้กำหนดแนวทางการปรับสมดุลภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจดังนี้

1. **กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหุ้นส่วนการพัฒนาต่าง ๆ** อันหมายถึงราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และให้ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชน เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริการและกิจกรรมสาธารณะ ตลอดจนให้มีการตรวจสอบความซ้ำซ้อน การวิเคราะห์และทบทวนภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ
2. **ส่งเสริมบทบาทของ อปท.** โดยส่งเสริมให้ อปท. มีสมรรถนะในการดำเนินงานสูง มีการบริหารจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาล เพื่อนำไปสู่การบริการที่มีมาตรฐานเทียบเท่ามาตรฐานสากล รวมถึงเพิ่มอิสระในการให้บริการและการจัดกิจกรรมสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ และมีระบบภาษีและรายได้ที่เหมาะสมกับการจัดสรรงบประมาณในท้องถิ่น

การปฏิรูปประเทศที่เป็นกระแสหลักของการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้บริบทนี้ระบบสถิติของประเทศจึงควรคำนึงถึงการเชื่อมโยงจากระดับชาติสู่ระดับจังหวัดและท้องถิ่น ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลและสร้างฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมสมรรถนะ และธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

จ. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

การรวมตัวของชาติในอาเซียน 10 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศไทย เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และบรูไน ซึ่งได้กำหนดกรอบการดำเนินงาน 3 แผนงานหลัก หรือ 3 เสาหลัก คือ

1. **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)** มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้าง “ตลาดและฐานการผลิตร่วม” โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรี รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น
2. **ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC)** แสดงเจตจำนงที่จะส่งเสริมประชาธิปไตย หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน ธรรมาภิบาล และการควบคุมการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีกติกามีการพัฒนา ค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน
3. **ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)** คือ “การพัฒนาคน” ที่ระบุประเด็นสำคัญด้านการศึกษา สุขภาพ การทำงาน ความยากจน สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ฯลฯ

ประเทศไทยได้เข้าร่วมประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 จากบทวิเคราะห์ของสถาบันวิจัยต่าง ๆ มองว่าประชาคมอาเซียนจะทำให้ประชาชนในภูมิภาคมีความมั่งคั่งขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยจากการศึกษาของธนาคารพัฒนาเอเชีย และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ได้ประเมินว่าการสร้างเป็นประชาคมจะทำให้เกิดการสร้างงานมากขึ้น 14 ล้านตำแหน่ง ใน 6 ประเทศรวมถึงไทยภายในปี พ.ศ. 2568 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาการบริการ การขนส่ง และโลจิสติกส์ แต่ทั้งนี้ก็อาจมีกลุ่มคนที่เสียประโยชน์เช่นกัน⁶

ประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับประชาคมอาเซียน คือการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และการพัฒนาชายแดนเพื่อเชื่อมโยงกับอาเซียน หนึ่งในตัวอย่างคือการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นการใช้โอกาสจากอาเซียน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคม และเพิ่มระดับความมั่นคงในพื้นที่บริเวณชายแดน ตลอดจนยกระดับความสามารถในการแข่งขันและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน 10 จังหวัด ได้แก่ ตาก เชียงราย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา นราธิวาส และกาญจนบุรี

⁶ กรรมาอาเซียน กระทรวงต่างประเทศ, ไทยและความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความคืบหน้าและทิศทางในอนาคต ..

อีกหนึ่งตัวอย่างที่น่าสนใจของการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและการพัฒนาชายแดนเพื่อการเชื่อมโยงกับอาเซียน คือโครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”⁷ ซึ่งเป็นข้อเสนอจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ให้มีการพัฒนาพื้นที่ 3 อำเภอภาคใต้ อันได้แก่ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ให้เป็นเมืองต้นแบบที่มีการพัฒนาในลักษณะพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะ เพื่อส่งเสริมการลงทุน การจ้างงาน การสร้างรายได้ ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง โดยกำหนดให้อำเภอหนองจิก เป็นเมืองต้นแบบการพัฒนาเกษตร อุตสาหกรรม ก้าวหน้าผสมผสาน อำเภอสุไหงโก-ลก เป็นเมืองต้นแบบการค้าชายแดนระหว่างประเทศ และอำเภอเบตงเป็นเมืองต้นแบบการพัฒนาที่พึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ทั้งนี้โครงการเมืองต้นแบบได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยระยะแรกคือระยะเร่งด่วนเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุน ระยะต่อมาคือระยะเพื่อสนับสนุนการลงทุน ระยะแรก และระยะสุดท้าย กำหนดให้มีการเชื่อมโยงระบบขนส่งทั้งหมดไปยังพื้นที่ต่างๆ ในประเทศและต่างประเทศ

ประชาคมอาเซียนนำมาซึ่งโอกาสและภัยคุกคาม ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิดโดยการรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ รวมถึงจากต่างประเทศ เพื่อการวางแผน เฝ้าระวัง และสนับสนุนการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ ปัจจุบันมีการจัดเก็บสถิติภาพรวมการค้าชายแดน สินค้าส่งออกและนำเข้า รายได้ด้านศุลกากรชายแดน การจับกุมของลักลอบหนีภาษี นอกจากนี้จังหวัดที่ทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านได้จัดเก็บข้อมูลและสรุปภาวะการค้าชายแดนรายเดือน ดังนั้น ในภาพรวมการพัฒนาสถิติเพื่อสนับสนุนการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดชายแดนยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังขาดสถิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

ฉ. ประเทศไทยจากมุมมองดัชนีชี้วัดนานาชาติที่สำคัญ

ดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติมีบทบาทสำคัญต่อสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาของประเทศไทยใน 2 ลักษณะ

ประการแรก ดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติแสดงให้เห็นสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาของประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ จึงมีประโยชน์ในการบ่งชี้ตำแหน่งแห่งที่ของประเทศว่ามีแนวโน้มดีขึ้นหรือตกต่ำลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ และแม้ว่าสถานการณ์การพัฒนาดัชนีชี้วัดแต่ตำแหน่งแห่งที่อาจตกต่ำลง เพราะประเทศอื่นมีความก้าวหน้ามากกว่า ดัชนีชี้วัดดังกล่าวจึงควรได้รับการพิจารณาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาของประเทศ

ประการที่สอง ดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนของประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบเปิด มีอัตราการพึ่งพาการค้าขายลงทุนและการท่องเที่ยวจากต่างประเทศสูง จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากดัชนีชี้วัดเหล่านี้

เนื่องจากดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติเหล่านี้ประกอบด้วยข้อมูลสถิติหลายด้าน จึงไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบ ติดตาม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสถิติที่สถาบันจัดอันดับนานาชาตินำไปใช้ ในบางกรณี

⁷ สำนักข่าวอิศรา, โครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”, <https://www.isranews.org/thaireform-other-news/50562-3041059.html> สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2563

อันดับที่ตกต่ำเกิดจากการขาดข้อมูลหรือข้อมูลไม่ทันสมัย ระบบสถิติของประเทศ จึงควรสร้างความมั่นใจว่าจะมีการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้ เพื่อให้สถาบันจัดอันดับนานาชาติ และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติมีข้อมูลที่ถูกต้อง ใช้ในการจัดอันดับการพัฒนาที่บ่งชี้สถานะของประเทศได้อย่างถูกต้อง

ตัวอย่างดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติที่สำคัญ เช่น

ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของโลก (Global Competitive Index: GCI) เป็นหนึ่งในดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศที่มีการใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุด เริ่มจัดทำในปี พ.ศ. 2547 และในปี พ.ศ. 2561 ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็น ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของโลก 4.0 (Global Competitive Index 4.0: GCI 4.0) เพื่อสะท้อนสถานการณ์และความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 จากการมาของคลื่นเทคโนโลยีใหม่ เน้นการวัดความสามารถในการทำงานของสถาบันต่าง ๆ วัฒนธรรมของประเทศ และปัจจัยที่ทำให้เศรษฐกิจมีความก้าวหน้าเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต⁸ พิจารณาจากดัชนีชี้วัด 103 ตัว แบ่งออกเป็น 12 สาขาหลัก ซึ่งสามารถจัดได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. **กลุ่มดัชนีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Enabling Environment)** ประกอบด้วย 4 สาขาหลักคือ สถาบัน (Institutions) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การปรับตัวตามเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT adoption) และเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomics stability)
2. **กลุ่มดัชนีทุนมนุษย์ (Human capital)** ประกอบด้วย 2 สาขาหลักคือ การสาธารณสุข (Health) และทักษะ (Skills)
3. **กลุ่มดัชนีตลาด (Markets)** ประกอบด้วย 4 สาขาหลักคือ ตลาดสินค้า (Product market) ตลาดแรงงาน (Labor market) ระบบการเงิน (Financial system) และขนาดของตลาด (Market size)
4. **กลุ่มดัชนีระบบนิเวศของนวัตกรรม (Innovation ecosystem)** ประกอบด้วย 2 สาขาหลักคือ พลวัตของภาคธุรกิจ (Business dynamism) และสมรรถนะด้านนวัตกรรม (Innovation capacity)

ในการจัดทำดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของโลก⁹ World Economic Forum: WEF ใช้ข้อมูลสองประเภทคือ สถิติจากหน่วยงานต่าง ๆ กับความเห็นของผู้นำด้านเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ โดยให้น้ำหนักความสำคัญกับข้อมูลประเภทหลังนี้ถึงสองต่อหนึ่ง ดังนั้นการตีความผลประเมินของ WEF จึงสะท้อนมุมมอง และความคาดหวังของผู้ประกอบการ ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการลงทุนทางธุรกิจที่สำคัญ อาทิ ปัญหาคอร์รัปชัน รัฐบาลขาดเสถียรภาพ/การปฏิวัติ ความไม่ชัดเจนของนโยบาย ระบบราชการไม่มีประสิทธิภาพ ขีดจำกัดของความสามารถด้านนวัตกรรม กำลังแรงงานที่มีความรู้ไม่เพียงพอ เป็นต้น

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของโลกในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 40 จาก 141 ประเทศ โดยได้คะแนนโดยรวม 68.1 สูงขึ้นกว่า 67.5 ในปี พ.ศ. 2561 เล็กน้อย

⁸ สมคิด พุทธศรี, Global Competitiveness Index 4.0 : เข้มทิศเศรษฐกิจใหม่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4, <https://www.the101.world/gci-4-0/>, สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563

⁹ World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2019

ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขัน จัดทำโดยสถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) เพื่อจัดอันดับประเทศต่าง ๆ 63 ประเทศ เน้นการวัดความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมต่อการแข่งขันโดยพิจารณาจาก ดัชนีชี้วัด 337 ตัว ใน 4 กลุ่มหลัก ได้แก่

1. **กลุ่มดัชนีวัดศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Performance)** มีดัชนีชี้วัด 82 ตัว ประกอบด้วย เศรษฐกิจในประเทศ การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนจากต่างประเทศ การจ้างงาน และระดับราคา
2. **กลุ่มดัชนีวัดประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency)** มีดัชนีชี้วัด 74 ตัว ประกอบด้วย ฐานะการคลัง นโยบายภาษี การอบการบริการด้านสถาบัน กฎหมายด้านธุรกิจ และการอบการบริการด้านสังคม
3. **กลุ่มดัชนีวัดประสิทธิภาพธุรกิจ (Business Efficiency)** มีดัชนีชี้วัด 74 ตัว ประกอบด้วย ผลผลิตภาพและประสิทธิภาพ ตลาดแรงงาน การเงิน การบริหารจัดการ ทัศนคติและค่านิยม
4. **กลุ่มดัชนีวัดโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)** มีดัชนีชี้วัด 108 ตัว ประกอบด้วย สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ สุขภาพและสิ่งแวดล้อม และการศึกษา สองในสามของดัชนีชี้วัดมาจากข้อมูลเปรียบเทียบเชิงสถิติที่สำคัญขององค์การระหว่างประเทศ เช่น OECD, UNESCO, WHO

ปี พ.ศ.2563 IMD ได้ทำการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันจาก 61 ประเทศ 337 ตัวชี้วัด โดย 2 ใน 3 ของตัวชี้วัด เป็นข้อมูลสถิติที่ IMD ได้ข้อมูลมาจากองค์กรนานาชาติ อาทิ IMF, World Bank, OECD, ILO และข้อมูลจากประเทศสมาชิก โดย 1 ใน 3 ของตัวชี้วัดนั้นเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารภาคธุรกิจทั้งหมด จำนวนกว่า 6,000 คน ในภาพรวมประเทศสิงคโปร์ได้อันดับ 1 สองปีติดต่อกัน ซึ่งอันดับดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแข็งแกร่งของการค้าและการลงทุนต่างประเทศ และนโยบายด้านการจ้างงานและตลาดแรงงานที่ยอดเยี่ยม อันดับ 2 คือ เดนมาร์ก และอันดับ 3 คือ สวิตเซอร์แลนด์ ส่วนสหรัฐอเมริกาที่เคยครองอันดับหนึ่งมาอย่างยาวนานในช่วงก่อนหน้านี้ก็กลับตกไปอยู่อันดับที่ 10 สำหรับประเทศไทยอยู่อันดับที่ 29 ลดลง 4 อันดับจากปี พ.ศ. 2562 ซึ่งได้อันดับที่ 25 และเป็นอันดับที่ 3 ในประเทศกลุ่มอาเซียน มีอันดับต่ำกว่าสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่มีอันดับสูงกว่าฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย

การค้าระหว่างประเทศและนโยบายภาษี เป็นสองตัวชี้วัดย่อยที่ประเทศไทยทำได้ดี โดยได้รับการจัดให้อยู่อันดับ 5 ทั้งคู่ ส่วนการศึกษานั้นเป็นด้านที่ประเทศไทยยังต้องมีการพัฒนาอย่างมาก เนื่องจากเป็นด้านที่ได้รับการจัดอันดับต่ำที่สุดในทุกด้าน โดยความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 55 ลดลงจากอันดับ 50 เมื่อปีก่อนหน้า โดยหนึ่งปัจจัยคือการลดลงของการใช้จ่ายของรัฐบาลในด้านการศึกษา

ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) จัดทำโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ใช้ติดตามสถานการณ์การพัฒนามนุษย์ของแต่ละประเทศ เพื่อจัดอันดับให้กับประเทศต่าง ๆ ตามการพัฒนามนุษย์ในภาพรวม มีดัชนีหลัก 3 ตัว คือ

1. การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี วัดจากอายุคาดเฉลี่ย

2. การศึกษาวัดจากการรู้หนังสือ (มีน้ำหนักสองในสามส่วน) และอัตราส่วนการเข้าเรียนสุทธิ รวมกันทั้งระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา (มีน้ำหนักหนึ่งในสามส่วน)
3. มาตรฐานคุณภาพชีวิต วัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวปรับตามความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ ประเทศไทยมีค่าดัชนี HDI เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมากกว่า 30 ปี ในปี พ.ศ. 2562 จัดอยู่ในอันดับ 77 จากทั้งหมด 189 ประเทศ นับเป็นลำดับต้น ๆ ของกลุ่มประเทศที่มี “การพัฒนาคนระดับปานกลาง”

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เมื่อเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) จะสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 2015 สหประชาชาติจึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี ค.ศ. 2015 โดยการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ 17 เป้าหมาย ที่กำลังดำเนินการเพื่อพัฒนารายละเอียดของตัวชี้วัดเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติ ได้แก่¹⁰

1. ขจัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่ (End Poverty in All Its Forms Everywhere)
2. ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุงโภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน (End Hunger, Achieve Food Security and Improved Nutrition and Promote Sustainable Agriculture)
3. สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนทุกเพศ ทุกวัย (Ensure Healthy Lives and Promote Well-being for All at All Ages)
4. สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (Ensure Inclusive and Equitable Quality Education and Promote Lifelong Learning Opportunities for All)
5. บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง (Achieve Gender Equality and Empower All Women and Girls)
6. สร้างหลักประกันให้มีน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำ และการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน (Ensure Availability and Sustainable Management of Water and Sanitation for All)
7. สร้างหลักประกันให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่ย่อมเยา และยั่งยืน (Ensure Access to Affordable, Reliable, Sustainable and Modern Energy for All)
8. ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและครอบคลุม และการจ้างงานเต็มอัตรา และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (Promote Sustained, Inclusive and Sustainable Economic Growth, Full and Productive Employment and Decent Work for All)
9. สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม (Build Resilient

¹⁰ ค่าแปลโดยกระทรวงต่างประเทศ

Infrastructure, Promote Inclusive and Sustainable Industrialization and Foster Innovation)

10. ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (Reduce Inequality within and Among Countries)
11. ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ความต้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างครอบคลุมและยั่งยืน (Make Cities and Human Settlements Inclusive, Safe, Resilient and Sustainable)
12. สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Ensure Sustainable Consumption and Production Patterns)
13. ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ (Take Urgent Action to Combat Climate Change and Its Impacts)
14. อนุรักษ์และใช้มหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ อย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Conserve and Sustainably Use the Oceans, Seas and Marine Resources for Sustainable Development)
15. ปกป้อง ปันฟู และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งการเสื่อมโทรมของดินและฟื้นฟูดิน และหยุดยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Protect, Restore and Promote Sustainable Use of Terrestrial Ecosystems, Sustainably Manage Forests, Combat Desertification, and Halt and Reverse Land Degradation and Halt Biodiversity Loss)
16. สนับสนุนสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน จัดให้มีการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ และมีความครอบคลุมในทุกระดับ (Promote Peaceful and Inclusive Societies for Sustainable Development, Provide Access to Justice for All and Build Effective, Accountable and Inclusive Institutions at All Levels)
17. เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Strengthen the Means of Implementation and Revitalize the Global Partnership for Sustainable Development)

เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2562 คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ได้จัดการประชุมและมีมติให้ยกเลิกการดำเนินงานต่าง ๆ ตามที่คณะอนุกรรมการต่าง ๆ ภายใต้ กพย. ได้เคยมีข้อสั่งการหรือมีมติรวมทั้งยกเลิกให้หน่วยงานรายงานความก้าวหน้าทุก ๆ 6 เดือน พร้อมกันนี้ที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างแผนการขับเคลื่อน SDGs สำหรับประเทศไทย (Thailand's SDGs Roadmap) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ไทยสามารถ

ขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุ SDGs ไปพร้อมกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินการดังนี้¹¹

1. การสร้างตระหนักรู้ ให้ทุกภาคส่วนเข้าใจหลักการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการสร้างการตระหนักรู้ในการดำเนินการทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป
2. การเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับแผน 3 ระดับของประเทศ เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บท ฯ สามารถสะท้อนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในคราวเดียวกัน
3. กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน หน่วยงานของรัฐบูรณาการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน
4. การจัดทำโครงการ/การดำเนินงาน/การพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/การดำเนินงาน/การพัฒนา ให้เหมาะสมกับในแต่ละพื้นที่เพื่อบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยุทธศาสตร์ชาติ
5. ภาวการณ์พัฒนา ให้ทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย
6. การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยระบบฐานข้อมูลกลางที่มีการรายงานความก้าวหน้าจากทุกหน่วยงานของรัฐ

การประชุมดังกล่าวมีผลทำให้บทบาทและแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นที่สำนักงานสถิติแห่งชาติจะต้องมีการทบทวนบทบาทและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อน SDGs เพื่อให้การขับเคลื่อนสามารถบรรลุได้ตามเป้าหมาย

ข. สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (พ.ศ.2563)

นับตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ได้มีเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไปทั่วโลก อันเกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ผู้ป่วยโรคโควิด-19 จะมีอาการมีไข้ ไอ หายใจถี่ หายใจลำบาก อ่อนเพลีย ในบางกรณีที่อาการรุนแรง อาจทำให้เกิดอาการปอดบวม ปอดอักเสบ ไตวาย และเสียชีวิต¹² ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากโรคโควิด-19 จากทั้งการสูญเสียชีวิตของประชาชน และความเสียหายทางเศรษฐกิจ

วิกฤตการณ์นี้ทำให้เกิดขยายตัวของอุปสงค์ของข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน¹³ กล่าวคือหน่วยงานต่าง ๆ มีความต้องการข้อมูลรอบด้านขึ้น อาทิ ข้อมูลการเคลื่อนย้ายของประชากร ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนคนในสถานที่ต่าง ๆ และยังคงเป็นข้อมูลที่มีความละเอียด รวดเร็ว และแม่นยำมากขึ้นอีก

¹¹ ชล บุนนาค, SDG Insights | การประชุม กพย .19 ธันวาคม 2562 กับนิยามต่อการขับเคลื่อน SDGs ในประเทศไทย, <https://www.sdgmovement.com/2020/03/13/set-zero/>, สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2563

¹² กรมควบคุมโรค, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19), https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/faq_more.php, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2563

¹³ Misra, A., Schmidt J. & Harrison L. Combating COVID-19 with Data: What Role for National Statistical Systems?. The Partnership in Statistics for Development in the 21st Century (PARIS21).

ด้วย เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถออกแบบและดำเนินนโยบายควบคุมโรค และลดผลกระทบทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่อุปสงค์มากขึ้น แต่ขีดความสามารถในการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลสถิติกลับลดลง เนื่องจากมาตรการควบคุมโรคของรัฐ ทำให้ไม่สามารถทำการสำรวจข้อมูลได้อย่างเต็มที่ และยังสร้างความยากลำบากในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานอีกด้วย จึงอาจทำให้ประเทศไทยมีข้อมูลสถิติที่สำคัญไม่ครบถ้วน หรือสถิติต่าง ๆ มีความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์

ในปัจจุบันภาคเอกชนมีความสำคัญอย่างมากในระบบนิเวศข้อมูลทั้งในฐานะผู้ใช้ข้อมูลและผู้ผลิตข้อมูล ความเป็นไปได้อย่างมากที่ข้อมูลสถิติจากภาคเอกชนจะถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการออกแบบและดำเนินนโยบายต่าง ๆ อาทิ ข้อมูลจากโทรศัพท์มือถือ ข้อมูลจากดาวเทียม ซึ่งในส่วนนี้จำเป็นต้องมีการเข้าไปกำกับและควบคุมคุณภาพ การผลิตและเผยแพร่ข้อมูลสถิติของภาคเอกชน มากไปกว่านั้นการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังนำมาสู่ความปกติใหม่ (new normal) ในสังคม ผู้คนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานและการดำเนินชีวิตเพื่อให้เข้ากับข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้การผลิตข้อมูลจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน ให้สอดคล้องกับความสนใจของสังคมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

สำนักงานสถิติแห่งชาติจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและเผยแพร่ข้อมูลสถิติ ให้สอดคล้องกับข้อจำกัดจากมาตรการควบคุมโรคและความปกติใหม่ และผลิตสถิติใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการออกแบบและดำเนินนโยบายแก้ไขสถานการณ์วิกฤตครั้งนี้ ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการผลิตให้มีความแม่นยำและรวดเร็วมากขึ้น รวมถึงการเข้าไปกำกับดูแล ควบคุมคุณภาพการผลิตข้อมูลสถิติ และประสานงานกับภาคเอกชน ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการทำการโครงการสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และได้ปรับแผนการสำรวจประจำเดือนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์

2.3 พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ แผนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ

ก. พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 หรือที่เรียกว่า พ.ร.บ. รัฐบาลดิจิทัลฯ ถูกจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการพัฒนาการทำงาน ระบบการบริหารของภาครัฐให้มีการปรับตัวสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งมีเป้าหมายในการพัฒนาฐานข้อมูลให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการบริหารราชการแผ่นดิน และการอำนวยความสะดวกในการใช้ข้อมูลของประชาชน โดยมีหลักการสำคัญคือต้องการให้หน่วยงานของรัฐจัดทำข้อมูลและการบริการในรูปแบบดิจิทัล เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก

ภายใต้กฎหมายฉบับนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่และต้องปฏิบัติตามความที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. ได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน รัฐสภา ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานอิสระของรัฐทั้งหมด

จากความสำคัญข้างต้น สำนักงานสถิติแห่งชาติในฐานะหน่วยงานของรัฐและเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับสถิติตามหลักวิชาการ ตามที่ได้มีการระบุไว้ในมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติสถิติ พ.ศ. 2550 จึงมีหน้าที่โดยตรงในการเป็นหน่วยงานกลางที่จะจัดการข้อมูล และดำเนินการในรายละเอียดเพื่อให้การบริหารงานและการบริการภาครัฐเป็นไปได้อย่างราบรื่น

ข. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือที่เรียกว่า พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลฯ มีเป้าหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน และอื่นๆ โดยห้ามไม่ให้ผู้อื่นนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ใน ด้านใดด้านหนึ่งที่เจ้าของข้อมูลไม่ยินยอม โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) **การเก็บรวบรวม การใช้และการเปิดเผยข้อมูล** โดยเจ้าของข้อมูลต้องให้ความยินยอมในการเก็บ รวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เก็บรวบรวม ผู้ใช้ แจ้งไว้ตั้งแต่แรกแล้ว เท่านั้น กล่าวคือ ต้องขออนุมัติจากเจ้าของข้อมูลก่อน เช่น หากแอปพลิเคชันหนึ่งจะเก็บข้อมูลบัตรเครดิตของเราไว้ในระบบ ก็ต้องมีข้อความให้เรากดยินยอมเพื่อยินยอม พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม และการ ใช้ หากเราไม่ยินยอมให้ใช้ข้อมูลบัตรเครดิต ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันนั้นก็ไม่สามารถใช้ข้อมูลบัตรเครดิตของ เราได้ เป็นต้น ทั้งนี้การเก็บรวบรวม การใช้และการเปิดเผยข้อมูลสามารถถูกต้องตามกฎหมาย หากมีการ ดำเนินการตามหลักการใดหลักการหนึ่งที่กำหนด

(2) **บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูล** ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือถูกเข้าถึงโดยผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับข้อมูล เช่น สถานพยาบาลจะต้องเก็บข้อมูล ของผู้ป่วยให้เป็นความลับและไม่เปิดเผยให้กับผู้อื่น ธนาकरต้องเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับรายการถอน โดย สามารถแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่ เจ้าของข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูล และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

(3) **สิทธิในข้อมูลของเจ้าของข้อมูล** โดยที่เจ้าของข้อมูลมีสิทธิถอนความยินยอม ขอให้ลบหรือ ทำลายข้อมูลเมื่อใดก็ได้ หากเป็นความประสงค์ของเจ้าของข้อมูล รวมทั้งมีสิทธิในการขอเข้าถึงและขอรับ สำเนาข้อมูลดังกล่าวด้วย

จากรายละเอียดและความสำคัญข้างต้นของ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลฯ จะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับ และสัมพันธ์กับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการดำเนินงานและการ ปรับปรุงแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติต้องมีประเด็นและการคำนึงถึงเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลนับตั้งแต่การเก็บแบบสำรวจ การประมวลผลข้อมูลจนถึงกระบวนการเผยแพร่ผลการศึกษาในตอนท้าย

ค. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 เป็น พ.ร.บ. ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในบางประการทั้งนี้เพื่อให้การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์มี ประสิทธิภาพและเพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์อันกระทบต่อ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับเงื่อนไขและข้อยกเว้นที่ปรากฏใน รัฐธรรมนูญฯ ฉบับปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามแม้ พ.ร.บ. ฉบับนี้จะให้ความสำคัญกับการกำหนดกลไกและแนวทางในการรับมือกับภัย คุกคามทางไซเบอร์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมถึงบทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งไม่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติโดยตรง แต่ส่วนหนึ่งของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ให้ความสำคัญ กับการกำหนดหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ในการกำหนดมาตรฐาน แนวทางการรับมือภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นให้ เป็นรูปธรรม ดังนั้นการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 จึงต้องคำนึงถึงการกำหนดมาตรการรับมือภัยคุกคาม ดังกล่าวด้วย

จ. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

จากการทบทวนและศึกษายุทธศาสตร์ที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ 20 ปี พบว่ายุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน และ (2) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารภาครัฐ โดยมีรายละเอียดในระดับยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

(1) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

โดยการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์นี้มีความสำคัญคือ การพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ กลาง เล็ก วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมทั้งเกษตรกร ให้เป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจน โดยมีนวัตกรรมในการสร้างโมเดลธุรกิจ นวัตกรรมในเชิงสินค้าและบริการ และนวัตกรรมในเชิงกระบวนการผลิตและบริการ

(2) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ให้การบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน

2. ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุก ระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ การบริหารจัดการภาครัฐ การจัดสรรงบประมาณ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและเป็นกลไกสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติในทุกระดับ มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในเชิงประเด็น เชิงภารกิจและเชิงพื้นที่ โดยอาศัยข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งมีระบบติดตามและประเมินผล การดำเนินงานทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจและพื้นที่เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนา การจัดทำนโยบาย และการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

3. ภาครัฐมีความทันสมัย สามารถปรับตัวได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าเทียบได้กับมาตรฐานสากลสามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

จ. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

สืบเนื่องจากการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ยังคงมีความสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน การบริการประชาชน และประสิทธิภาพภาครัฐ โดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาให้ภาครัฐมีระบบบริหารงานที่ทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน อันรวมถึงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาครัฐและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารการตัดสินใจและการบริการที่เป็นเลิศ รวมทั้งเปิดโอกาสให้

ภาคเอกชนและภาคประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและประโยชน์ในการใช้ชีวิต ให้วิธีการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานในแผนแม่บทภายใต้แผนแม่บทมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. พัฒนาหน่วยงานภาครัฐให้เป็น “ภาครัฐทันสมัย เปิดกว้าง เป็นองค์กรขีดสมรรถนะสูง” สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เทียบได้กับมาตรฐานสากลรองรับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนและทันการเปลี่ยนแปลง โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาให้มีการนำข้อมูลและข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการพัฒนานโยบาย การตัดสินใจ การบริหารจัดการ การให้บริการ และการพัฒนานวัตกรรมภาครัฐ รวมถึงการเชื่อมโยงการทำงานและข้อมูลระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอกภาครัฐแบบอัตโนมัติเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกและรวดเร็ว เชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานเดียวกันและข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อให้ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการขยายโอกาสทางการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. กำหนดนโยบายและการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ มีความโปร่งใส ยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง นวัตกรรม เทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล มาใช้ในการบริหารและการตัดสินใจ มีการพัฒนาข้อมูลเปิดภาครัฐให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึง แบ่งปัน และใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและสะดวก รวมทั้งมีการจัดการองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบบริการและการบริหารจัดการภาครัฐอย่างเต็มศักยภาพ

3. ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรและออกแบบระบบการบริหารงานใหม่ ให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว กระชับ ทันสมัย สามารถตอบสนองต่อการบริหารเปลี่ยนแปลง ได้ในทุกมิติ ไม่ยึดติดกับการจัดโครงสร้างองค์กรแบบราชการและวางกฎเกณฑ์มาตรฐานกลางอย่างตายตัว มีขนาดที่เหมาะสมกับภารกิจ ปราศจากความซ้ำซ้อนของการดำเนินการ สามารถปรับเปลี่ยน บทบาท ภารกิจ โครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารงาน รวมทั้งวางกฎระเบียบได้เองอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เน้นการทำงานแบบบูรณาการไร้รอยต่อและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้ เพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานและมีผลสัมฤทธิ์ เทียบได้กับมาตรฐานระดับสากล นอกจากนี้ยังมีความเป็นสำนักงานสมัยใหม่ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อวิเคราะห์คาดการณ์ล่วงหน้าและทำงานในเชิงรุก สามารถนำเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าในการทำงาน

ฉ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

นอกจากรายละเอียดตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยังเป็นอีกหนึ่งแผนยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 ซึ่งมีสองยุทธศาสตร์ที่สำคัญและเกี่ยวข้องได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการภาครัฐ การป้องกันการทุจริตและธรรมาภิบาล โดยทั้งสองยุทธศาสตร์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนบริบทความเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายที่ 8 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 8.1 อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดย IMD เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่ม 1 ใน 15 ของประเทศแรกที่ได้รับการจัดอันดับทั้งหมด

แนวทางการพัฒนา 3.2 การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ โดยมุ่งเน้นการสร้างเชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ สร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของทั้งเศรษฐกิจในภาพรวมและเศรษฐกิจฐานราก ตามหลักการพัฒนายั่งยืนโดยมีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาภาคการเกษตร การพัฒนาภาคบริการและการท่องเที่ยว การพัฒนาภาคการค้าและการลงทุน และการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพในปัจจุบัน เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไปได้ รวมทั้งกำหนดอุตสาหกรรมอนาคตที่สามารถใช้โอกาสของการเปลี่ยนแปลงบริบทใหม่ ๆ ในโลก เช่น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การปรับตัวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีเข้มข้น ดิจิทัล และนวัตกรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติดมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

เป้าหมายที่ 1 ลดสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้บริการของภาครัฐ และประสิทธิภาพการประกอบธุรกิจของประเทศ

ตัวชี้วัดที่ 1.1 อันดับประสิทธิภาพภาครัฐ จัดทำโดยสถาบันการศึกษานานาชาติ อยู่ในอันดับสองของอาเซียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

แนวทางการพัฒนา 3.3 เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ได้มาตรฐานสากล ปรับรูปแบบการให้บริการของรัฐจากรูปแบบเดิมไปสู่การให้บริการประชาชนผ่านระบบดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ลดขั้นตอนการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และความต้องการของผู้รับบริการแต่ละบุคคล โดยการใช้งานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์แทนกระดาษ มีการจัดบริการภาครัฐที่อำนวยความสะดวกในลักษณะจุดเดียวเบ็ดเสร็จ ประชาชนสามารถใช้บริการผ่านระบบเว็บไซต์ อุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ เชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และบูรณาการข้อมูลข้ามหน่วยงานผ่านระบบดิจิทัล รองรับการทำงานและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลภาครัฐร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่ภาครัฐจัดเก็บ อาทิ ข้อมูลเชิงสถิติ หรือข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์ในรูปแบบดิจิทัล ที่ประชาชนและภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดได้ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพัฒนาในเชิงนวัตกรรม

ข. แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน

จากเนื้อหาการปฏิรูปประเทศที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ในหมวดที่ 16 ได้มีการกำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 เป้าหมาย ได้แก่ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความ

สมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการที่ปรากฏใน พ.ร.บ. แผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560

ทั้งนี้ตามความที่ปรากฏในมาตรา 6 ระบุไว้ว่า “หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ” ดังนั้นการปรับปรุงแผนแม่บทฯ ระยะที่ 2 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นการปฏิรูป แผนปฏิบัติการของหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนการปฏิรูปในระดับประเทศ โดยความเกี่ยวข้องดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องทั้งในทางอ้อมคือที่เกี่ยวกับประเด็นการดำเนินงานของกระทรวงฯ และที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยพบว่าประกอบด้วย 5 ประเด็นที่สำคัญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการเมือง

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ประเด็นที่ 5 การสร้างรัฐธรรมาธิปไตย พันธกิจที่ 1 การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดทำโพลสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ปีละ 1 ครั้ง และทุกครั้งที่มีการเข้ารับตำแหน่ง/เปลี่ยนแปลงตำแหน่ง)

2. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

แผนการปฏิรูปประเทศด้านบริหารราชการแผ่นดิน เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 ระบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกันก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล ในแผนงานที่ 2 การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ (Government Data Analytic Center) โดยมีเป้าหมายเพื่อมีหน่วยงานกลางในการรวบรวมข้อมูลที่มีความสำคัญ จำเป็น ระดับประเทศ กำกับดูแลให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้รับการผลิต บริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ให้ได้มาตรฐานสากล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเผยแพร่ต่อประชาชนได้ ซึ่งได้มีการกำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการร่วมกับสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล) ในการยกระดับให้สำนักงานสถิติแห่งชาติเพื่อให้ปฏิบัติการกิจหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ โดยดำเนินการในส่วนที่เป็นสถิติทางการ (ข้อมูลที่สำคัญ จำเป็น) และจัดทำมาตรฐานในการจัดทำเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลดิจิทัลภาครัฐ มีทีมนักวิเคราะห์ข้อมูล (Data Scientists) มีระบบฐานข้อมูลกลางที่สามารถรายงานและเชื่อมโยงข้อมูลกับศูนย์ข้อมูลจังหวัด ศูนย์ปฏิบัติการนายกรัฐมนตรี (PMOC) หรือหน่วยงานต่าง ๆ และมีเครื่องมือสำหรับใช้ในการรวบรวม ประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการรวบรวม และประมวลผลข้อมูล สำหรับใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน และการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ

3. ด้านเศรษฐกิจ

เรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปสถาบันทางเศรษฐกิจ หัวข้อย่อย ปฏิรูปสถาบันเพื่อการบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ข้อเสนอการพัฒนาหลักการปฏิรูปบริหารจัดการยุทธศาสตร์ตลอด Plan-Do-Check -Act (PDCA) ในระบบเปิด แผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจกำหนดให้มีการปฏิรูปหน่วยงานข้อมูล และสถิติของประเทศ (National Data Unit) ให้สามารถสร้างข้อมูลทุกอย่างให้มีปริมาณเพียงพอ หลากหลาย เรียกใช้ได้รวดเร็ว เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ด้วยวิธีการหลากหลาย

ขึ้นอยู่กับว่า ต้องการนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้งานด้านไหน (big data) เพื่อประกอบการตัดสินใจตลอดวงจรนโยบาย และปฏิรูปหน่วยงานด้านสถิติและข้อมูลแห่งชาติ (National data unit) ที่สำคัญคือ สำนักงานสถิติแห่งชาติให้สามารถพัฒนาระบบ big data เพื่อสนับสนุนการบริหารนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อให้ทิศทางการดำเนินนโยบายถูกต้องแม่นยำขึ้น

4. ด้านสาธารณสุข

แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข เรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่ 10 ระบบหลักประกันสุขภาพ กำหนดให้สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย พัฒนาต้นแบบ และดำเนินการพัฒนามาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลสถิติสำหรับการคลังสุขภาพและเศรษฐกิจสุขภาพเพื่อให้จัดทำดัชนีการเปลี่ยนแปลงราคาและปริมาณบริการ

5. ด้านสังคม

แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข ประเด็นที่ 3 การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นผู้เก็บและบริหารข้อมูลและสารสนเทศในระดับชุมชนและตำบล รวมทั้งเผยแพร่และให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ข้อมูลและสารสนเทศดังกล่าวอย่างโปร่งใสโดยการมอบอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายให้กับ อปท.

บทที่ 3 ผลการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย

การปรับปรุงแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2564) จำเป็นต้องมีการสรุปผลการขับเคลื่อนแผนแม่บทในระยะที่ผ่านมาทั้งผลการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554-2558) และสรุปการวิเคราะห์ปัญหา ข้อจำกัดจากการดำเนินงานในแผนแม่บทฯ ฉบับดังกล่าว พร้อมทั้งการสรุปวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานแผนแม่บทฯ ฉบับปัจจุบัน ทั้งนี้ผลการสรุปทั้งสองช่วงเวลาจะนำมาสู่ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงแผนแม่บทฉบับนี้และเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 3 ต่อไปในอนาคตเพื่อเสริมพลังการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนสถิติที่สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

3.1 สรุปแนวทางและผลการดำเนินงานจากการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย

ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554-2558)

ก. สถิติทางการ (Official Statistics: OS)

สถิติทางการเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย ซึ่งดำเนินการตามแนวคิดการพัฒนาสถิติของนานาประเทศที่กำหนดให้มีสถิติที่มีความสำคัญ จำเป็นระดับประเทศขั้นสุดหนึ่งที่มีการผลิตและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องให้ได้มาตรฐานสากล แนวคิดนี้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทยที่มีหน่วยงานต่างๆ ผลิตสถิติจำนวนมากทั้งจากการดำเนินงาน การสำรวจ สถิติบางส่วนสำหรับใช้ในการบริหารงานภายในหน่วยงานเท่านั้น และบางส่วนไม่มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง จึงควรกำหนดขอบเขตการพัฒนาสถิติไว้เฉพาะสถิติทางการ อย่างไรก็ตามสถิติทางการซึ่งหน่วยสถิติต่างๆ ร่วมกันกำหนดภายใต้การแปลงแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 มีจำนวนถึง 3,592 รายการ โดยยังไม่รวมรายการสถิติทางการที่มีอยู่แล้วในสาขา

อื่น (ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558) จึงนับเป็นความท้าทายสำหรับแผนแม่บทระบบสถิติ ฉบับที่ 2 ที่จำเป็นต้องวางแนวทางให้มีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อให้การจัดทำและพัฒนาคุณภาพอย่างเหมาะสม

ข. ระบบสถิติ

แผนแม่บทระบบสถิติ ฉบับที่ 1 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถิติรายสาขาทั้งหมด 21 สาขา **ด้านเศรษฐกิจ** จำนวน 11 สาขา คือ สาขาบัญชีประชาชาติ สาขาเกษตรและประมง สาขาอุตสาหกรรม สาขาพลังงาน สาขาการค้าและราคา สาขาขนส่งและโลจิสติกส์ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สาขาการท่องเที่ยวและกีฬา สาขาการเงิน การธนาคารและการประกันภัย สาขาการคลัง สาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม **ด้านสังคม** จำนวน 9 สาขา คือ สาขาประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ สาขาแรงงาน สาขาการศึกษา สาขาศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สาขาสุขภาพ สาขาสวัสดิการสังคม สาขาหญิงและชาย สาขารายได้และรายจ่ายของครัวเรือน สาขายุติธรรม ความมั่นคง การเมืองและการปกครอง **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** จำนวน 1 สาขา คือ สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ครอบคลุมทุกด้าน โดยในแต่ละสาขาได้จัดทำแผนพัฒนาสถิติรายสาขา เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาสถิติแต่ละสาขา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ได้มีการทดลองพัฒนาสถิติเชิงพื้นที่ ในระดับจังหวัด โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ร่วมลงนามความร่วมมือทางวิชาการกับสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เพื่อบูรณาการข้อมูลสถิติระดับพื้นที่ ที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ของจังหวัดในประเด็นปัญหาที่สำคัญในพื้นที่ หรือประเด็นข้อมูลที่สำคัญจำต่อการพัฒนาจังหวัดในลักษณะ Agenda Based: ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ (Product Champion) เริ่มทดลองใน 10 จังหวัด ต่อมาขยายการดำเนินงานอีก 66 จังหวัด และในปี พ.ศ. 2556 สำนักงานสถิติจังหวัด ได้จัดทำข้อมูลเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ ระดับกลุ่มจังหวัด 2 กลุ่มจังหวัด และในปี พ.ศ. 2557 ได้ดำเนินงานทั้ง 76 จังหวัด 18 กลุ่มจังหวัด เพื่อจัดทำชุดข้อมูลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด และกลุ่มจังหวัด

ค. กลไกการบริหารจัดการระบบสถิติ

การบริหารจัดการระบบสถิติของแผนแม่บทระบบสถิติ ฉบับที่ 1 ยึดถือหลักการของความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างหน่วยสถิติต่างๆ โดยจัดสรรความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถิติรายสาขาให้กระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทเป็น “เจ้าภาพ” สถิติสาขานั้น โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติมีบทบาทในการขับเคลื่อนภาพรวมของระบบให้มีทิศทางและรูปแบบที่สอดคล้องกัน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าภาพสถิติสาขาต่าง ๆ

แผนแม่บทระบบสถิติ ฉบับที่ 1 กำหนดกลไกการบริหารจัดการที่สำคัญไว้ 3 ชุด ได้แก่

- **คณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน** (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) เป็นองค์คณะระดับนโยบายที่ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นประธาน ผู้บริหารระดับปลัดกระทรวงต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่สำคัญ ได้แก่ กำหนดนโยบายด้านสถิติของประเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนแม่บทระบบสถิติ กำหนดนโยบายด้านงบประมาณและการพัฒนาบุคลากร

เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน และรายงานความก้าวหน้าและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาต่อ คณะรัฐมนตรีผ่านสำนักงานสถิติแห่งชาติ

- **คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิชาการ** ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถิติ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการในการผลิตและให้บริการข้อมูลสถิติ
- **คณะอนุกรรมการสถิติรายสาขา 21 คณะ** เป็นองค์คณะระดับปฏิบัติการที่ประกอบด้วยหน่วยสถิติที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตสถิติสาขานั้น ๆ มีผู้บริหารระดับปลัดกระทรวงที่รับผิดชอบสถิติสาขานั้น ๆ เป็นประธาน และหน่วยงานสำคัญด้านนโยบาย/แผน/สถิติของกระทรวงนั้น ๆ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่สำคัญ ได้แก่ จัดทำผังสถิติทางการของสาขาและกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ ประสานงานให้มีการผลิตสถิติทางการตามผังสถิติทางการของสาขา ประสานงานการพัฒนาคุณภาพสถิติทางการให้ได้มาตรฐาน ให้มีการเชื่อมโยง แลกเปลี่ยน และเผยแพร่สถิติทางการ ประสานงานด้านงบประมาณและการพัฒนาบุคลากร และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

นอกจากนั้น ได้มีการแต่งตั้งกลไกการบริหารจัดการระบบสถิติที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่

- **คณะกรรมการสถิติระดับกลุ่มจังหวัด 18 กลุ่มจังหวัด** มีผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นหัวหน้ากลุ่มหรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นผู้รับผิดชอบในยุทธศาสตร์ที่จะดำเนินการเป็นประธาน ผู้ว่าราชการจังหวัดอื่นๆ ในกลุ่มเป็นรองประธาน มีผู้แทนจากหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในจังหวัดต่างๆ เป็นกรรมการ และมีหัวหน้าสำนักบริหารยุทธศาสตร์ (OSM) และสถิติจังหวัดที่เป็นที่ตั้งกลุ่มจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการร่วม มีอำนาจหน้าที่สำคัญ ได้แก่ พิจารณาตัดสินใจ วินิจฉัย และสั่งการจัดทำชุดข้อมูลที่สำคัญ จำเป็น ที่สนับสนุนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด ประสานงานการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงาน/จังหวัดที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกและพัฒนาข้อมูลที่สำคัญ จำเป็น เพื่อให้ได้สถิติทางการจากข้อมูลการบริหารงาน การทะเบียน สำมะโน/สำรวจ และจัดทำแผนพัฒนาสถิติกลุ่มจังหวัด และรายงานผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน
- **คณะกรรมการสถิติระดับจังหวัด 76 จังหวัด** มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ หัวหน้ากลุ่มงานการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัด หัวหน้ากลุ่มงานข้อมูลและสารสนเทศ สำนักงานจังหวัด และสถิติจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่สำคัญคล้ายคณะกรรมการสถิติระดับกลุ่มจังหวัด แต่มีขอบเขตการดำเนินงานในระดับจังหวัด
- **คณะอนุกรรมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถิติ** เป็นองค์คณะทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถิติทางการให้ได้มาตรฐานสากล มีผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นประธาน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถิติเป็นที่ปรึกษาอนุกรรมการ โดยมีอนุกรรมการที่ประกอบด้วย นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ ด้านมาตรฐานสถิติ และด้านคุณภาพสถิติ รวมถึงนักวิจัย ผู้ผลิต และผู้ใช้สถิติทางการ มีอำนาจหน้าที่สำคัญคือ กำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการคุณภาพและ

มาตรฐานสถิติ พิจารณามาตรฐานสถิติที่สำคัญในการบูรณาการสถิติทางการ พิจารณาแนวทางการจัดการ และเครื่องมือในการจัดการคุณภาพสถิติทางการ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานสถิติ และรายงานผลการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานสถิติต่อคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

- **คณะกรรมการด้านวิชาการสถิติ** เป็นองค์คณะทางวิชาการเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนางานวิชาการสถิติของประเทศ มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถิติเป็นประธานและที่ปรึกษาอนุกรรมการ โดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านสถิติ มีอำนาจหน้าที่สำคัญคือ สนับสนุนการดำเนินงานด้านสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติให้เป็นไปตามหลักวิชาการทางสถิติ มีคุณภาพ และมีการนำสถิติไปใช้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาด้านวิชาการสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ
- **คณะกรรมการด้านการเตรียมสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ** เป็นองค์คณะทางวิชาการเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนางานการใช้ประโยชน์ข้อมูลสถิติตามประเด็นสำคัญของการพัฒนาประเทศ มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐศาสตร์เป็นประธานและที่ปรึกษาอนุกรรมการ โดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มีอำนาจหน้าที่สำคัญ คือ วิเคราะห์ความต้องการใช้ข้อมูลสถิติ/ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามประเด็นสำคัญของนโยบายการพัฒนาประเทศ รวมทั้งพิจารณาแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทบทวนข้อมูลสถิติ/ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบข้อมูลสถิติ/ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต

กลไกสำคัญเหล่านี้ยังคงมีบทบาทในการบริหารจัดการระบบสถิติในแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2 แต่อาจมีการปรับเปลี่ยนในบางส่วนเพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่พบในการดำเนินงานระยะแรก

ง. การพัฒนาสถิติทางการ

การพัฒนาสถิติทางการทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 ได้ระบุสถิติทางการพร้อมทั้งจุดอ่อนและแนวทางการพัฒนาไว้บางส่วน และสำนักงานสถิติแห่งชาติได้พัฒนารอบและเครื่องมือสำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถิติทางการดังนี้

1. ข้อปฏิบัติด้านมาตรฐานสถิติเพื่อการผลิตสถิติทางการ เพื่อการนำไปสู่การบูรณาการและใช้ประโยชน์ร่วมกัน คือ แนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการดำเนินการจัดทำสถิติทางการที่อยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานสถิติ โดยเน้นในเรื่องการกำหนดรายการรหัส (Code Lists) นิยามหรือความหมาย (Definition) และชื่อตัวแปร (Variable Name) ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสถิติทางการ ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลสถิติทางการของหน่วยงานต่าง ๆ สามารถบูรณาการและใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

2. หลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเศไทย (Thailand Statistics Code of Practice: TCOP) เป็นแนวทางในการจัดการคุณภาพสถิติตลอดทั้งกระบวนการผลิต เผยแพร่ แลกเปลี่ยน โดยเชื่อมั่นว่าการนำหลักปฏิบัติมาใช้จะส่งผลให้ได้คุณภาพสถิติที่ดี อันจะส่งผลต่อเนื่องไปยังการนำสถิติไปใช้ และส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้ข้อมูลในทุกภาคส่วนของสังคม

3. กรอบการประเมินคุณภาพข้อมูลเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเศไทย เป็นแนวทาง การดำเนินงานในแต่ละหลักปฏิบัติ ทั้งในระดับหน่วยสถิติและระดับรายการสถิติ เพื่อให้หน่วยสถิติเข้าใจไปใน ทิศทางเดียวกัน

จ. การพัฒนาหน่วยสถิติ

ในการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 มีหน่วยสถิติ (หน่วยงานระดับกรม) ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสถิติทางการจำนวนมากถึง 204 แห่ง การพัฒนาหน่วยสถิติจึงเป็นเรื่องท้าทายและเป็นเรื่องที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผลจากการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 ทำให้หน่วยสถิติสังกัด หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มิใช่หน่วยสถิติโดยตรงแต่มีหลายบทบาทหน้าที่รวมถึงการผลิต การรวบรวม และ เผยแพร่ข้อมูล ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะหน่วยสถิติ และตระหนักถึงความสำคัญของการ พัฒนากระบวนการและผลผลิตสถิติทางการให้สอดคล้องกับมาตรฐานและมีคุณภาพดีขึ้น รวมถึงการร่วมมือ กับหน่วยสถิติอื่น ๆ และสำนักงานสถิติแห่งชาติในการพัฒนาระบบสถิติของประเทศในระยะยาว

ฉ. การพัฒนาการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงสถิติและการใช้ประโยชน์

“ระบบต้นแบบการบริหารจัดการสารสนเทศภาครัฐเพื่อการตัดสินใจ” ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุน การแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐาน TH e-GIF และ SDMX (Statistics Data and Metadata eXchange) ซึ่งเป็นกรอบมาตรฐานสากลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสถิติ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ระบบต้นแบบนี้สนับสนุนการวิเคราะห์และจัดทำรายงานเสนอผู้บริหารในรูปแบบ ต่างๆ โดยได้จัดให้มีการชี้แจงและฝึกอบรมวิธีการนำเข้าสู่ข้อมูลสถิติและ Metadata ให้หน่วยสถิติต่าง ๆ ทั้ง 21 สาขาแล้ว และอยู่ระหว่างการประสานงานเพื่อนำข้อมูลเข้าระบบ

3.2 สรุปปัญหาและข้อจำกัดสำคัญในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 1

ภารกิจสำคัญประการหนึ่งของแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2 คือ การแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรค สำคัญที่พบในการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 เพื่อให้การดำเนินงานในระยะที่ 2 มีความก้าวหน้ารวดเร็วกว่าในระยะแรก สรุปปัญหาอุปสรรคสำคัญจากการประเมินผลการดำเนินงานตามแผน แม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 ได้ดังนี้

- แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 คาดหวังการขับเคลื่อนให้เห็นผลเป็นรูปธรรมพร้อมกันทั้งระบบ สถิติซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมาก
- ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต่างๆ ไม่เห็นภาพอนาคตของระบบสถิติของประเทศและทิศ ทางการพัฒนาที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการไม่เห็นความแตกต่างจากระบบงานเดิม ใน ภาพรวมหน่วยสถิติเห็นว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้นและซ้ำซ้อนกับงานที่หน่วยงานดำเนินการอยู่แล้ว ตลอดจนไม่ค่อยเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสถิติที่หน่วยงานตนเองจัดทำกับสถิติของหน่วยงาน อื่นๆ จึงไม่เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

- หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญ เห็นประโยชน์และให้ความร่วมมือในระดับที่แตกต่างกัน กระบวนการขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญกับการผลักดันสถิติทุกสาขาในจังหวัดเดียวกัน ทำให้กลุ่มสถิติสาขาที่มีความก้าวหน้ามากเห็นว่ากระบวนการนี้ล่าช้า ไม่เห็นผล ในขณะที่กลุ่มสถิติสาขาที่มีความก้าวหน้าน้อยเห็นว่าถูกเร่งรัดผลักดันมากไป
- การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสถิติทั้งระบบ ต้องการการนำและการอำนวยความสะดวกจากโครงสร้างอำนาจระดับสูงสุดของประเทศ เพื่อให้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ทุกภาคส่วน
- คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการต่างๆ ที่แต่งตั้งมีขนาดใหญ่มาก ในบางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- สถิติทางการที่สำนักงานสถิติแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันระบุมีจำนวนมากถึง 3,592 รายการ โดยยังไม่รวมรายการสถิติทางการที่มีอยู่แล้วในสาขาอื่น (ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2558) ซึ่งเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่จะสามารถบริหารจัดการให้ได้ผลเป็นรูปธรรมในระยะเริ่มแรกของการพัฒนาระบบ
- การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนสถิติระหว่างหน่วยงานต่างๆ เป็นเพียงระบบต้นแบบ จึงทำให้หน่วยงานต่างๆ เห็นว่าระบบดังกล่าวยังไม่อำนวยความสะดวกเท่าที่ควร สร้างภาระในการนำข้อมูลเข้าระบบ
- บุคลากรส่วนใหญ่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติทั้งในส่วนกลางและจังหวัดต่างๆ มีสมรรถนะสูงด้านการผลิตสถิติ แต่ยังขาดประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการระบบสถิติและการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
- การดำเนินงานแผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 1 มีจุดเน้นที่ผู้ผลิตสถิติมีลักษณะ Supply-Driven และมีการดำเนินงานค่อนข้างน้อยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภค

3.3 สรุปปัญหาและข้อจำกัดสำคัญในการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 (ระยะแรก)

การดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ที่เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2559 มีปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นทั้งจากกลไกการดำเนินงาน โครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีรวมทั้งความซับซ้อนของระบบสถิติทางการที่ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจากรัฐและเอกชนโดยสามารถสรุปได้ใน 5 ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาระบบสถิติประเทศไทย ยังไม่มีประเด็นที่เป็นที่น่าสนใจ (New Product) หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการโน้มน้าวหน่วยงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ทำให้หน่วยงานยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาสถิติรายสาขาในระยะต่อไป ซึ่งกระทบต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านกลไก คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการต่างๆ ที่ยังขาดวาระสำคัญที่จะเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา รวมทั้งการกำหนดทิศทางการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ทำให้การดำเนินการตามแผนแม่บทระบบสถิติรวมถึงแผนพัฒนาสถิติรายสาขา ไม่ได้ถูกผลักดันและให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง จนไม่สามารถดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการพัฒนาสถิติได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดในแผนงาน

2. ไม่มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการระบบสถิติของประเทศ โดยเฉพาะระบบที่จะรองรับหรือเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ระบบการเชื่อมโยงข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติยังเป็นรูปแบบเดิม ซึ่งอาจเป็นภาระของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องทำงานซ้ำซ้อน บางหน่วยงานต้องการให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลจากฐานข้อมูลของหน่วยงานแทนการส่งข้อมูลในรูปแบบเอกสาร เนื่องจากมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานอยู่แล้ว

โดยในช่วงแรกของการขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2554 – 2558) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้นำเสนอแผนการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูล ที่จะทำให้ผู้บริหารมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้ แต่ในความเป็นจริงยังไม่สามารถดำเนินการได้ หน่วยงานต่าง ๆ จึงต้องการทราบทิศทางและผลลัพธ์การจัดทำแผนพัฒนาสถิติรายสาขาที่ชัดเจน

3. การพัฒนาสถิติทางการรายสาขา มีจำนวนสถิติทางการมากเกินไปที่จะบริหารจัดการให้ได้ผลเป็นรูปธรรมได้ และข้อมูลสถิติทางการดังกล่าวยังไม่สามารถสะท้อนภาพรวมการพัฒนาประเทศได้มากนัก ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ไม่เห็นความสำคัญ ไม่สามารถนำสถิติทางการไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการให้ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญ เห็นประโยชน์และให้ความร่วมมือในระดับที่แตกต่างในการพัฒนาสถิติทางการ ทั้ง 21 สาขา บางหน่วยงานมีข้อมูลเพียงพอในการจัดทำสถิติแล้ว จึงไม่เห็นถึงความจำเป็นในการขับเคลื่อนผ่านกลไกของคณะกรรมการสาขา อีกทั้ง การดำเนินการในส่วนนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบทำให้การประสานงานอาจติดขัด เช่น ผู้รับผิดชอบใหม่ไม่ทราบรายละเอียดข้อมูลจากผู้ประสานเดิมเคยให้ไว้ หรือข้อมูลมีการเปลี่ยนผู้จัดทำ (เปลี่ยนหน่วยงานรับผิดชอบ)

4. การจัดทำมาตรฐานสถิติต้องใช้เวลาในการศึกษามาตรฐานสากล ซึ่งต้องมีทักษะความรู้ด้านสถิติและภาษาอังกฤษที่ดี ในส่วนของการใช้มาตรฐานสถิติที่หน่วยงานใช้อยู่จะเป็นการส่งเสริม ขอความร่วมมือ การให้ความรู้ และการสร้างการยอมรับให้หน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่มีมาตรการในเชิงรุกเพื่อผลักดันให้หน่วยงานใช้มาตรฐานสถิติ

5. การขับเคลื่อนแผนแม่บทระบบสถิติฯ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน การจัดทำยุทธศาสตร์ และการประเมินผล รวมทั้งความรู้ทั้งในด้านสถิติและความรู้ในสหสาขาวิชา ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติยังขาดบุคลากรในด้านนี้ ทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการระบบสถิติและการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยังมีข้อจำกัด ไม่สามารถดำเนินการจัดทำระบบสถิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการสื่อสารระหว่างหน่วยงาน (ทั้งภายในและภายนอก) ทำให้ไม่สามารถสร้าง/ประสานเครือข่ายสถิติได้

3.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

- ควรปรับปรุงคณะกรรมการและคณะกรรมการต่าง ๆ ให้มีความคล่องตัว มีองค์ประกอบที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อเสนอแรกเริ่ม)
- สร้างความเข้าใจถึงภาพอนาคตของระบบสถิติประเทศไทยและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญกับการผลักดันสถิติทุกสาขาในจังหวัดเดียวกัน (ข้อเสนอแรกเริ่ม)

- การเผยแพร่ข้อมูลและการใช้ประโยชน์นั้น แม้จะเน้นการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลสถิติได้อย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงส่งเสริมการใช้ข้อมูลสถิติทางการอย่างกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้ข้อมูลในภาคเอกชนและธุรกิจ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการข้อมูลของภาคเอกชนและธุรกิจเพื่อรองรับการค้าและการลงทุน ทั้งนี้เห็นว่านโยบายในการดำเนินงานตามแผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2554 - 2558 ยังมีจุดเน้นที่ผู้ผลิตสถิติมีลักษณะ Supply-Driven และมีการดำเนินงานค่อนข้างน้อยในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ใช้สถิติ (ข้อเสนอแรกเริ่ม)
- ผลผลิตของการพัฒนาสถิติรายสาขาทำให้ได้มาซึ่งสถิติจำนวนมาก ทั้งจากการดำเนินงานและการสำรวจ สถิติบางส่วนสำหรับใช้ในการบริหารงานภายในหน่วยงานเท่านั้น และบางส่วนไม่มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง จึงควรกำหนดขอบเขตการพัฒนาสถิติไว้เฉพาะสถิติทางการเท่านั้น (ข้อเสนอแรกเริ่ม)
- ผลผลิตของข้อมูลสถิติเชิงพื้นที่ จำเป็นต้องมีการจัดเก็บเพิ่มเติมและบางรายการข้อมูลยังไม่ได้มีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง จึงควรวางแผนทางการจัดเก็บข้อมูลระดับพื้นที่ รวมถึงการกำหนดมาตรฐานคุณภาพข้อมูลสถิติเชิงพื้นที่ต่อไป (ข้อเสนอแรกเริ่ม)
- ควรเสริมสร้างศักยภาพด้านการบริหารจัดการระบบสถิติและการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานแก่บุคลากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติทั้งในส่วนกลางและจังหวัดต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (ข้อเสนอแรกเริ่ม)
- ดำเนินการปรับปรุงตัวชี้วัดภายใต้กลยุทธ์ต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ง่ายต่อการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาที่เหลือของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2
- ปรับเปลี่ยนระยะเวลาสิ้นสุดของตัวชี้วัดบางตัวชี้วัดที่เคยระบุเวลาที่กำหนดมาแล้ว เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ภายในแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2
- จากสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา ควรมีการเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ที่ 6 และ 7 ในประเด็นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนา ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญได้แก่ บทบาทของสำนักงานสถิติหลังสถานการณ์โควิด (ยุทธศาสตร์ที่ 6) และการเตรียมความพร้อมเรื่อง big data (ยุทธศาสตร์ที่ 7)
- การเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ที่ 6 ในประเด็นเรื่องการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ควรจะมีโครงการที่สำคัญคือ การจัดทำโครงการรายการข้อมูลภาครัฐ (Data Catalog) ที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ (New normal)
- ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 7 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการใช้เทคโนโลยี big data สำนักงานสถิติควรมีการจัดตั้งคณะทำงานที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าวโดยเฉพาะ ซึ่งครอบคลุมในเรื่อง 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

○ การนำเทคโนโลยีมาใช้ภายใต้บทบาทของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

- การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแยกเป็น 3 ส่วนที่สำคัญได้แก่ (1) หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการข้อมูล ซึ่งได้แก่ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน) และ สถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (สวช.) (2) หน่วยงานเจ้าของข้อมูล และ (3) หน่วยงานที่ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจทางนโยบาย เช่น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น
 - การสร้างเครือข่ายวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี big data โดยเฉพาะ
 - การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการใช้งานในหลากหลายมิติกับเอกชน โดยเฉพาะในเรื่องของมาตรฐานสถิติ ซึ่งจะทำให้ศักยภาพและฐานผู้ใช้งานข้อมูลสถิติเพิ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน
- นอกจากนั้น การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี big data ในการจัดทำสถิติทางการ ควรเริ่มที่การตั้งประเด็นการศึกษาและรูปแบบการใช้ประโยชน์จากชุดข้อมูลดังกล่าว
 - ควรมีการปรับมุมมองการศึกษาและการใช้งานข้อมูล (paradigm shift) โดยกระบวนการศึกษาจากล่างขึ้นบน (bottom-up) มากยิ่งขึ้น
 - ควรเพิ่มการใช้งานในมิติ model-based methods มากยิ่งขึ้นในหลายจุดประสงค์ เช่น การเติมเต็มข้อมูลที่มีการขาดหายไป การประมาณการข้อมูลสถิติในช่วงเวลาที่แตกต่างหรือในพื้นที่ขนาดเล็กที่กลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอที่จะแสดงผล เป็นต้น
 - พิจารณานำข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายทั้งของภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการศึกษาหรือเติมเต็มการผลิตสถิติโดยแบบจำลองทางสถิติ (model-based methods) มากยิ่งขึ้น
- **ข้อเสนอเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ทางเลือกที่ 1: คงกลไกปัจจุบัน แต่ยกระดับการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เดิม** โดยในทางเลือกนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติควรทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต และหาแนวทางแก้ไขทุกปัญหา โดยข้อดีของแนวทางนี้คือไม่ต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ส่วนความท้าทายคือจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ เพราะในหลายครั้งการรื้อการทำงานให้กลับมามีประสิทธิภาพภายใต้โครงสร้างเดิมก็อาจทำได้ยาก เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องอาจขาดศรัทธาไปแล้ว จึงต้องการการผลักดันอย่างเต็มรูปแบบจากสำนักงานสถิติแห่งชาติเองโดยผู้บริหารทุกระดับต้องเข้ามามีส่วนร่วม และการผลักดันดังกล่าวต้องระวังไม่ให้ เกิดภาพว่ากลไกปัจจุบันนั้น สสช. เป็นเจ้าของ จนทำให้การร่วมมือกันทำงานผิดไปจากเจตนารมณ์เดิมที่ต้องการให้หน่วยงานอื่นเป็นเจ้าของ โดยมีหลายขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น
 - ยกระดับศักยภาพขององค์กรในการทำงานร่วมกับคณะอนุกรรมการแต่ละสาขา เช่น เพิ่มจำนวนบุคลากรด้านมาตรฐานสถิติ ลงทุนระบบเทคโนโลยีที่ทำให้หน่วยงานสามารถเข้าถึงข้อมูลสถิติทางการได้ และในรูปแบบที่พร้อมไปใช้งานในการกำหนดนโยบาย

- สร้างสมดุลที่เหมาะสมระหว่างข้อมูลสถิติทางการของสาขากับข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบสาขานั้น ๆ โดยอาจเป็นประโยชน์ทั้งการดำเนินงานเชิงนโยบายและการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการก็ได้ ทั้งนี้เพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของข้อมูลของหน่วยงานหลัก
- ใช้ประโยชน์จากการแต่งตั้งผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงภาครัฐ โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูงระดับกระทรวง หรือ Ministry Chief Information Officer (MCIO) ซึ่งอาจเป็นรองปลัดกระทรวงที่ทำหน้าที่รองประธานของคณะกรรมการสถิติสาขาอยู่แล้ว เนื่องจาก MCIO จะต้องทำให้กระทรวงของตนเองมีความเป็นรัฐบาลดิจิทัล หมายถึงจะเกิดการสร้างข้อมูลดิจิทัลที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานของกระทรวง ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาสร้างเป็นสถิติทางการได้
- นำเสนอแผนแม่บทสถิติแห่งชาติฉบับปรับปรุงต่อคณะรัฐมนตรีโดยนำเสนอในลักษณะที่ให้คณะรัฐมนตรีสั่งการสำนักงบประมาณให้อำนวยความสะดวกในการจัดสรรงบประมาณให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตข้อมูลและสถิติในแผนแม่บท เช่นระบุชัดเจนว่าให้ตีความว่าการจัดเก็บข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของการทำภารกิจหลักของหน่วยงานด้วย นอกจากนี้ทดลองใช้อำนาจคณะรัฐมนตรีในการบังคับให้หน่วยงานจัดเก็บข้อมูลตามมติของ ครม. อย่างจริงจัง
- ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ควรเข้าพบและพูดคุยกับหน่วยงานหลักของสาขาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานร่วมกัน ปัญหาที่ประสบ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้น ทั้งนี้อาจเลือกเพียงบางสาขาก่อนก็ได้
- ข้อเสนอเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ **ทางเลือกที่ 2: ปรับเปลี่ยนกลไก พร้อมกับยกระดับการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เดิม** โดยแนวคิดของทางเลือกที่สองคือ (ก) สร้าง ‘ผู้นำการขับเคลื่อนกลไก’ ที่ไม่ใช่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข) ลดระดับการเน้น ‘สถิติทางการ’ และการแบ่งสาขาซึ่งมีภาพของการเป็น products และเป็นมุมมองของ สสช. จนทำให้หน่วยงานหลักในสาขาไม่รู้สึกเป็นเจ้าของและไม่เห็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน
 - ข้อเสนอในทางเลือกที่สองคือให้ยกเลิกคณะกรรมการสถิติรายสาขา แล้วจัดตั้งคณะกรรมการสถิติตามยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ใส่ใจการพัฒนาาระบบข้อมูลประเทศและมีบาร์มีในสังคมและระบบราชการระดับหนึ่งเป็นประธาน โดยอยู่ในวาระ 5 ปี และต่อวาระได้ ผู้แทนระดับสูงของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเลขานุการ ผู้แทนระดับสูงของ สสช. เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
 - ในโครงสร้าง มีความคาดหวังว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประธานคณะกรรมการจะเป็นผู้นำการขับเคลื่อน เนื่องจากเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบสถิติของประเทศ และยังมีความต่อเนื่องกว่ากลไกปัจจุบันที่ประธานเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนปลัดกระทรวง ซึ่งบางท่านอาจไม่สนใจงานด้านสถิติ ส่วนการจัดเป็น 6 ด้าน ยุทธศาสตร์ก็จะสร้างความรู้สึกร่วมให้กับหน่วยงานอื่นแทนการจัดเป็น 21 สาขาซึ่ง

เป็นมุมมองของ สสช. โอกาสที่ประธานคณะกรรมการจะชักจูงให้หน่วยงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของน่าจะง่ายกว่าโครงสร้างปัจจุบัน

- ในทางเลือกนี้ แนวทางการยกระดับการปฏิบัติการในทางเลือกที่หนึ่งยังคงต้องกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการยกระดับศักยภาพของ สสช. การทำงานร่วมกับ MCIO โดยเฉพาะการสร้างสมดุลระหว่างการเก็บข้อมูลสถิติทางการและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของกระทรวง การเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

- **ข้อเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเพิ่มกลไกการประเมินผลการพัฒนาโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ**
เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานของทางเลือกที่ 1 และ 2 คือให้หน่วยงานปฏิบัติเป็นเจ้าของและผู้ผลิตข้อมูล จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ข้อมูลและสถิติที่ได้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลเพื่อการบริหารและปฏิบัติงานของหน่วยงานเป็นหลัก ในขณะที่ประเทศควรมีสถิติที่ใช้ในการประเมินผลการพัฒนาในภาพรวมด้วย ซึ่งสถิติจากการบริหารงานเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น อาจมีสถิติอื่นที่ไม่เชื่อมโยงกับการบริหารมากนัก มีลักษณะเป็นสถิติของผลลัพธ์หรือผลกระทบ (outcomes or impacts) ในภาพรวม เช่น ดัชนีการพัฒนายั่งยืนตามกรอบ SDGs ดัชนีการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น จึงควรมีอีกกลไกหนึ่งที่ได้รับผิดชอบส่วนนี้โดยตรง โดยเสนอให้ตั้ง ‘คณะกรรมการจัดทำสถิติเพื่อการประเมินผลการพัฒนา’ ภายใต้คณะกรรมการ 3 ด้าน โดย สสช. เป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยองค์ประกอบจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก เช่น อาจเป็นประธานคณะกรรมการด้วย

บทที่ 4 ทิศทางการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย

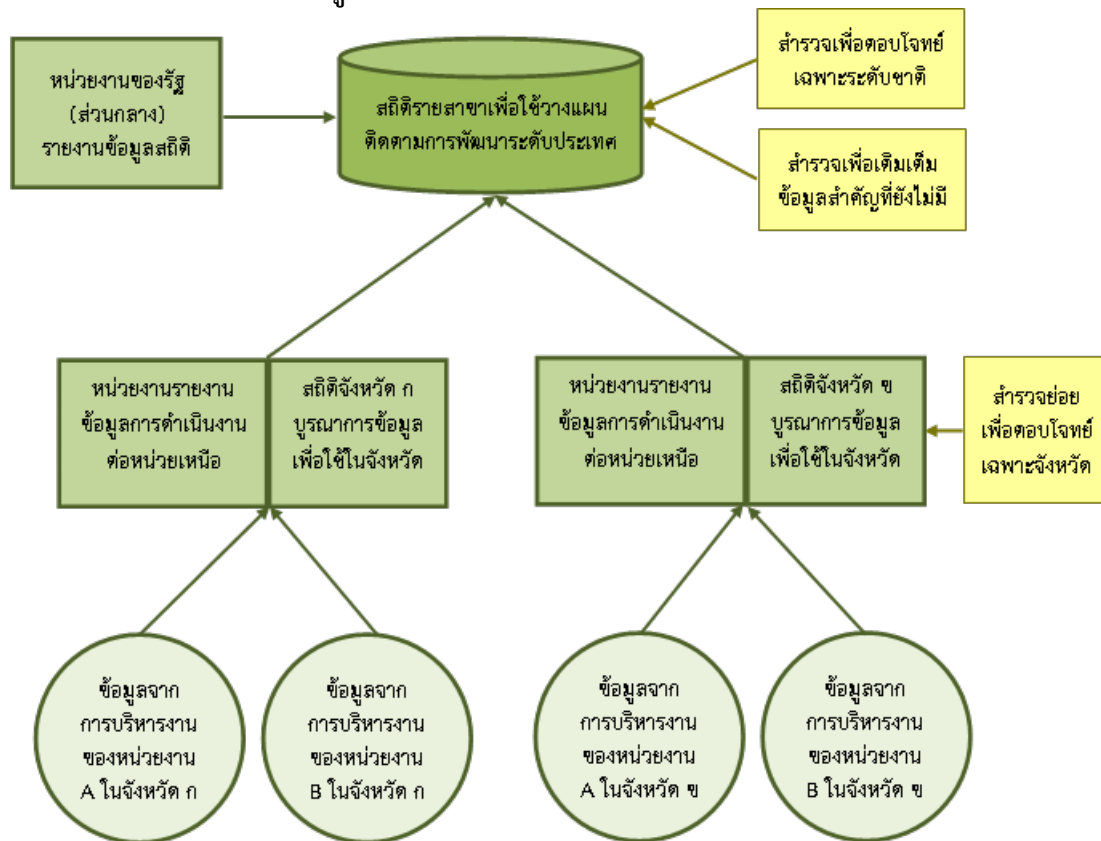
การดำเนินงานด้านการพัฒนาระบบสถิติของประเทศไทย นับตั้งแต่เริ่มต้นแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานที่หลากหลายและครอบคลุมในหลายประเด็น เริ่มตั้งแต่การกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบสถิติและสื่อสารกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน และสอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการพัฒนาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย การริเริ่มใช้ข้อมูลจากการบริหารงานทดแทนการสำรวจด้วยสถิติของหน่วยงานต่าง ๆ และเติมเต็มช่องว่างที่ไม่มีสถิติจากข้อมูลการบริหารงาน หรือสถิติจากข้อมูลการบริหารงานมีไม่เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ เช่น สถิติเกี่ยวกับประชากรกลุ่มชายขอบ แรงงานนอกระบบกลุ่มต่าง ๆ ชุมชนแออัดรายได้น้อย แรงงานข้ามชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ

ในมิติการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้ความสำคัญกับการผลิตสถิติในระดับจังหวัดโดยให้จังหวัดเป็นจุดบูรณาการข้อมูลด้านต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัดและเป็นจุดเชื่อมโยงจากระดับพื้นที่สู่ระดับประเทศ นอกจากนั้นยังมีการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงสถิติระหว่างสาขาต่าง ๆ และเชื่อมโยงจากสถิติพื้นที่สู่สถิติจังหวัดและสถิติรายสาขา และเพิ่มสมรรถนะสำนักงานสถิติแห่งชาติและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานระบบสถิติของกระทรวงต่าง ๆ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้สามารถประสานงานเชื่อมโยงสถิติในทุกมิติ

การดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2 จะเป็นก้าวหนึ่งของการพัฒนาสู่วิสัยทัศน์การผลิตข้อมูลสถิติของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนสามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงข้อมูลสถิติได้ง่าย ผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ครอบคลุมทั่วประเทศ จัดทำมาตรฐานเพื่อให้การผลิตสถิติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถแลกเปลี่ยน เชื่อมโยงข้อมูลโดยใช้มาตรฐาน

เดียวกัน ผ่านการบริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (Government Shared Infrastructure/Data Center) และการพัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐ (Government Service Platform) รวมทั้งผลักดันให้มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติจากภาครัฐและเอกชน เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วน ในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ และระดับพื้นที่ รายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 4-1

ภาพที่ 4-1 วิสัยทัศน์การผลิตข้อมูลสถิติของประเทศไทย

การดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ข้างต้นยังให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์กับการผลิตสถิติ โดยแสวงหาแนวทาง/ช่องทาง/รูปแบบในการนำเสนอสถิติที่ผู้ใช้เข้าถึงได้ง่ายและใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น และผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกันระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้สถิติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการผลิตสถิติในลักษณะ Demand-Driven โดยยังคงพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากลอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาจุดประสานงาน (Clearing House) สำหรับดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติ

นอกจากนั้นทิศทางการพัฒนาข้างต้นยังสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบทของเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ แผนงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสถิติ พบว่านับตั้งแต่การประกาศใช้แผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2 มีการออก พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานสถิติมากถึง 3 ฉบับ ได้แก่ พ.ร.บ. การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ซึ่งทั้งสามฉบับส่งผลให้สำนักงานสถิติมีเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยี big data

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมิใช่เพียงข้อกฎหมายเท่านั้น หากแต่ยังรวมไปถึงการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน ซึ่งนับเป็นอีกความท้าทายของสำนักงานสถิติแห่งชาติในการจัดทำและตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

บทที่ 5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถิติ (ฉบับปรับปรุง)¹⁴

บทนี้นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถิติ ซึ่งประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

5.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบสถิติของประเทศเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาระดับประเทศ และระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

เป้าประสงค์

1. มีความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ในฐานะผู้ผลิตข้อมูลและผู้ใช้ข้อมูล ในการผลักดันให้ระบบสถิติมีประสิทธิภาพ
2. มีกลไก และกระบวนการทำงานร่วมกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลในการตรวจสอบข้อมูลที่น่าไปใช้ในการจัดทำดัชนีและตัวชี้วัดระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการระบบสถิติทุกระดับ

เป้าหมาย มีกลไกการบริหารจัดการระบบสถิติตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับพื้นที่ที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน และมีเอกภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

- ทบทวนภารกิจและองค์ประกอบของคณะกรรมการ/คณะอนุกรรมการชุดต่างๆ
- พัฒนาความร่วมมือด้านสถิติกับหน่วยสถิติ/องค์กรระหว่างประเทศ
- ออกแบบกระบวนการดำเนินงานของกลไกต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน และให้มีรูปแบบการดำเนินงานที่หลากหลายเพื่อเปิดโอกาสให้องค์การฯ ต่าง ๆ ขับเคลื่อนงานตามโอกาสและจังหวะที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด

- มีการทบทวนภารกิจและองค์ประกอบของกลไกการบริหารระบบสถิติ (คณะกรรมการ อนุกรรมการชุดต่าง ๆ) (ภายใน 1 ปี)¹⁵
- กลไกการบริหารระบบสถิติมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

¹⁴ ที่ปรึกษาได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงให้สอดคล้องกับข้อคิดเห็นที่ได้รับมาในเบื้องต้น

¹⁵ภายใน 1 ปี หลังการประกาศใช้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2

2. การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อบูรณาการการผลิตและใช้สถิติในกระบวนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาประเทศ (แก้ไขจาก การพัฒนาภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายเพื่อบูรณาการการผลิตและใช้สถิติในกระบวนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนา)

เป้าหมาย มีภาคีเครือข่ายเชิงนโยบายและกระบวนการดำเนินงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน นักวิจัย และสมาคมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติในการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาระดับประเทศ และระดับพื้นที่

แนวทางการดำเนินงาน

- พัฒนาภาคีเครือข่ายสถิติเพื่อสนับสนุนการประเมินผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และสนับสนุนการประเมินผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตัวชี้วัด

- มีภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติเพื่อสนับสนุนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาประเทศ (ภายในปี 2564)
- มีภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์สถิติเพื่อสนับสนุนการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาตามประเด็นการพัฒนาที่สำคัญใน 6 ปี (ภายในปี 2564)

3. การพัฒนาจุดประสานงาน (Clearing House) สำหรับดัชนี และตัวชี้วัดระดับนานาชาติ

เป้าหมาย มีกลไกและกระบวนการทำงานร่วมกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลในการติดตามตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจัดทำดัชนีชี้วัดระดับนานาชาตินำไปใช้ และส่งเสริมให้สังคมไทย ประชาชนทุกคนเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงาน

- ศึกษาข้อมูลตัวชี้วัดที่นำมาใช้จัดทำดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติ และตรวจสอบความถูกต้องทันสมัยของข้อมูลของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องจัดทำดัชนีชี้วัดนำไปใช้
- พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบข้อมูล เพื่อติดตามตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจัดทำดัชนีชี้วัดระดับนานาชาตินำไปใช้อย่างต่อเนื่อง
- เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ตัวชี้วัด

- มีกลไกและกระบวนการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภายในปี 2564)
- มีการติดตาม ตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องจัดทำดัชนีชี้วัดระดับนานาชาตินำไปใช้และการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในสังคมไทยอย่างน้อย 2 ดัชนี (ภายในปี 2565)

5.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการเชื่อมโยงสถิติ

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมให้มีการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงาน และข้อมูลจากการสำรวจ เพื่อให้มีความครบถ้วน และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ลดความซ้ำซ้อนการจัดเก็บข้อมูลสถิติ
2. ส่งเสริมการเชื่อมโยงสถิติระหว่างสาขา และระดับพื้นที่ ให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงานสถิติจากการสำรวจ (แก้ไขจากการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงาน)

เป้าหมาย มีการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงานต่างๆ เพื่อตอบโจทย์ประเด็นปัญหาที่สำคัญ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน

แนวทางการดำเนินงาน

- ศึกษาแนวทาง วิธีการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงาน
- ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ เห็นถึงประโยชน์ของการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานของข้อมูลต่างๆ

ตัวชี้วัด

- มีการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน
- มีการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ

2. การบูรณาการข้อมูลสถิติจากแหล่งข้อมูลใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสถิติทางการ (แก้ไขจากการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ)

เป้าหมาย มีการบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานของหน่วยงานและสถิติจากการสำรวจ เพื่อลดงบประมาณในการสำรวจ และเกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูล

แนวทางการดำเนินงาน

- ศึกษาแนวทาง วิธีการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ
- ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ เห็นถึงประโยชน์ของการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจ

ตัวชี้วัด

- มีการศึกษาหรือส่งเสริมใช้ประโยชน์ข้อมูลสถิติจากแหล่งข้อมูลใหม่ สำหรับการผลิตสถิติทางการ
- สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนการบูรณาการข้อมูลการบริหารงานระหว่างหน่วยงาน (ภายใน 3 ปี)¹⁶

3. การเปิดเผยและเชื่อมโยงข้อมูลสถิติทางการทั้งในระดับภารกิจและพื้นที่ (แก้ไขจาก การพัฒนาระบบการเชื่อมโยงสถิติระหว่างสาขา และการเชื่อมโยงจากสถิติพื้นที่สู่สถิติรายสาขา โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (Government Shared Infrastructure /Data Center))

เป้าหมาย มีการเชื่อมโยงสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วนในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ และระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (Government Shared Infrastructure/Data Center)

แนวทางการดำเนินงาน

- ศึกษาแนวทาง วิธีการ ในการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วน ในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ และระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ
- กำหนดแนวทางการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วน ในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ และระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ
- ส่งเสริมให้หน่วยงานเข้าใจ และเห็นถึงประโยชน์ของการเชื่อมโยงข้อมูลสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วน ในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจและระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ

ตัวชี้วัด

- มีการเปิดเผยข้อมูลสถิติทางการครบทุกสาขา (ภายในปี 2565)
- มีการจัดทำ Data Catalog ของข้อมูลสถิติทางการครบทุกสาขา (ภายในปี 2565)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติมีความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนการเชื่อมโยงสถิติระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ได้สถิติที่ครบถ้วนในทุกสาขา ทั้งในระดับภารกิจ และระดับพื้นที่ โดยใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานกลางภาครัฐ (ภายใน 3 ปี) ¹⁷

5.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติในการจัดทำ ปรับปรุงข้อมูลสถิติให้มีมาตรฐานสากล

¹⁶ภายใน 3 ปี หลังการประกาศใช้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2

¹⁷ภายใน 3 ปี หลังการประกาศใช้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2

2. ส่งเสริมหน่วยงานสถิติทั้งภาครัฐ/เอกชนให้เข้าใจและมีการประเมินคุณภาพสถิติ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การจัดทำมาตรฐานสถิติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เป้าหมาย มีการพัฒนามาตรฐานสถิติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อใช้ผลิตสถิติทางการ

แนวทางการดำเนินงาน

- พัฒนากลไกการผลิตมาตรฐานสถิติประเทศไทย
- พัฒนามาตรฐานสถิติให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล
- พัฒนาศักยภาพบุคลากรหน่วยสถิติให้มีความรู้ด้านมาตรฐานสถิติ

ตัวชี้วัด

- มีการผลิตมาตรฐานสถิติปีละ 2 เรื่อง
- บุคลากรที่รับผิดชอบการผลิตสถิติทางการของหน่วยงานได้เข้ารับการอบรมด้านมาตรฐานสถิติ และผ่านเกณฑ์การประเมินไม่น้อยกว่าสองในสาม (ภายในปี 2565)

2. การส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติ

เป้าหมาย มีการใช้มาตรฐานสถิติในหน่วยงานที่มีการผลิต จัดทำสถิติ

แนวทางการดำเนินงาน

- ส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติในหน่วยงานที่มีการผลิต จัดทำสถิติ

ตัวชี้วัด

- หน่วยงานมีการใช้มาตรฐานสถิติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ปีแรกที่มีการส่งเสริมการใช้มาตรฐานสถิติเป็นปีฐาน (ภายใน 6 ปี)¹⁸

3. การพัฒนาคุณภาพสถิติ

เป้าหมาย มีการประเมินคุณภาพสถิติโดยหน่วยงานที่ผลิตสถิติ (Self-Assessment)

แนวทางการดำเนินงาน

- มีการให้องค์ความรู้ในเรื่องหลักปฏิบัติเพื่อการจัดการคุณภาพสถิติทางการประเทศไทย (Thailand Statistics Code of Practise: TCoP)
 - ส่งเสริมให้มีการประเมินคุณภาพสถิติโดยหน่วยงานที่ผลิตสถิติ (Self-Assessment)

¹⁸ภายใน 6 ปี หลังการประกาศใช้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2

ตัวชี้วัด

- สถิติทางการที่สำคัญและจำเป็นระดับประเทศเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพสถิติโดยหน่วยงานที่ผลิตสถิติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (ภายในปี 2565)
- สถิติทางการที่สำคัญและจำเป็นระดับประเทศเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพสถิติโดยผู้ใช้สถิติไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 (ภายในปี 2565)

5.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมการพัฒนาระบบนำเสนอ และบริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. สนับสนุนให้มีการนำเสนอสถิติในรูปแบบสื่อดิจิทัล และพัฒนาแอปพลิเคชัน นำข้อมูลสถิติไปให้บริการตามช่องทางต่างๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงสถิติได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว อย่างเท่าเทียม และทั่วถึง โดยผ่านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่มีการพัฒนาให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

เป้าหมาย มีการนำเสนอสถิติในรูปแบบสื่อดิจิทัล และพัฒนาแอปพลิเคชัน นำข้อมูลสถิติไปให้บริการตามช่องทางต่างๆ

แนวทางการดำเนินงาน

- พัฒนาระบบการนำเสนอสถิติ และแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอข้อมูลสถิติ
- ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยสถิติ พัฒนาแอปพลิเคชันในการนำเสนอข้อมูลสถิติ

ตัวชี้วัด

- มีการพัฒนาระบบการนำเสนอสถิติ และแอปพลิเคชัน ในการนำเสนอข้อมูลสถิติ ที่มีความทันสมัย อย่างต่อเนื่อง (ภายใน ปี 2565)

2. การให้บริการสถิติที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม

เป้าหมาย มีข้อมูลสถิติที่สามารถให้บริการได้ตรงความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลในทุกกลุ่ม

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้
- นำเสนอวิธีการให้บริการข้อมูลสถิติ

ตัวชี้วัด

- มีการจัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ (ภายในปี 2565)
- มีการนำเสนอวิธีการให้บริการข้อมูลสถิติ (ภายในปี 2565)

3. พัฒนารูปแบบการให้บริการข้อมูลสถิติ ด้วยวิธีการที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ข้อมูลสูงสุด (แก้ไขจาก การแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) ซึ่งนำไปสู่การเปิดเผยข้อมูล (Open Data) เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และสามารถต่อยอดที่จะทำให้เกิดมูลค่าของข้อมูลเพิ่มขึ้น)

เป้าหมาย เกิดการแลกเปลี่ยน และเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform)

แนวทางการดำเนินงาน

- ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงานสามารถแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) เพื่อให้สามารถเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data)
- ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สามารถแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงสถิติด้วยมาตรฐานเดียวกัน (Platform) เพื่อให้สามารถเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ (Open Data)

ตัวชี้วัด

- มีนวัตกรรมการให้บริการข้อมูลสถิติเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์และใช้ประโยชน์ข้อมูลสถิติเชิงลึก (ภายในปี 2565)

5.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติและการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ

เป้าประสงค์

1. สร้างมาตรฐานบุคลากรด้านสถิติ
2. เพิ่มบุคลากรด้านสถิติ
3. เพิ่มสมรรถนะบุคลากรสถิติให้เป็นวิชาชีพที่ทันต่อการพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การพัฒนาสมรรถนะและส่งเสริมเส้นทางสายอาชีพบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ ด้วยระบบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน (แก้ไขจาก การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยสถิติ ด้วยระบบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน)

เป้าหมาย บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยงานภาครัฐ ได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้วยระบบมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน

แนวทางการดำเนินงาน

- จัดทำมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงาน (Job Competency Profile) ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติในสังกัดหน่วยสถิติต่าง ๆ
- จัดให้มีการสำรวจสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติในสังกัดหน่วยสถิติต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ช่องว่างความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการระบบสถิติ การผลิตสถิติ การนำเสนอและการให้บริการสถิติ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
- จัดทำระบบและดำเนินการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยสถิติ เช่น จัดฝึกอบรม ฯลฯ

ตัวชี้วัด

- มีมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ (ภายในปี 2565)
- มีระบบการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติของหน่วยงานภาครัฐให้เหมาะสมกับงานของหน่วยสถิติ (ภายในปี 2565)
- มีบุคลากรผ่านการพัฒนาสมรรถนะจากหน่วยสถิติต่าง ๆ อย่างน้อยจำนวน 30 หน่วยสถิติ (ภายใน 6 ปี)¹⁹

2. ยกระดับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติให้มีความเป็นมืออาชีพในการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Science) (แก้ไขจากการส่งเสริมเส้นทางสายอาชีพของบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ)

เป้าหมาย มีเส้นทางความก้าวหน้าทางสายอาชีพที่ชัดเจนของบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานด้านสถิติ

แนวทางการดำเนินงาน

- ทารื้อกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานด้านสถิติของบุคลากร และกำหนดอัตราตำแหน่งนักวิชาการสถิติสำหรับหน่วยงานที่ผลการสำรวจสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานชี้ว่าต้องการบุคลากรที่มีสมรรถนะด้านสถิติระดับสูง
- ส่งเสริมการไหลเวียนข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งงานว่าง และระดับสมรรถนะวิชาชีพด้านตำแหน่งงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการเปิดรับ เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสถิติมีโอกาสโอนย้ายไปเติบโตยังหน่วยสถิติที่มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถ

¹⁹ภายใน 6 ปี หลังการประกาศใช้แผนแม่บทระบบสถิติฯ ฉบับที่ 2

ตัวชี้วัด

- มีหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล (Data Science)
- มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Science)

3. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีดิจิทัล

เป้าหมาย บุคลากรภาครัฐมีสมรรถนะด้านการใช้สถิติ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

- พัฒนาหลักสูตรสถิติและเทคโนโลยีดิจิทัล ที่เน้นการใช้ประโยชน์สถิติ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับภารกิจของบุคลากรภาครัฐแต่ละระดับ
- จัดระบบและดำเนินการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การเสริมสร้างความรู้ด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศในหลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ฯลฯ โดยกำหนดให้ผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบสถิติของประเทศ การนำสถิติไปใช้ประโยชน์กับภารกิจแต่ละระดับอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด

- มีหลักสูตรสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับภารกิจของบุคลากรภาครัฐแต่ละระดับ (ภายในปี 2565)
- มีระบบการพัฒนาสมรรถนะด้านสถิติและเทคโนโลยีสารสนเทศ ของบุคลากรภาครัฐ (ภายในปี 2565)
- บุคลากรที่รับผิดชอบการผลิตสถิติทางการของหน่วยงาน หรือภาคีเครือข่ายได้เข้ารับการอบรมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการระบบสถิติ ไม่น้อยกว่าสองในสาม (ภายในปี 2565)

5.6 ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

เป้าประสงค์

1. สร้างความเข้าใจต่อสถานะของเศรษฐกิจและสังคมทั้งในช่วงระหว่างและหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การจัดทำโครงการรายการข้อมูลภาครัฐ (Data Catalog) ที่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ (New normal)

เป้าหมาย สำนักงานสถิติมีรายการข้อมูลของรัฐที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตใหม่หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19

5.7 ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี big data ในการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

เป้าประสงค์

1. เตรียมความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยี big data

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ได้แก่

1. การพัฒนาศักยภาพพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับ big data

เป้าหมาย สำนักงานสถิติมีความพร้อมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี big data เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตสถิติ

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในประเด็นเกี่ยวกับ big data

เป้าหมาย เกิดเครือข่ายความร่วมมือทั้งในหน่วยงานที่หลากหลายไม่เพียงแต่หน่วยงานภาครัฐ แต่ยังรวมถึงภาคเอกชนและเครือข่ายวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ big data

อย่างไรก็ตามรายละเอียดในยุทธศาสตร์ที่ 6 และ 7 ต้องมีการพิจารณาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน ตัวชี้วัดและแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในลำดับถัดไปเนื่องจากเป็นยุทธศาสตร์ใหม่ที่เพิ่มเข้ามาในช่วงท้ายของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ 2

บทที่ 6 แผนปฏิบัติการ

บทนี้นำเสนองาน/โครงการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสถิติ 6 ยุทธศาสตร์ อย่างไรก็ตามใน (ร่าง) แผนแม่บทระบบสถิติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563 – 2565) จะนำเสนอรายชื่อโครงการและงบประมาณที่จะเกิดขึ้นในแต่ละยุทธศาสตร์ ทั้งนี้มีจำนวน 18 โครงการครอบคลุมใน 4 ยุทธศาสตร์ (ยกเว้นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล) ทั้งนี้มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 1,967.63 ล้านบาท กระจายตัวในช่วงสามปีงบประมาณ (พ.ศ.2563-2566) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ตารางที่ 6-1

ตารางที่ 6-1 แผนปฏิบัติการ โครงการและงบประมาณในช่วงปี พ.ศ.2563-2566

โครงการ	งบประมาณ รวม	งบประมาณ (ล้านบาท)		
		2563	2564	2565
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบสถิติของประเทศเพื่อการวางแผนและติดตามผลการพัฒนาระดับประเทศและระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด				
โครงการจัดทำข้อมูลสถิติด้านเศรษฐกิจ	125.56	37.37	43.50	44.69
โครงการจัดทำข้อมูลสถิติด้านสังคม	162.95	48.75	60.63	53.56
โครงการจัดทำข้อมูลสถิติด้านประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	11.03	3.68	3.68	3.68
โครงการสถิติประชากรสร้างเครือข่ายกับภาคประชาชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บข้อมูลสถิติ	4.31	1.31	1.50	1.50
โครงการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2563	543.95	487.00	56.95	-
โครงการสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565	502.05	-	340.03	162.02
โครงการสำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2566	16.02	-	-	16.02
โครงการระบบการจัดเก็บข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานระดับพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำทั่วประเทศจำนวน 25 ลุ่มน้ำ	8.86	8.86	-	-
โครงการจัดประชุมระหว่างประเทศด้านสถิติ	0.70	0.70	-	-
โครงการระบบการบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลแผนที่ดิจิทัลเพื่องานสำมะโนและสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ	8.00	-	8.00	-
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบูรณาการสถิติจากข้อมูลการบริหารงานและสถิติจากการสำรวจและการเชื่อมโยงสถิติ				
โครงการบูรณาการข้อมูลสถิติและสารสนเทศภาครัฐ	289.34	113.34	88.00	88.00
1. โครงการบูรณาการข้อมูลสถิติและสารสนเทศภาครัฐ	113.34	113.34	-	-
2. ระยะที่ 2 : การบริหารจัดการฐานข้อมูลกลางด้านสถิติ	88.00	-	88.00	-
3. ระยะที่ 3 : ศูนย์กลางการนำเสนอข้อมูลสถิติและสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจภาครัฐ	88.00	-	-	88.00
โครงการรายการข้อมูลภาครัฐ (Data Catalog)	183.96	9.56	85.80	88.60
โครงการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลสถิติและสารสนเทศของหน่วยงานภาครัฐ	11.33	3.62	3.77	3.93
โครงการบริหารจัดการระบบแผนแม่บทระบบสถิติ	60.00	20.00	20.00	20.00
โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	5.69	1.69	2.73	1.27
ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพสถิติให้ได้มาตรฐานสากล				
อยู่ระหว่างการพิจารณา				
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การให้บริการสถิติที่สะดวกต่อการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ประโยชน์				
โครงการให้บริการและเผยแพร่ข้อมูล	18.90	1.82	10.00	7.08
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหน่วยสถิติ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในด้านสถิติ และเทคโนโลยีสารสนเทศ				
โครงการพัฒนาบุคลากรประจำปี	3.00	1.00	1.00	1.00
โครงการส่งเสริมการนำข้อมูลสถิติและสารสนเทศไปใช้ประโยชน์	12.00	3.00	5.00	4.00
ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19				
อยู่ระหว่างการพิจารณา				
ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี big data ในการดำเนินงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ				
อยู่ระหว่างการพิจารณา				
รวมทั้งสิ้น	1967.63	741.70	730.59	495.34

ที่มา: แนวคิดการปรับปรุงแผนแม่บทสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563

รายการอ้างอิง

- BPS Statistics Indonesia. (2017). BPS Strategy for Digital Transformation: A Journey to Unlock the Value of big data. *4th International Conference on big data for Official Statistics*. Retrieved February 28, 2020, from <https://unstats.un.org/unsd/bigdata/conferences/2017/presentations/day1/session3/p-session2A/4%20-%20Setia%20Pramana%20-%20BPS%20Indonesia.pdf>
- Braaksma, B., & Zeelenberg, K. (2020). *big data in official statistics*. The Hague: Statistics Netherlands.
- Buelens, B., Wolf, P.-P., & Zeelenberg, K. (2016). Model based estimation at Statistics Netherlands. *European Conference on Quality in Official Statistics*. Madrid.
- European Commission . (2018). *Guidance on sharing private sector data*. Commission staff working document , Brussels.
- European Commission. (2020). *Towards a European strategy on business-to-government data sharing for the public interest*. Luxembourg: Office of the European Union.
- Executive Office of the President. (2012, March 29). *big data Across the Federal Government*. Retrieved from White House: https://web.archive.org/web/20161211041544/https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/big_data_fact_sheet_final_1.pdf
- Huyer, E., & Cecconi, G. (2020). *Analytical Report 12: Business-to-Government Data Sharing*. Luxembourg: Office of the European Union.
- National Bureau of Statistics of China. (2017). Utilization of New data Sources in Official Statistics in China. *Seminar on Statistical Capacity Building for New Data Sources Agenda & Papers*. Retrieved February 28, 2020, from https://www.stat.go.jp/english/info/meetings/sbjseminar2017/pdf/3-01_china.pdf
- OECD. (2017). The role of national statistical systems in the data revolution. In *Development Co-operation Report 2017: Data for Development* (pp. 55-75). Paris: OECD Publishing. doi:<https://doi.org/10.1787/dcr-2017-8-en>.
- Office for National Statistics. (2017, September 27). *big data at ONS*. Retrieved from Office for National Statistics: <https://www.ons.gov.uk/aboutus/whatwedo/programmesandprojects/theonsbigdatapreobject>

- Statistics Denmark. (2018). *big data Strategy 2018-2020*. Denmark. Retrieved February 26, 2020, from www.dst.dk/pub/BigDataStratUK
- UN Global Working Group. (2016). *UN Global Working Group (GWG) on big data for Official Statistics*. Retrieved from Statistics Division, United Nations: http://ggim.un.org/meetings/2016-3rd_Mtg_EG_ISGI_Paris/documents/UN%20GWG%20Big%20Data%20presentation.pdf
- Zardetto, D. (2016, February 29). *The implication of big data for Official Statistics*. Retrieved from European Commission: <https://circabc.europa.eu/sd/a/c35f00b3-3103-4873-a5a8-68386822af03/DAY%20ITEM%20The%20implication%20of%20big%20data.pdf>
- กองบริหารจัดการระบบสถิติ. (2560). การวิเคราะห์ผลดี-ผลเสียของรูปแบบกลไกการดำเนินงาน. *การประชุมคณะกรรมการจัดระบบสถิติประเทศไทย 3 ด้าน ครั้งที่ 1/2560*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (4 APRIL 2016). เมื่อ *big data* และ *Data sciences* เข้ามา สถิติจะหาที่ยืนได้หรือไม่? เข้าถึงได้จาก BUSINESS ANALYTICS AND DATA SCIENCE@ NIDA: <https://businessanalyticsnida.wordpress.com/2016/04/04/เมื่อ-Big-Data-และ-Data-sciences-เข้ามา>